

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ANNE BABA
TUTUMLARININ EŞ SEÇME STRATEJİLERİ VE EVLİLİK
TUTUMU İLE İLİŞKİSİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Damla DOĞRU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN

İSTANBUL – 2017

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Damla DOĞRU
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumlarının Eş seçme Stratejileri ve Evlilik Tutumu ile İlişkisi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Klinik Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 13.05.2017
- SAYFA SAYISI** : 105
- TEZ DANIŞMANLARI** : Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN
- DİZİN TERİMLERİ** : Üniversite öğrencileri, anne baba tutumları, eş seçme stratejileri, evlilik tutumu
- TÜRKÇE ÖZET** : Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisini incelemektir. Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu üniversitenin 45 farklı bölümünde öğrenim gören 96 erkek 98 kadın olmak üzere toplam 194 öğrenci oluşturmuştur. Yaş dağılımı 18-24 arası olup, genel yaş ortalaması 20,3'tür (sd=1,5).

Veri toplama araçları olarak anne baba tutumlarını ölçmek için Kuzgun tarafından 1972 yılında geliştirilen Anne Baba Tutum Ölçeği, eş seçme stratejilerini ölçmek için Altuntaş ve Atli tarafından 2015 yılında geliştirilen Eş Seçme Stratejileri Envanteri ve evlilik tutumunu ölçmek için Bayoğlu ve Atli tarafından 2014 yılında geliştirilen İnönü Evlilik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS.21 paket programı kullanılmış olup, tanımlayıcı istatistik testlerinin yanı sıra t testi, anova testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .01 olarak alınmıştır. Bulgular tablolar halinde özetlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları cinsiyete göre değişkenlik göstermiş olup, kızlar anne baba tutumlarını daha demokratik, erkekler ise daha koruyucu/istekçi ve otoriter olarak algılamaktadır.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri cinsiyete göre değişkenlik göstermiştir. Erkekler 'aile kurumu ve güven' ile 'fiziksel özellik' stratejilerini, kadınlar ise 'sosyoekonomik özellik' ile 'aşk' stratejilerini daha çok önemsemektedir.

-Üniversite öğrencilerinde eş seçme stratejileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumu yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'demokratik tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven', 'sosyoekonomik özellikler', 'dini ve siyasi benzerlikler', 'çocuk bakımı' ve 'aşk' arasında zayıf

düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'koruyucu/istekçi tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki, 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

- Üniversite öğrencilerinin algıladıkları otoriter ve koruyucu/istekçi anne baba tutumları puanları ile evlilik tutumu puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları ile evlilik tutumu puanları arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Bu sonuçlar anne baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile doğrudan veya dolaylı ilişkili olduğunu göstermiştir. Buradan hareketle bireylerin yaşantısında son derece önemli olan anne babaların çocuklarının eğitimi konusunda daha titiz ve bilinçli olmaları gerektiği, aynı zamanda da olumlu, demokratik bir anne baba tutumu sergileyerek iyi bir özdeşim modeli olmalarının önemi görülmüştür.

DAĞITIM LİSTESİ

- : 1.İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
- 2.YÖK Ulusal Tez Merkezine

Damla Doğru

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ANNE BABA
TUTUMLARININ EŞ SEÇME STRATEJİLERİ VE EVLİLİK
TUTUMU İLE İLİŞKİSİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Damla DOĞRU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN

İSTANBUL – 2017

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Damla Doğru

JÜRİ ÜYELERİNİN KABUL VE ONAY SAYFASI

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Damla DOĞRU'nun

'Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumlarının Eş Seçme Stratejileri ve Evlilik Tutumu ile İlişkisi' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından KLİNİK PSİKOLOJİ anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN
(Danışman)

İmza

Üye

Yrd. Doç. Dr. Güzin Mukaddes SEVİNÇER

İmza

Üye

Yrd. Doç.Dr. Necmettin AKSOY

İmza

Üye

Yrd. Doç. Dr. Fatih BAL

Yrd. Doç. Dr. Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım

. ... / ... / 2017

Doç Dr. Ragıp Kutay KARACA

Enstitü Müdürü

ÖZET

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisini incelemektir. Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu üniversitenin 45 farklı bölümünde öğrenim gören 96 erkek 98 kadın olmak üzere toplam 194 öğrenci oluşturmuştur. Yaş dağılımı 18-24 arası olup, genel yaş ortalaması 20,3'tür (sd=1,5).

Veri toplama araçları olarak anne baba tutumlarını ölçmek için Kuzgun tarafından 1972 yılında geliştirilen Anne Baba Tutum Ölçeği, eş seçme stratejilerini ölçmek için Altuntaş ve Atli tarafından 2015 yılında geliştirilen Eş Seçme Stratejileri Envanteri ve evlilik tutumunu ölçmek için Bayoğlu ve Atli tarafından 2014 yılında geliştirilen İnönü Evlilik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS.21 paket programı kullanılmış olup, tanımlayıcı istatistik testlerinin yanı sıra t testi, anova testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .01 olarak alınmıştır. Bulgular tablolar halinde özetlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları cinsiyete göre değişkenlik göstermiş olup, kızlar anne baba tutumlarını daha demokratik, erkekler ise daha koruyucu/istekçi ve otoriter olarak algılamaktadır.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri cinsiyete göre değişkenlik göstermiştir. Erkekler 'aile kurumu ve güven' ile 'fiziksel özellik' stratejilerini, kadınlar ise 'sosyoekonomik özellik' ile 'aşk' stratejilerini daha çok önemsemektedir.

-Üniversite öğrencilerinde eş seçme stratejileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumu yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'demokratik tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven', 'sosyoekonomik özellikler', 'dini ve siyasi benzerlikler', 'çocuk bakımı' ve 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'koruyucu/istekçi tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki, 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları otoriter ve koruyucu/istekçi anne baba tutumları puanları ile evlilik tutumu puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları ile evlilik tutumu puanları arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Bu sonuçlar anne baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile doğrudan veya dolaylı ilişkili olduğunu göstermiştir. Buradan hareketle bireylerin yaşantısında son derece önemli olan anne babaların çocuklarının eğitimi konusunda daha titiz ve bilinçli olmaları gerektiği, aynı zamanda da olumlu, demokratik bir anne baba tutumu sergileyerek iyi bir özdeşim modeli olmalarının önemi görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Anne Baba Tutumu, Eş Seçme Stratejileri, Evlilik Tutumu

SUMMARY

The overall aim of this study is to examine the relationship between the perceived attitudes of the parents of university students and their strategies for choosing partners as well as their attitudes to marriage. The research universe consists of all students enrolled at Istanbul Gelişim University in the Spring semester of the 2016-17 academic year. The sample is made up of 194 students – 96 men and 98 women – from the 45 different departments of the Gelişim university.

With respect to data collection tools, the Mother and Father Attitude Scale developed by Kuzgun in 1972 was used to measure parental attitudes, the Partner Selection Strategies Inventory developed by Altuntaş and Atli in 2015 was used to measure strategies for choosing partners, and the İnönü Marriage Attitudes Scale developed by Bayoğlu and Atli in 2014 was used to measure attitudes to marriage.

The data was analysed using the SPSS.21 software package. In addition to descriptive statistical tests, the T test, anova test and correlation analysis were employed. The level of significance was taken to be .01. The findings were summarised in tables. According to the findings obtained from the survey:

- The university students' perceptions of their parents' attitudes varied by gender. The girls found the attitudes of their mothers and fathers more democratic while the men found them more protective-demanding and authoritarian.
- The university students' perceptions of their parents' attitudes showed no significant variation by age.
- The partner selection strategies of the university students varied by gender. The men placed more importance on the "family institution and trust" and "physical characteristics" strategies while the women placed more importance on the "socioeconomic characteristics" and "romantic love" strategies.
- The partner selection strategies of the university students showed no significant variation by age.
- The attitudes of the university students to marriage showed no significant variation by either age or gender.
- A significant, weak, positive relationship was found between the perceived parental attitude "democratic attitude" and each of the following partner selection strategies: "family institution and trust", "socioeconomic characteristics", "religious and political similarities", "child care", and "romantic love".
- A significant, low, negative relationship was found between the perceived parental attitude "protective-demanding attitude" and the partner selection strategy "family institution and trust"

-A significant, low, negative relationship was found between the perceived parental attitude “authoritarian attitude” and the partner selection strategy “family institution and trust”, while a significant, weak, negative relationship was found between “authoritarian attitude” and the partner selection strategy “romantic love”.

-No significant relationship could be identified between the university students’ scores for perceived authoritarian or protective-demanding parental attitudes and their scores for attitudes to marriage.

-There is a weak, positive relationship between the university students’ scores for perceived democratic parental attitudes and their scores for attitudes to marriage.

These results demonstrate that the attitudes of mothers and fathers are directly or indirectly related to the partner selection strategies and attitudes to marriage of the university students. This shows that mothers and fathers, who are so important in the lives of individuals, need to be more careful and conscious about their children’s education, and at the same time points to the importance of them serving as a good identification model by displaying a positive, democratic parental attitude.

Keywords: University Students, Parental Attitude, Partner Selection Strategies, Marriage Attitudes

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	I
SUMMARY	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ	IX
GRAFİKLER LİSTESİ	X
EKLER LİSTESİ.....	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ.....	1
BÖLÜMLER	
BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ	
1.1. Problem	4
1.2. Alt Problemler	4
1.3. Denenceler	5
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	6
1.7. Araştırmanın Amacı	6
1.8. Araştırmanın Önemi.....	7
İKİNCİ BÖLÜM: ANNE BABA TUTUMLARI	9
2.1. Anne Baba Tutumlarının Sınıflandırılması	10
2.1.1. Demokratik Anne Baba Tutumu	10
2.1.2. İlgisiz Anne Baba Tutumu	11
2.1.3. Baskıcı Anne Baba Tutumu	12
2.1.4. Aşırı Korumacı Anne Baba Tutumu	13
2.1.5. Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu	14
2.1.6. Tutarsız ve Kararsız Anne Baba Tutumu	15
2.1.7. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu	16
2.1.8. Reddedici Anne Baba Tutumu	17
2.2. Anne Baba Tutumlarıyla İlgili Kuramsal Açıklamalar	18
2.2.1. Psikodinamik Model.....	19

2.2.2. Davranışçı Model.....	20
2.2.3. Aile Sistemleri Modeli	20
2.2.4. Baumrind'in Sınıflandırması.....	21
2.2.5. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli.....	22
2.2.6. Sosyal Öğrenme Modeli	22
2.2.7. Bilişsel Gelişim Modeli	23
2.2.8. Sistem Modeli.....	24
2.2.9. Schaefer'in Sınıflandırması.....	25
2.2.10. Lamborn ve Arkadaşlarının Sınıflandırması	25
2.3. Anne Baba Tutumlarının Önemi	25
2.4. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler	29
2.4.1. Anne Baba İle İlgili Faktörler	29
2.4.1.1. Sosyoekonomik Faktörler.....	30
2.4.1.2. Anne Babanın Eğitim Durumu	30
2.4.1.3. Anne Babanın Ruh Sağlığı	31
2.4.1.4. Kültürel Değerler	31
2.4.1.5. Annenin Çalışma Durumu	32
2.4.1.6. Anne Babanın Yetiştirilme Tarzı	32
2.4.1.7. Anne Babalığa İlişkin Bilgi Düzeyleri	33
2.4.2. Çocuk İle İlgili Faktörler	33
2.5. Anne Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: EŞ SEÇİMİ.....	37
3.1. Eş Seçimi Sırasında Göz Önünde Bulundurulmuş Faktörler	38
3.1.1. Kişisel Özellikler	38
3.1.2. Fiziksel Özellikler.....	38
3.1.3. Yetiştirme Tarzı	39
3.1.4. Eğitim Düzeyi	40
3.1.5. Sosyoekonomik Özellikler.....	40
3.1.6. Yaş.....	41
3.1.7. Aile ve Yakınların Etkisi	41
3.1.8. İdeolojik ve Dini Görüşler.....	42
3.1.9. İrk ve Kültür Farklılıkları	42
3.2. Eş Seçimine Dair Kuramsal Yaklaşımlar	43
3.2.1. Psikodinamik Yaklaşım.....	43
3.2.2. Uyarıcı Değer Rol Yaklaşımı	43
3.2.3. Toplumsal Yapı Yaklaşımı	44

3.2.4. Ortak, Zıt ve Bütünleme Özellikler Yaklaşımı	44
3.2.5. Gelişimsel Yaklaşımlar	45
3.2.6. Evrim Yaklaşımı.....	46
3.2.7. Sosyal Yaklaşım	47
3.2.8. Mübadele Yaklaşımları	47
3.3. Eş Seçimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	48
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: EVLİLİK	51
4.1. Evliliğin Önemi.....	52
4.2. Evlilik ve Aşk	54
4.3. Evlilik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	56
4.3.1. Sistem Yaklaşımı	56
4.3.2. Davranışçı Yaklaşım.....	56
4.3.3. Yapısal Yaklaşım.....	57
4.3.4. Bilişsel Yaklaşım.....	58
4.3.5. Stratejik Yaklaşım.....	59
4.3.6. Psikodinamik Yaklaşım	59
4.3.7. Gelişimsel Yaklaşım	60
4.3.8. Aile Sistemleri Yaklaşımı	60
4.3.9. İletişim Yaklaşımı.....	61
4.3.10. Imago Eş Yaklaşımı.....	62
4.4. Evlilik Tutumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	63
BEŞİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM VE TEKNİKLER	66
5.1. Evren ve Örneklem.....	66
5.2. Veri Toplama Araçları.....	67
5.2.1. Kişisel Bilgi Formu	67
5.2.2. Anne Baba Tutum Ölçeği.....	67
5.2.3. Eş Seçme Stratejileri Envanteri	68
5.2.4. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği	69
5.3. Verilerin Toplanması	69
5.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	69
ALTINCI BÖLÜM: BULGULAR	
6.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	71
6.1.1. Anne Baba Tutumları Ölçeğine İlişkin Demografik Bulgular	71
6.1.2. Eş Seçme Stratejileri Envanterine İlişkin Demografik Bulgular.....	74
6.1.3. İnönü Evlilik Tutum Ölçeğine İlişkin Demografik Bulgular.....	79
6.2. Algılanan Anne Baba Tutumları ve Eş Seçme Stratejileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	81

6.3. Algılanan Anne Baba Tutumları ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	86
YEDİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA.....	89
SEKİZİNCİ BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	94
KAYNAKÇA.....	97
EKLER	—
ÖZGEÇMİŞ	—

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri.....	71
Tablo 2: Cinsiyet Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba Tutumları	72
Tablo 3: Yaş Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba Tutumları	73
Tablo 4: Cinsiyet Değişkenine Göre Eş Seçme Stratejileri	75
Tablo 5: Yaş Değişkenine Göre Eş Seçme Stratejileri.....	77
Tablo 6: Cinsiyet Değişkenine Göre Evlilik Tutumu	79
Tablo 7: Yaş Değişkenine Göre Evlilik Tutumu	80
Tablo 8: Algılanan Anne Baba Tutumları ve Eş Seçme Stratejileri Arasındaki İlişki	81
Tablo 9: Algılanan Anne Baba Tutumları ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişki.....	87

GRAFİKLER LİSTESİ

SAYFA

GRAFİK 1: Cinsiyet Değişkeninin Dağılımı66

GRAFİK 2: Yaş Değişkeninin Dağılımı66

EKLER LİSTESİ

EK A: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

EK B: ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

EK C: EŞ SEÇME STRATEJİLERİ ENVANTERİ

EK Ç: İNÖNÜ EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

EK D: ETİK KURUL KARARI

ÖN SÖZ

Bu araştırmanın konusu ile ilgili ilk düşünceler 2010-2014 yıllarını kapsayan lisans eğitime paralel olarak doğmuştur. Söz konusu olan dönemin sonunda aile danışmanlığı eğitimine başlamamla birlikte anne baba tutumlarının bireyler üzerindeki etkisi konusunda daha fazla çalışma inceleme fırsatım olmuştur. İncelenen alana ilgi duyulmasının asıl sebebi 2015 yılından itibaren çalıştığım anaokullarında çocuklardaki davranış problemlerinin çoğunun anne baba tutumlarından kaynaklandığını ve problemlerin çözümünde anne baba tutumlarının değiştirilmesinin ne kadar etkili olduğunun gözlemlenmesidir. Bir diğer neden de danışmanlık yaptığım bireylerin eş seçerken ve evlilik kararı verirken zorlandığını, ister istemez hatta farkında dahi olmaksızın anne ve babalarının düşünce, istek ve tutumlarının bu konudaki kararlarını etkilediğinin düşünülmesidir. Eş seçimi ve bireyin bir yuva kurması süreci hem aile hem birey için sıkıntılı geçebilmektedir. Bunun yanı sıra, şüphesiz evlilik kararı insan hayatının en önemli kararlarından biridir. Bireyin hayatına yeni sorumluluklar getiren bu zorlu yolculukta anne babanın desteği, tutumları, davranışları son derece önemlidir. Anne baba tutumları nedeniyle baskılanan bireylerin eş seçme döneminde özgür olamayacağı ve bu tutumlar doğrultusunda seçim yapmak zorunda kalabileceği düşünülmüştür.

Tez araştırmam ve yazım safhalarında yapıcı eleştirileri ve düşünceleriyle yardımını eksik etmeyen danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN'a, yüksek lisans eğitimimde emeği geçen enstitümüz öğretim üyelerine, eğitim hayatım boyunca emeği geçen tüm öğretmenlerime, her zaman yanımda olan anneme ve babama teşekkürü bir borç bilirim. Yaşadığı süre boyunca eğitimdeki başarılarım için en az benim kadar gururlanan, bana benden çok inanan rahmetli canım teyzem Gülten Gülçiçek'e minnet duygularımı sunuyorum. Yattığın yer Cennet olsun.

Bu çalışmamın literatüre faydalı olmasını dilerim.

Damla Doğru

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır ve insanın en temel ihtiyaçlarından biri diğerleriyle birlikte yaşamaktır. Bu sayede insanlar duygularını fark edip davranışlarını biçimlendirir ve yaşadıklarına uygun bir tepki verebilir. Çünkü insanlar yalnız yaşamaya değil, diğerleriyle ilişki içinde yaşamaya kurgulanmıştır. Karşı cinsle ilişki kurmak da insanların doğal ihtiyacıdır. İnsanların karşı cinsle kurdukları ilişkinin toplum tarafından onaylanması genellikle bir gerekliliktir ve bu gereklilik sonucunda evlilik kurumu ortaya çıkmıştır. İkel toplumlarda evlilik fiziksel hayatı sürdürebilmenin bir koşulu iken, daha sonra aşk kavramı ortaya çıkmış ve insanları evliliğe götüren en büyük etmenin biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları gerçekleştirme isteği olduğu görülmüştür.¹

Tarih boyunca insanlar mutlu olmak için çaba göstermiş, pek çok alanda mutluluğa giden yolu aramıştır. Evlilik de insanların mutlu olmak amacıyla attığı önemli ve büyük bir adımdır. Evlilik insanın yaşam süresinin önemli bir bölümünü kaplar, dolayısıyla doğru bir eş seçimi yapmak önemli hatta hayati bir durumdur. Çünkü eşini seçerken kişi aynı zamanda hayatına kiminle devam edeceğini, çocuğunun anne ya da babasının kim olacağını, bundan sonraki günlerinde nasıl bir yaşam süreceğini de seçmektedir.²

Eş seçimi insanın belirli bir olgunluğa erişmesi sonucunda yaşanacaktır. Eş olarak seçilecek kişide ekonomik durum, dini ve ideolojik görüşler, mesleki statü gibi pek çok nitelik aranır ve bu doğrultuda bir seçim yapılır. Eş olarak seçilen kişinin özellikleriyle eş seçimi yapan kişinin özellikleri ne kadar birbirine uygunsa, o ölçüde sağlıklı bir ilişki kurulacağı söylenebilir.³

İnsanın içinde doğduğu ortam gelişimini etkilemektedir. İnsanın kendisine ve dünyaya dair algısını şekillendiren en temel şey yakın çevresi yani ailesi ile olan ilişkileridir. Bireylerin zihinsel ve toplumsal açıdan yetkin olması için anne baba denetimi şarttır. Anne babanın hem aşırı kısıtlayıcı olması hem de aşırı serbest olması bireyin gelişimini engeller. Kişilik gelişimi de büyük ölçüde çocukluk yıllarında biçimlenmektedir. Dolayısıyla kişilik gelişimi için de anne baba ile kurulan ilişki son derece önemlidir. Anne babası ile sağlıklı ilişkileri olan kişiler

¹ Hasan Bozgeyikli ve Emre Toprak, "Üniversiteli Gençlerin Eş Seçim Kriterlerinin Sıralama Yargılarıyla Ölçeklenmesi", **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, 2013, Cilt: 1, 68-87, s. 70.

² Zekeriya Çalışkan vd., "Partneri Olan ve Olmayan Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Tercihlerinin Karşılaştırılması", **İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, 2005, Cilt: 4(1), 6-10, s. 6.

³ Alaeddin Kasapkar ve Betül Kasapkar, "20-30 Yaş Grubu Erkeklerin Eş Seçimine Yönelik Tutumları ve Eşten Beklentilerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi", **Journal of International Social Research**, 2014, Cilt: 7(34), 792-800 s. 794.

aile dışındaki çevrelerinde de istedikleri şekilde doyurucu ilişkiler geliştirebilmektedir.⁴

Çocuklar başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenirler, çocuk kültürünü öğrenme aşamasında toplumun standartlarını ve ahlaki değerleri ailesinden öğrenir. Anne babanın yaptığı bilgi aktarımları sayesinde kültürel değerlerin devamı sağlanır. Çocuk, aile içerisinde bir yandan sosyal bir varlık olduğunu anlarken bir yandan da taklit edebileceği model ihtiyacını karşılar. İnsanların ahlaki ve sosyal gelişimleri anne babalarının tutumlarından etkilenir. Anne babaların sergiledikleri farklı tutumlar insanların ahlaki ve sosyal gelişimlerini olumlu ya da olumsuz yönden etkilemektedir.⁵

Anne babaların yetiştirilme tarzları, çocukla ilişki kurma konusundaki yetenekleri ve mizaç özellikleri gibi çeşitli faktörler anne babalık tutumlarını etkileyerek, farklı anne baba tutum çeşitlerini doğurur.⁶ İnsanların ahlaki ve sosyal gelişimleri üzerinde etkili olduğu gibi farklı kişilikler geliştirmelerinde de anne babaların farklı öğretme şekilleri, farklı değerleri, seçtikleri farklı ödül ve ceza yöntemleri yani farklı tutumlara sahip olmaları son derece etkilidir.⁷ Anne baba tutumları sadece çocuğun o dönem ki davranışları üzerinde değil, aynı zamanda da gelecekteki davranışları üzerinde de etkilidir.⁸ İnsanların kişiliklerini bu derece etkileyen anne baba tutumlarının insanların her hangi bir konudaki seçim ve tutumları üzerindeki etkisi tartışmasızdır.

Aile sistemi modeline göre eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumları ve çocuğun davranışları arasında bir ilişki bulunmaktadır.⁹ Dolayısıyla yapılan eş seçimi aynı zamanda kişinin ebeveynlik tutumuna kadar etki etmektedir. Çünkü eşler arasındaki çatışmalar, çocuklara yönelik tutumlara da yansımaktadır. Aynı zamanda anne-babaları arasındaki uyumun olumsuz olduğunu düşünen kişilerin evliliğe yönelik tutumları da olumsuzdur.¹⁰

⁴ Özcan Sezer, "Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi", **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2010, Cilt: 7(1), 1-19, s. 2-3.

⁵ Zarife Seçer vd., "Anne Tutumlarına Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Bilgilerinin İncelenmesi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2005, Cilt: 16, 539-557, s. 540.

⁶ Mücahit Öztürk, **Anne, Baba ve Eğitimciler İçin Çocuk Psikiyatrisi**, Uçurtma Yayınları, İstanbul, 2007, s. 48.

⁷ Yunus Yücel, "Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik ile İlişkisi", Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arel Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.1 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

⁸ Binnur Yeşilyaprak, "Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma", **Aile ve Toplum**, 1993, Cilt: 1(3), 3-16, s. 3.

⁹ Ayşen Yılmaz, "Çocukların Algıladığı Anne Baba Arasındaki Uyum, Anne Baba Tutumu ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkiler", **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 2001, Cilt: 8(2), 85-93, s. 85.

¹⁰ Ayşen Yılmaz, "Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar", **Aile ve Toplum**, 2001, Cilt: 1(4), 1-10, s. 4-5.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, bu araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının, eş seçme stratejileri ve evlilik tutumları ile ilişkisi araştırılmıştır. Bu bağlamda incelenen konunun içeriğinin daha net açıklanabilmesi için birinci sırada öncelikle sırada anne baba tutumları, ikinci sırada eş seçimi, üçüncü sırada evlilik, dördüncü sırada araştırmanın yöntemi incelenmiştir. Beşinci sırada ise sonuç bölümü vardır ve çalışma sonrasında elde edilecek verilerle birlikte genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde araştırmanın problemi, alt problemleri, denenceleri, sayıtları, sınırlılıkları, amacı, önemi ve araştırmada kullanılan tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem

Araştırmada üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisi incelenmiştir.

Bu amaçla:

1. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile eş seçme stratejileri arasındaki ilişki nedir?
2. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile evlilik tutumu arasındaki ilişki nedir?
soruları cevaplanmaya çalışılmıştır.

1.2. Alt Problemler

1. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
6. Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Denenceler

1. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.
2. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.
3. Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.
4. Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.
5. Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.
6. Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.
7. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile eş seçme stratejileri arasında ilişki vardır.
8. Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile evlilik tutumu arasında ilişki vardır.

1.4. Sayılılar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin, veri toplama araçlarındaki sorulara içtenlikle ve doğru olarak cevap verdikleri kabul edilmektedir.
2. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ölçmek istenilen özellikleri ölçecek şekilde geçerli ve güvenilirlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma İstanbul ilinde bulunan Gelişim Üniversitesi öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen algılanan anne baba tutumları, eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu puanları algılanan anne baba tutumları, eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu envanterlerinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Tutum: Tutum bireyin bir durum, nesne veya kişi ile ilişki kurma, davranışa geçme anında ve öncesinde ortaya koyduğu duruş, aldığı tavır halidir.¹¹

Anne Baba Tutumu: Bir ebeveyn olarak anne babanın sahip olduğu inançlar ve değerlere dayanarak göstermiş olduğu davranışlardır.¹²

Eş Seçimi: İki cinsin birbirlerini görmesi, tanımasını içeren ve bu tanımadan itibaren başlayarak flört, söz kesme, nişan, nikâh, düğün gibi aşamaları da olan toplumsal bir süreçtir. Evlenmeden önce çiftlerin birbirini daha iyi tanımasını sağlayarak, evlilik kararının isabetli olma ihtimalini arttıran bir düzenlemedir.¹³

Eş Seçme Stratejileri: Evliliğe elverişli bireylerin evlenmek için karşı cinsteki potansiyel eş adaylarını, beklentilerine uygunluk açısından değerlendirmelerine olanak sağlayan toplumsal, kültürel, ekonomik, fiziksel, ruhsal ve kişisel özelliklere dair değişkinlerin tamamıdır.¹⁴

Evlilik: İki farklı cinsten insanın birbirlerini benimsemek, birlikte yaşamaya alışmak ve birbirlerine yardım etmek amacıyla toplumca belirlenen yasal bir düzene bağlı olarak bir araya gelmeleridir.¹⁵

Evlilik Tutumu: Bireyin evliliğe yönelik pozitif ya da negatif görüşleri, inanışları, düşünceleridir.

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisini inceleyerek, algılanan anne baba tutumları farklı olan üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri ve evlilik tutumları arasındaki farklılıkları belirlemektir.

¹¹ Metin İnceoğlu, *Tutum Algı İletişim*, Beykent Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 15.

¹² Ayşen Yılmaz, *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2000, s.20 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

¹³ Esin Efe, *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Eğilimleri*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2013, s. 9 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁴ Efe, a.g.e., s. 9.

¹⁵ Efe, a.g.e., s. 9.

1.8. Araştırmanın Önemi

Kişinin belki de tüm hayatında etkili olan nokta ebeveynleri ve ebeveynleri ile olan ilişkileridir. Anne baba ve çocuk arasındaki ilişkinin en önemli yordayıcılarından biri de anne baba tutumlarıdır. Anne babalarımızın davranış kalıpları ve bize dair tutumlarını model alır, düşüncelerimize, davranışlarımıza hatta seçimlerimize yansıtırız. Aynı zamanda ebeveynlerimizin bize dair tutumları konusundaki algılarımız kişiliğimizin oluşmasını ve toplum içindeki yerimizi belirleyen hususlardan biridir. Pek çok kişilik özelliğimiz aile içi ilişkiler ve anne baba tutumlarıyla ilişkilidir. Çocukluk döneminde yaşanan zorluklar ileri dönemdeki yaşantımızı ve ilişkilerimizi olumsuz şekilde etkileyebilir. Bu nedenle çocukluk döneminde ebeveynlerimizle kuracağımız ilişki hayati önem taşımaktadır.¹⁶

Bireyler için yakın ilişki kurmak bir ihtiyaçtır. Romantik ilişkiler ile başlayan bu süreç genellikle evlenme ile neticelenir. 19-25 yaş arası dönem Erikson'un psikososyal kişilik gelişim evrelerinden "Yakınlık Kurmaya Karşı Yalıtım" dönemi olarak belirlenmiştir. Üniversite dönemine denk gelen bu yaşlarda birey başkalarıyla, yakınlıklar, dostluklar kurmak ister. Bu dönemde eş seçme, evlenme ve evlilik gencin yaşamında daha önemli olmaya başlar. Eş seçmek rastgele bir süreç değil, bilinçli bir süreçtir ve bu süreçte rol oynayan pek çok faktör vardır. Eş seçme aşamasında olan bireylerin sağlıklı bir tercih yapmaları için eş seçme stratejilerini bilmeleri ve kendilerini tanımaları önemlidir.¹⁷

Evlilik insan hayatındaki en önemli dönüm noktalarından biridir. Bayoğlu ve Atlı'nın aktardığı üzere; Havighurst'un gelişim görevlerine göre, 18-30 yaş arası dönem genç yetişkinlik dönemidir. Bu dönemde bireylerin eş seçme, bir partner ile yaşamayı öğrenme, bağımsız bir ev kurma ve aile kurma gibi gelişim ödevlerini yerine getirmeleri gerekir. Teknoloji ve bilgi çağıyla birlikte evlilik ve aile kalıplarında yaşanan değişim süreci genç yetişkinlerin planlarını ve tutumlarını etkileyebilmektedir. Oldukça yerleşik olan pozitif ve negatif evlilik tutumları; evlenmeye karar verme gibi evlilik ile ilgili davranışları, ilişki içerisindeki davranış şekillerini ve ilişkilerle ilgili inançları etkilemektedir. Sağlıklı bir evliliğin

¹⁶ Alper Bolattekin, Anne-Baba'nın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2014, s. 13 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁷ Serkan Altuntaş ve Abdullah Atlı, "Eş Seçme Stratejileri Envanterinin Geliştirilmesi", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2015, Cilt: 12(32), 123-135, s. 124-125.

oluşturulabilmesi için gençleri ailede rol paylaşımı, aile yaşamı, evlilik ve evliliğe ilişkin olumlu tutum gibi konularda bilinçlendirmek son derece önemlidir.¹⁸

Tüm bu nedenlerle niversite çağındaki 18-25 yaş grubundaki genç yetişkinlerin algılanan anne- baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumuyla ilişkisinin incelenmesi önem arz etmektedir.

¹⁸ Ferhat Bayoğlu ve Abdullah Atli, "İnönü Evlilik Tutum leği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri", *Ege Eğitim Dergisi*, 2014, Cilt: 15(2), 397-415, s. 400-402.

İKİNCİ BÖLÜM

ANNE- BABA TUTUMLARI

Tutum; bireyin bir durum, nesne veya kişi ile ilişki kurma, davranışa geçme anında ve öncesinde ortaya koyduğu duruş, aldığı tavır halidir.¹⁹ Bireye atfedilen ve onun bir psikolojik objeye dair duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen bir eğilim olarak tanımlanabilir. İstenen ya da istenmeyen bir olaya, bir görüşe ya da bir insana yönelik tepkide bulunmak için öğrenilmiş bir durumdur. Doğrudan gözlemlenemez fakat bireylerin davranışları göz önünde bulundurularak tutumları konusunda fikir sahibi olunabilir. Tutumlar bireyin sevgi ve nefret duygularını, dolayısıyla davranışlarını etkilemektedir. Aslında tutumlarımız yaklaşma-kaçınma, isteme-istememe gibi anlamlar taşımaktadır.²⁰

Türk Dil Kurumu, aileyi: “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.” olarak tanımlamıştır.²¹ Satir’e göre ise aile dünyanın bir minyatürüdür. Dünyayı anlamak için işe aileyi anlayarak başlamak gerekir. Aile içerisinde kazanılan yakınlık, güç, güven, iletişim becerileri, özerklik gibi kavramlar yaşam biçimimizin temelini oluşturur. Dünyayı değiştirmek aileyi değiştirmekle mümkündür. Bu nedenle ebeveynlik sorumluluğunu taşıyan yetişkinler aynı zaman da birer insan şekillendiricisi görevindedirler.²² Çocuklarının en iyi biçimde yetişmesi konusunda özenli davranmak ebeveynlerin en büyük sorumluluklarından biridir. Ebeveynler tarafından bu sorumluluğun yerine getirilebilmesindeki en önemli koşul çocuk yetiştirmeye yönelik olumlu tutumlar geliştirmeleridir. Sağlıklı ebeveyn ve çocuk ilişkisi çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi için önemlidir. Anne baba çocuk ilişkisi bireyin gelecekteki kararlarına dahi etki edecek derecede önemlidir. Bu ilişki de en temelde anne ve babanın çocuğa yönelik tutumuna bağlıdır.²³

Bu bölümde anne baba tutumlarının sınıflandırılması, anne baba tutumları ile ilgili kuramsal açıklamalar, anne baba tutumlarının önemi, anne baba

¹⁹ Metin Inceoğlu, *Tutum Algı İletişim*, Beykent Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 15.

²⁰ Enver Tufan ve Bahar Güdek, “Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008, Cilt:6(1), 25-40, s.28.

²¹ T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, “Güncel Türkçe Sözlük”, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (Erişim Tarihi: 07.02.2017)

²² Virginia Satir, *İnsan Yaratmak*, Çev. Selim Yeniçeri, Beyaz Yayınları, İstanbul, 2001, s. 2-3.

²³ Fatma Şahin Tezel ve Fatma Nilgün Cevher, “Türk Toplumunda Aile Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış”, *XXXVIII. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Bildiriler*, 10-15 Eylül 2007, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 2007, s.775.

tutumlarını etkileyen faktörler ve anne baba tutumları ile ilgili yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

2.1. Anne Baba Tutumlarının Sınıflandırılması

Çocuğa karşı gösterilen davranışlar aileden aileye değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla anne baba sayısı kadar anne baba tutumu olduğu söylenebilir. Her ailede, anne babanın inanç ve değerlerine göre farklı ebeveyn tutumları ile karşılaşılabilir.²⁴ Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde anne baba tutumlarının farklı sınıflandırmalarla ele alındığı görülmüştür. Örneğin bazı çalışmalarda anne baba tutumları “çok yakın”, “sıcak ve arkadaşça”, “tahammül edici”, “gergin ve soğuk” olarak tanımlanmıştır.²⁵ Sak ve arkadaşlarının bildirdiğine göre; Maccoby ve Martin anne baba tutumlarını “tutarsız”, “ilgisiz”, “etnik azınlık”, “izin verici”, “otoriter” ve “demokratik” şeklinde sınıflandırmışken; Baumrind, Larzelere ve Owens’e göre bu sınıflandırma “güvenilir”, “ilgisiz”, “yeterince iyi”, “demokratik”, “izin verici”, “yönlendirici”, “otoriter” şeklindedir.²⁶

Aşağıda anne baba tutumları “demokratik”, “ilgisiz”, “baskıcı”, “aşırı korumacı”, “aşırı hoşgörülü”, “tutarsız ve kararsız”, “mükemmeliyetçi”, “reddedici” olmak üzere sekiz başlık altında incelenmiştir.

2.1.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Bu tutumdaki anne babalar çocuklarının bireyselleşmesine önem verdikleri için onlara yaşlarına uygun sorumluluklar verirler. Demokratik anne babaların ortak özellikleri özgüvenleri yüksek ve anlayışlı ebeveynler olmalarıdır. Bu tür anne babaların çocuklarının benlik saygıları, öz güvenleri ve kendilerinden memnuniyet düzeyleri yüksektir. Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarına yapmaları gereken şeyleri kibarca söylerken, çocuklarında yapılmaması gereken bir davranışla karşılaştıklarında sebepleriyle birlikte o davranışın yanlışlığını çocuklarına anlatırlar. Çocuklarına asla şiddet uygulamazlar. Bu anne babaların en önemli özellikleri ise her zaman tutarlı olmalarıdır.²⁷

²⁴ Merve Dokuyan, “12.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, Cilt:2(2), 1-21, s.3.

²⁵ Mark Wolynn, *Seninle Başlamadı: Kalıtsal Aile Travmalarının Kim Olduğumuza Etkileri ve Sorunların Üstesinden Gelebilecek Yolları*, Çev. Mine Madenoğlu, Sola Yayınları, İstanbul, 2016, s. 79.

²⁶ Ramazan Sak vd., “Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt:11(3), 972-991, s.973.

²⁷ Bolattekin, a.g.e., s.14.

Bu tutumdaki anne babalar çocuklarına gösterdikleri sevgi, hoşgörü ve saygıyı herhangi bir koşula bağlamazlar ve çocuklarının ihtiyaçlarına cevap verirler. Belirli kural ve sınırları vardır, fakat bu sınırların içerisinde çocuk özgürdür. Her çocuğun ayrı bir birey olduğunun bilincindedirler ve davranışlarını buna göre düzenlerler. Demokratik tutuma sahip ebeveynlerle büyüyen bireyler kendilerini daha iyi ifade edebilirler. Çünkü düşüncelerini serbest bir şekilde, korkmadan söyleyebilirler. Aynı zamanda insanlara saygılı, yaratıcılıkları yüksek ve sorumluluk duyguları gelişmiş bireyler olarak yetiştirilirler.²⁸

Demokratik ailelerde çocuklardan da olgun davranışlar beklenir. Örneğin, aile içerisinde verilecek olan kararlarda çocuklarında fikirleri alınır. Bu ailelerde ebeveynlerin olduğu gibi çocukların da hakları vardır. Ebeveynler çocuk yetiştirirken akılcı bir tutumla hareket eder. Sabırlı, sıcak ve duyarlı davranırlar.²⁹ Çocukların kişilik gelişimi için en doğru tutum demokratik anne baba tutumudur.³⁰

2.1.2 İlgisiz Anne Baba Tutumu

Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarına ilgi, sevgi, şefkat göstermedikleri gibi onlara kuralları öğretmeye, disiplin kazandırmaya da çalışmazlar. Çocukla ilgilenilmesi gereken durumlarda sabırsız, aceleci, sinirli ve aşırı tepkilidirler. Çocuklarına ayıracakları vakitleri kendi ilgi ve zevkleri için harcamayı tercih ederler. Genellikle bu tutuma sahip ebeveynlerin yoğunlukları sebebiyle çocukları bakıcılar tarafından büyütülür. Böyle bir ailede büyüyen çocuklar sonucunda isyankâr, iyi ve üstün olmak için hiç çaba harcamayan bireyler olurlar.³¹

Bu gruptaki anne babalar çocuklarının varlıklarını ya da yokluklarını çok da önemsemezler. Öncelik her zaman kendi ihtiyaçlarıdır. Bu tavırları bazen ihmalkârlık derecesine bile gelebilir. Çocuk anne babasından her hangi bir şey istediğinde düşmanca bir tavırla karşılaşır.³²

Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarının fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarının farkında değilmiş gibi davranırlar. Bu nedenle çocuk hayatın zorluklarıyla anne babası yokmuşçasına tek başına mücadele etmek zorunda

²⁸ Serpil Çınar, İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarına İlişkin Algılarının Problem Çözme ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 11 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁹ Yılmaz, a.g.e., s.22.

³⁰ Sezer, a.g.e., s.3.

³¹ Öztürk, a.g.e., s.49.

³² Bolattekin, a.g.e., s.14-15.

kalır. Anne babanın ilgisi yüzeyseldir. Anne babaların bu şekildeki ilgisiz tutumu çocuklarının fizyolojik ve duygusal gelişimi için son derece zararlıdır.³³

Anne babaların çocukları konusunda sorumluluk almak istememelerinin belirli sebepleri vardır. Çocuk sahibi olmak istememe, erken yaşta çocuk sahibi olma, çocuk yetiştirme konusunda bilgisiz olma, kişisel ya da eş ile yaşanan sorunlar bu sebeplerden bazılarıdır.

Bu tutuma sahip ailelerde hoşgörü ile boş verme karıştırılmaktadır. İlgisiz aile yapısında bütünlük yoktur ve çocuklara karşı duyarlılık ve denetim düşüktür. Çocuk çok fazla kendi başına bırakılır. Çocuğun zaruri ihtiyaçları dışındaki hiçbir ihtiyacı çok fazla önemsenmez. Fakat aslında bir çocuğun en temel ihtiyacı anne ve babasıyla yakın ilişki kurmasıdır. Bu tip ailelerde davranışları takip edilmediği için çocuk, hatalı olan davranışlarını ve bunları nasıl düzeltebileceğini öğrenemez.

İlgisiz anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki olumsuz etkileri çok fazladır. Bu şekilde yetişen çocuklar benlik ve kişilik gelişimlerini olumsuz biçimde etkileyecek ihmal ve kötü muamele gibi tavırlara maruz kalmaktadırlar. Böyle bir ailede büyüyen çocuklarda bağımlılık, kendini değersiz hissetme, suçluluk, depresif tutumlar, saldırganlık ve problemlerli davranışlar görülmektedir.³⁴

2.1.3. Baskıcı Otoriter Anne Baba Tutumu

Bu tutuma sahip ebeveynlerin en önemli özellikleri çocuklarına hem sözel hem de fiziksel cezalar vermeleridir. Eleştirileri direk çocuğa yönelik olmakla beraber, bu tutuma sahip ailelerdeki çocuklar konulan yasakların nedenini kavrayamazlar. Çocuk anne babasının ani öfke patlamalarından korkması sebebiyle sürekli onların istediği şekilde davranmaya çalışır. Bu durum nedeniyle iç disiplin geliştiremez ve otoriteden uzak kaldığı durumlarda nasıl davranması gerektiğini bilemez.

Otoriter ebeveynlerle büyüyen çocuklarda; kendine güvensizlik, pasif kişilik yapısı, çekingenlik, olumsuz benlik algısı, isteksizlik, saldırganlık, korku, yalnızlık, aşağılık duygusu, kaygı gibi özelliklere rastlanmaktadır. Sevginin esirgenmesi ve

³³ Osman Eker, Ortaokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sınav Kaygısının Nedenleri ve Anne Baba Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkisi: Merzifon Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 30 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

³⁴ Yücel, a.g.e., s.28-29.

sıkça verilen cezalar nedeniyle anne babaları tarafından sevilmediklerine dair bir inanç geliştirebilirler.³⁵

Baskıcı otoriter tutuma sahip anne babalar çocuklarının hâkimi oldukları düşüncesine sahiptirler, çocuklarına yoğun bir baskı uygularlar ve onlardan itaat beklerler. Bu ailelerde çocuğun anne babasıyla olan ilişkisi korkuya dayalıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda anne babaların otoriter olma düzeyleri ile çocuklarda problem görülme sıklığı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.³⁶

Otoriter anne babalar çocuklarını kendi istedikleri kalıba sokmak isterler. Çocuğun ailenin koyduğu tüm kurallara uyması beklenirken, en küçük yanlışlarının dahi üzerinde durularak hemen düzeltilmesi istenir. Çocuk sürekli bu şekilde bir denetim altında tutulur. Çocuğun anne babasıyla tartışmak, onlara karşı gelmek ya da sözlerinden dışarı çıkmak gibi bir hakkı asla yoktur. Davranışlarındaki özgürlük ve esneklik sınırları oldukça dardır. Her ne olursa olsun anne ve babalarının isteklerine boyun eğmeleri beklenir. Her hareketinde anne babalarının yoğun eleştirileriyle karşılaşan bu bireyler ciddi bir yanlış yapma korkusu yaşarlar.³⁷

2.1.4. Aşırı Korumacı Anne Baba Tutumu

Aşırı korumacı tutuma sahip anne babalar çocuklarına devamlı bir himayeye muhtaçmış gibi davranırlar. Aşırı müdahalecidirler. Çocuklarına neyi nasıl yapmalarının doğru olduğunu ve nasıl davranmaları gerektiğini dikte ederler. Bu ailede yetişen çocuklar, anne babadan duygusal olarak ayrılmayı, onların desteğine ve sevgisine daha az ihtiyaç duymayı, daha bağımsız ve yeterli hale gelmek için bir hazırlık yapmayı gerektiren ergenlik dönemini dahi geçtiklerinde kendi kararlarını veremezler. Anne baba çocuğun isteklerini dinlemeden kendi kendilerine çocuk adına bazı kararlar alır ve buna hakları olduğunu savunurlar. Aynı zamanda çocuğa çok az sorumluluk verilmektedir ve yaşına uygun kuralları öğrenmesi için gerekli olan eğitim verilmemektedir. Bu tutuma sahip anne babalar bu durumu çocukları için yaptıkları bir fedakârlık olarak görürler ve çocuklarının bu fedakârlık karşısında onlara şükran duymasını beklerler.

³⁵ Meral Taner Derman ve Handan Asude Başal, "Okul Öncesi Çocuklarda Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerin Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki", *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, Cilt:2(1), 115-144, s.120.

³⁶ Nilüfer Erbil vd., "Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerin Tutum ve Davranışlarının Etkisi", *Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2006, Cilt:3(10), 7-15, s.8.

³⁷ Şüheda Özben ve Yasemin Argun, "Okul Öncesi Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002, Cilt:14, 18-28, s.18.

Anne babanın aşırı korumacı tutumu çocuklarda esnek düşüncenin ve kas becerilerinin gelişmesini engeller. Çünkü bu tutuma sahip anne babalar çocuklarını koruma ve kollama adına onların kendi başlarına gerçekleştirebilecekleri faaliyetleri dahi kendileri yapmaktadır. Bu aşırı koruma ve müdahale etme davranışları bebeklik döneminden itibaren başlar ve ileri yaşlara kadar devam eder. Aşırı korumacı anne babalar çocuklarının bireyselleşmesine izin vermedikleri gibi onların bir birey olma adına gösterdikleri tüm çabaları da engellerler. Özellikle ergenlik döneminde çocuklarının girdiği bireyselleşme çabalarına karşın onları eve bağlayabilmek için dış dünyada karşılaşılabilecekleri tehlikeli durumları abartma gibi yöntemler izlerler. Çocuk sürekli anne babasından ayrılması durumunda onların çok üzüleceği telkini ile büyütülür, bu şekilde de gencin eve bağlanması kolaylaştırılır ve ayrılıp gitmesi engellenir.

Çocuğun anne babaya bağımlı olması bu tarz aileler içerisinde bir görev olarak kabul edilir. Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarının kendilerinin bir uzantısı olduğuna inanırlar ve çocukları üzerinden duygusal yoksunluklarını gidermeye çalışırlar. Aşırı korumacı tutuma sahip anne babalar özellikle kız çocuklarını daha çok kontrolleri altında tutmaya ve onların bağımsız bir birey olma yolunda gösterdikleri çabalarını daha çok engellemeye çalışırlar.

Sürekli kol kanat gerilerek yetiştirilen bu çocuklar yetişkinliğe oldukça zor bir şekilde adım atarlar. Bağımsız davranamayan, yeterince girişimde bulunamayan, yetişkin olmalarına rağmen hala bir himayeci arayan, öz güvenleri zayıf, sorumluluk almaktan çekinen, kendilerinin yapması gereken işleri başkalarının yapmasını bekleyen, sosyal ilişkilerinde pasif, zayıf- silik kişiliklere sahip bireyler haline gelirler.³⁸

2.1.5. Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu

Aşırı hoşgörülü tutuma sahip anne babalar neredeyse çocuklarının her istediklerine olumlu cevaplar verirler. Çok küçük kısıtlamalar dışında çocuğun her dileği gerçekleştirilir. Anne ve babanın hoşgörü derecesinin aşırılığı, çocukta herkes bana hizmet etmeli şeklinde bir bakış açısı oluşturur ve çocuğu bencilleştirir.³⁹

Bu tutuma sahip ailelerin aşırı korumacı aileler ile ortak özelliği her iki aile dinamiğinde de hoşgörülü bir tutum sergilenmesidir. Fakat aşırı hoşgörülü

³⁸ Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004, s. 120-121.

³⁹ Arzu Özyürek ve İsa Özkan, "Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *International Journal of Science Culture and Sport*, http://www.iscsjournal.com/Makaleler/1638088963_si3_6_259.pdf (Erişim tarihi: 12.01.2017)

ailelerde yetişen çocuklar anne ve babalarından hiç çekinmedikleri için onlar için sorun teşkil edebilecek şeylere dahi cesaret edebilirler.⁴⁰

Elbette hoşgörölü olmak olumsuz değildir, fakat çocuğa aşırı hoşgörölü davranmak zarar vericidir. Bu tutuma sahip anne babalar genellikle çocuk sahibi olmayı çok beklemiş, çocuk sahibi olabilmek için çok çaba göstermiş orta yaş üzeri bireylerdir. Ailede tamamen çocuk merkezli bir yaşantı söz konusudur. Çocuğun davranışları konusunda hiçbir sınır yoktur. Ailede tüm öncelikler çocuğa aittir ve bu tutuma sahip ailelerde anne baba çocuğun her istediğini gerçekleştirmek için adeta bir köle gibi beklemektedir. Çocuk anne ve babasını yönetir konumdadır, asla ceza almaz. Çünkü bu cezalar ya unutulur ya da başka bir zamana ertelenir. Bu nedenle evinde hiçbir kısıtlama ve ceza ile karşılaşmayan çocuk, toplumdaki diğer bireylerin de ona aynı şekilde davranmasını beklediği için büyük hayal kırıklıkları yaşar ve genellikle aile dışı ilişkilerde başarılı olamaz.

Bu tutuma sahip ailelerde yetişen bireyler genellikle ailelerine bağımlıdır ve her şeyi ailelerinden bekleme eğilimine sahiptirler. Tek başlarına hiçbir şey yapmayan bu bireylerin yaratıcılıkları düşüktür, doğru ve yanlış algılayamazlar ve her ortamda içlerinden geldiği gibi hareket etmek isterler, kurallara uymakta zorluk çekerler.⁴¹

Genel anlamda bu gruptaki anne babalar için çocuklarını şımarttıkları söylenebilir. Bağımsız, talepkar ve itaatsiz bir şekilde yetişen bu çocuklar ileride antisosyal davranışlar sergileyebilirler. Bu gruptaki anne babaların çocukları üzerindeki kontrol düzeyleri çok düşüktür. Aşırı kaygılı ve aşırı duygusallardır. Çocuğa karşı oldukça içten ve aşırı destekleyici bir tutumları vardır.⁴²

2.1.6. Tutarsız ve Kararsız Anne Baba Tutumu

Tutarsız ve kararsız tutuma sahip anne babalar disiplinlidir fakat disiplini nerede ve ne zaman uygulayacakları belirli değildir. Bu ailelerin tutumu sert cezalandırma ile aşırı hoşgörölü arasında gidip gelmektedir. Hangi davranışın istenip istenmediğine karar veremeyen çocuk, hayatını anne babasının sinirli ya

⁴⁰ Merve Elif Kendir ve Cihad Demirli, "Evlilik Doyumu Üzerinde Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi", *Education Sciences*, 2016, Cilt:11(3), 96-113, s.96-97.

⁴¹ Raziye Pekşen Akça, "Ana Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları", *Akademik Bakış Dergisi*, 2012, Cilt:29, 1-13, s.3.

⁴² Fulya Yalçın ve Abbas Türnüklü, "Algılanan Anne Baba Davranışları ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki", *Journal of New World Sciences Academy*, 2011, Cilt:6(1), 717-735, s.721.

da keyifli olduğu anlara göre düzenlemeye çalışır. Yani ocuk davranışın doğru ya da yanlış olduğunu değil, ne zaman yaparsa ceza almayacağını öğrenmiştir.

Tutarsız tutum sadece anne ya da sadece babadan kaynaklanabileceği gibi, anne ve babanın birbirlerinden çok ayrı eğitim ve ceza anlayışları olmasından da kaynaklanabilir. Bu durum da ocuk davranışını hangi ebeveynine uydurması gerektiğini bilemez ve bazen öyle beklenmedik bir anda ceza gelir ki ocuk bu duruma baş kaldırır. Genellikle tutarsızlık dinamiğine sahip olan ailelerde babanın kararını anne, annenin kararını ise baba bozmaktadır. Çocuğun davranışları bir gün görmezden gelinirken, diğer gün ocuk aynı davranışı için ağır bir şekilde cezalandırılır. Tam anlamıyla tutarlılığın sağlandığı bir eğitim elbette ki mümkün değildir. Fakat tutarsız ve kararsız tutuma sahip anne babalar için bu durum sürekli hale gelmiştir.⁴³

Tutarsız ve kararsız tutuma sahip ailelerde, anne ve babalar çocuğun yanında birbirlerini eleştirir. Annenin olumlu yaklaşım gösterdiği bir davranış baba için olumsuz bir tutum sergilemeyi gerektirirken, babanın olumlu yaklaştığı durumlarda anne olumsuz bir tavır içerisinde olabilir. Genellikle ebeveynlerden biri sürekli çocuğu korur, onun tarafını tutar. Bu durum da çocuğun kendi bildiğini yapan, kimseyi dinlemeyen bir tavır sergilemesine sebep olur. Çocuğun anne ve baba arasındaki tutarsızlıklar nedeniyle bocalaması, saldırganlaşmasına da neden olur.

Tutarsız ve kararsız ailelerde, çocuğun yaptığı bir davranıştan cezalandırılması sonucu pişmanlık yaşayan anne ya da baba çocuktan özür diler. İstedini yaptırmak isteyen ebeveyn yumuşak bir tonla bunu rica ederken, çocuğun yapmaması durumunda aniden öfkelenerek sesini yükseltir. Yerinde ve zamanında uygulanmayan ceza sistemi, ocuk için bir rahatlık sebebidir. Bu tutum çocuğun hem gelişimini hem de eğitimini negatif bir şekilde etkilemektedir.⁴⁴

2.1.7. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu

Mükemmeliyetçi tutuma sahip anne babaların en bilindik özelliği başaramadıkları hayallerinin çocukları tarafından gerçekleştirilmesini beklemeleridir. Çocuğun kapasitesi onlar için önemsizdir. Çocuğun üzerinde çok ağır bir yük vardır, çünkü bu tutuma sahip olan anne ve baba onun her alanda

⁴³ Atalay Y r koğlu, **ocuk Ruh Sağlığı**,  zg r Yayınları, İstanbul, 2011, s. 200.

⁴⁴ Burcu Dinçer, Alt ve  st Sosyo-ekonomik Düzeyde Lise İkinci Sınfa Devam Eden Ergenlerin Anne-Baba Tutumlarını Algılamaları ile Arkadaşlık İlişkilerinin İncelenmesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2008, s. 26 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

başarılı olmasını bekler. Sürekli büyük sorumlulukların altından kalkması gereken çocuk hiçbir zaman çocukluğunu yaşayamaz.

Kişiliğinin sağlıklı gelişmesine izin verilmeyen bu çocuklar ailelerine karşı sevgi ve nefret duygularını aynı anda yaşarlar. Anne babanın hayata ve çocuktan beklentilerine karşı doyumsuz olması çocuklarına da yansır ve sonucunda çocuk da doyumsuz bir birey haline gelir. Çocuğun kararlarına son noktayı koyan genellikle anne babadır, bu konuda çocuğun istekleri ve hayalleri önemsizdir. Karşılaştığı yoğun baskı nedeniyle en iyi olmayı isteyen çocuk, başarısız olduğu durumlarda büyük hayal kırıklıkları yaşar.⁴⁵

Mükemmeliyetçi tutuma sahip ebeveynler için çocukları bir yarış atı gibidir. Her zaman her şeyin en iyisini yapmak zorundadır. Bu ebeveynlere göre çocukları çok iyi yüzmeli, çok iyi şarkı söylemeli, çok iyi resim yapmalı, liderlik özellikleri taşımalı, herkesin parmakla göstereceği örnek bir birey olmalıdır. Çocuğa yanlış yapma hakkı asla tanınmaz, arkadaşları dahi anne baba tarafından seçilir. Çocuklar hem anne babalarının hem de toplumun kurallarına uymak zorunda bırakılır. Çocuktan her konuda bir büyük gibi davranması beklenir.⁴⁶

Mükemmeliyetçi dinamiğe sahip ailelerde çocukların çocuk olmasına asla izin verilmez. Bu ailelerde çocuklar hem fiziksel hem zihinsel yönden gelişmeleri hem de bilgili ve donanımlı olmaları için sürekli özel bir eğitim altında tutulurlar. Aynı zamanda çocuklardan çok temiz ve titiz olmaları beklenir. Mükemmeliyetçi anne babalar için çocuklarının sınıf birincisi olması yeterli değildir. Onlar çocuklarını okul birincisi olarak görmek isterler. Çocuklarına adeta bir proje gibi yaklaşan bu anne babalar, onların her zaman dört dörtlük olmaları için uğraşırlar ve bunu çocuklarının iyiliği için yaptıklarını iddia ederler.⁴⁷ Aile içerisinde çocuğa mükemmeliyetçi davranılması, kendini ifade etmesine izin verilmemesi, sürekli eleştirilmesi çekingen, utangaç, içe dönük bir birey olmasına sebep olacaktır.⁴⁸

2.1.8. Reddedici Anne Baba Tutumu

Çocuklarının fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamayı aksatan hatta çocuklarına karşı düşmanca duygular besleyen anne babalar reddedici tutuma

⁴⁵ Ahmet Kaya vd., "Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt:18, 208-225, s.211.

⁴⁶ Sait Özdemir ve Yasemin Davarcı, *Son Kale Aile*, Koza Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 151.

⁴⁷ Eren Sarı, *Okulda Başarılı Olmak*, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016, s. 404-406.

⁴⁸ Erdal Hamarta vd., "Lise Öğrencilerinin Utangaçlıklarının Algılanan Anne Baba Tutumları Ve Problem Çözme Yaklaşımları Açısından İncelenmesi", *Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2010, Cilt:6(22), 73-82, s.75.

sahiplerdir. Böyle bir ailede büyüyen çocuk, sinirli, korkak, yardım duygusundan uzak, duygusal kırıklıklara sahip ve genellikle kendilerinden yaşça küçük olanlara karşı düşmanca davranan bireyler haline gelirler.

Ailenin reddedici tutumu benimsemesinde eşler arası çatışma yaşanması, çocuğun istenmemesi ya da cinsiyetinin istenildiği gibi olmaması, anne babanın ayrı yaşaması ya da çocuğunun bakımının tek ebeveyn tarafından üstlenilmesi gibi nedenler etkili olabilir.

Reddedici tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar sevgiye en çok ihtiyaç duydukları anlarda aileleri tarafından reddedildikleri için ruhları derin yaralar almıştır. Dolayısıyla bu bireyler intihara ve çeşitli psikolojik bozukluklara daha yatkındırlar. Bu ailelerde kötü muameleye maruz kalmak istemeyen çocuk, ailelerine karşı uysal ve edilgen bir tavır içerisindedir. Fakat içten içe ebeveynlerine karşı düşmanlık duyguları besleyebilirler. Sürekli aileleri tarafından hayal kırıklığına uğratılan bu bireylerin özgüvenleri gelişmemiştir. Bu bireyler aileye en ihtiyaç duyulan dönem olan erken çocukluk dönemi boyunca anne babaları tarafından yalnız bırakılmışlardır.⁴⁹

2.2. Anne Baba Tutumlarıyla İlgili Kuramsal Açıklamalar

Gelişim psikologları 1920 yılından beri ailenin, çocuğun zihinsel ve sosyal gelişimi üzerine etkisini incelemişlerdir. Alan çalışmalarının büyük bir kısmını anne baba tutumları oluşturmuştur. Bu yıllarda yapılan çalışmaların odak noktası ailelerin çocuk yetiştirmede benimsediği farklı yaklaşımlar ve bu yaklaşımların gelişimsel sonuçları olmuştur. Pek çok araştırmacı tarafından çocuğun ailesiyle kurduğu özdeşimin, gelişimi üzerine etkisi konu alınmıştır. Çocuk gelişimi üzerinde aile davranışlarının etkisi pek çok kuramın önemli bir parçasını oluşturmuştur.

Ebeveynlerin düşünce sistemlerini, uygulama ve davranışlarını, çocukla arasındaki duygusal ilişkiyi içeren anne baba tutumları ile ilgili yapılan çalışmalara farklı kuramsal bakış açıları hâkimdir. Her bir model ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi farklı öğelere göre açıklamaktadır.⁵⁰ Bu bölümde anne baba tutumları ile ilgili farklı kuramsal yaklaşımlar ele alınmıştır.

⁴⁹ Aylin Dursun, Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2010, s. 35-36 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁵⁰ Işıl Üredi, Algılanan Anne Baba Tutumlarının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Öz Düzenleyici Öğrenme Stratejileri ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2005, s. 37 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

2.2.1. Psikodinamik Model

Psikodinamik bakış açısına sahip araştırmacılar çalışmalarını ebeveynler ve çocuk arasındaki duygusal ilişkinin çocuğun kişilik, psikoseksüel ve psikososyal gelişimine etkisi üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Bu teorisyenlere göre çocuklar ve ebeveynler arasındaki duygusal ilişki farklılıkları ebeveyn tutumlarından kaynaklanmaktadır.⁵¹

Köksal'ın aktardığı üzere; Freud'a göre çocuğun kişilik gelişimi üzerinde anne baba tutumlarının etkisi bulunmaktadır. Özellikle ilk beş yaş bu açıdan çok önemlidir. Freud'a göre kız ve erkek çocukları 5 yaşlarına kadar olan dönemde anne figürü ile kendini özdeşleştirmektedir. Dolayısıyla Freud bu dönemde babanın çok da önemli olmadığını ileri sürmüştür.⁵²

Gençtan'ın aktardığı üzere; Adler çevrenin birey üzerindeki etkilerini tartışırken ailenin öneminin üzerinde özellikle durmuştur. Freud'la paralel olacak şekilde, yaşamın ilk beş yılının ve bu dönemde aile ile kurulan ilişkilerin kişilik özelliklerinin belirlenmesindeki etkisini vurgulamıştır. Freud' a göre çocuğun sorunları biyolojik dürtüleri ile ailesinin karşısına çıkardığı gerçeklerin çatışması ve cinsel gelişim sürecinde karşı cinsten ebeveynine karşı bir tutku geliştirmesi sebepleriyle yaşanmaktadır. Adler ise kuramında özellikle ebeveyn tutumlarına ve kardeşler arası ilişkinin niteliğine değinmiştir. Ebeveyn çocuk ilişkisinde özellikle "sevilmeyen çocuk" ve "şımartılmış çocuk" kavramları üzerinde durmuştur.

Şımartılmış çocuklar yaşamlarının ilk günlerinden itibaren her ihtiyaçlarının karşılanacağına ve isteklerinin buyruk niteliği taşıdığına inanırlar. Adler'e göre suç işleyen insanların çoğu çocukluklarında şımartılmışlardır. Bu çocuklar yetişkin bir birey olduklarında kendileri bir katkıda bulunmasa dahi toplumun onlara bir yaşam sağlamak zorunda olduğuna inanırlar. Bu nedenle toplumun vermediği hakları kendilerine tanımaya çalışırlar. Çocukluk dönemleri boyunca anne babalarından hayranlık gördükleri için kendilerini büyük görürler. Çevrelerine sürekli bir kralmışçasına emirler verirler fakat temelde bağımlıdırlar. Sevilmeyen çocuklar ise çevrelerinde düşmanca davranan kişiler görmeye alıştıkları için yetişkin bir birey olduklarında insanların kendilerine hep karşı olacağına inanırlar. Haklarını savaşarak elde edebileceklerini düşünürler. Bu bireylerin geçimsiz

⁵¹ Nancy Darling and Laurence Steinberg, "Parenting Style as Context: An Integrative Model", *Psychological Bulletin*, 1993, Cilt:113(3), 487-496, s.488.

⁵² Buse Köksal, Özel Bir Okulda Okuyan 2-6 Yaş Arası Çocukların Saldırganlık Düzeyleri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 16 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

tavırları ve düşmanca davranışları amaçlarına ulaşmaları konusunda engeldir. Her iki çocuk türü de hatalı bir eğitim görmüştür.

Adler'e göre sağlıklı bir eğitim ise şu şekilde olmalıdır: anne baba çocuğa sevgi vermeli, girişimcilik yeteneği ve özgüven kazanabilmesi için çocuğu desteklemelidir. Çocuğa ne az ne de çok yardım etmelidir. Çocuğun yanlış davranışları yumuşak bir yaklaşımla düzeltilmelidir. Ancak bu şekilde sağlanan disiplinin olumlu etkileri olur. Böyle bir ortamda yetişen çocuk da yürekli ve topluma yönelik bir birey olur.⁵³

2.2.2. Davranışçı Model

Davranışçı kurama göre insan fizyolojik tepkilerinden ve davranışlarından ibarettir. Birey dünyaya geldiğinde zihni üzerine yazı yazılmayı bekleyen boş bir kâğıt gibidir, öğrenme deneyimlerimiz ise bu kâğıda yazılan yazılardır. Davranışçı model tüm insanların özünün aynı olduğunu, insanların çevrelerinin etkileriyle şekillendiğini ve iyi bir şekilde yön verilmesi durumunda insanın sorunsuz ve kusursuz olabileceğini savunur.

Türkçapar'ın aktardığı üzere; Skinner'a göre davranışlar daima başka etkenler tarafından kontrol edilmektedirler. Bu etkenlerin en önemlisi ise ailedir. Örneğin kişinin bir mesleği seçmesi özgür bir seçim gibi görülebilir ama bu bireyin ailesindeki koşulların bir sonucu olabilir. Watson'da aynı şekilde insan davranışlarını etkileyen en önemli faktörün aile olduğunu vurgulamıştır. Ailemizin bizi şekillendirdiğini savunmuştur. Bu düşüncesini "Bana bir düzine sağlıklı bebek verin, kendi özel davranışçı yöntemlerimle onları yetiştirerek, başka bir şeye gereksinim duymaksızın, onları doktor, avukat, sanatçı, esnaf hatta dilenci veya hırsız yapabilirim." şeklinde ifade etmiştir.⁵⁴ Watson'ın bu ifadesi anne baba tutumlarının ve ebeveynlerin uyguladıkları disiplin yöntemlerinin çocukların kişilik gelişimlerinde ve hayatlarında ne kadar büyük bir etkisi olduğunu kanıtlar niteliktedir.

2.2.3. Aile Sistemleri Modeli

Murdock'un aktardığı üzere; Satir'e göre aile kişinin yoğrulduğu hamur tahtasıdır. Anne baba ve çocuk temel üçgeni oluştururlar. Bu ilişki kişinin yaşam işlevleri üzerinde etkilidir. Çocuklar dünyayla nasıl baş edeceklerini, başkalarına

⁵³ Engin Gençtan, *Psikanaliz ve Sonrası*, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s. 126-127.

⁵⁴ Hakan Türkçapar, *Bilişsel Terapi*, HYB Basım Yayın, Ankara, 2015, s. 13-19.

güvenilip güvenilmeyeceğini, iletişimi nasıl sağlayacaklarını temel üçgen üzerinden öğrenirler. Çocuğun kişisel gücüne dair düşünceleri temel üçgende yaşadığı ilişkilere göre şekillenir. Üçgen ilişkisinde doğal olarak bazen kişilerden biri kendisini diğer iki kişinin ilişkisinin dışında hisseder. Çocuk da arada sırada ebeveynlerinin ilişkisinin dışında kalabilir. Eğer çocuk bu durumu bir reddetme olarak algırsa benlik saygısı düşer.

Yine Murdock'un aktardığı üzere; Satir'e göre düşük benlik saygısı bulaşıcıdır. Düşük benlik saygısına sahip kişiler genellikle evlenmek için düşük benlik saygısına sahip bireyleri seçer. Bu insanlar evliliklerinde duygularını göz ardı ederler ve stres durumlarında benlik saygıları daha da düşer. Böyle bir ortamda yetişen çocuklar da düşük benlik saygısına sahip olmaktadır. İyi bir benlik saygısına sahip olan ebeveynler ise bunu çocuklarına da öğretirler.⁵⁵

2.2.4. Baumrind'in Sınıflandırması

Yılmaz'ın aktardığına göre; Baumrind okul öncesi çocuklarla laboratuvar çalışmalarında ve ev ortamlarında yaptığı gözlemler sonucu anne baba ve çocuk etkileşimini incelemiştir. Baumrind'e göre anne baba tutum kavramı bir ebeveyn olarak anne babanın sahip olduğu inançlar ve değerlere dayanarak göstermiş olduğu davranışlardır. Baumrind çocuk yetiştirme konusunda ebeveyn tutumları ile ilgili dört boyut belirlemiştir. Bunlar ebeveyn çocuk ilişkisinde açıklık, ebeveynin kontrolü, bakım-destek ve olgunluk beklentisidir. Ebeveyn çocuk iletişimde açıklık ebeveynlerin alınacak kararlarda çocuklarının görüşlerine ne derece değer verdiği, bu konuda çocuklarını ne derece cesaretlendirdiği, ebeveynlerin çocuklarına getirdikleri sınırların nedenleri konusunda onları ne derece bilgilendirdiğini içerir. Ebeveyn kontrolü boyutu anne babanın koyduğu kurallara çocukların ne oranda uymak zorunda olduklarını ifade eder. Bakım-destek boyutu ebeveynlerin çocuklarına bakım ve destek sağlarken onlara ne derece sıcak, sevecen, yakın ve ilgili davrandıklarını içermektedir. Olguluk beklentisi boyutu ise anne babaların çocuklarını duygusal, sosyal ve zihinsel boyutta başarılı olmaları için ne oranda teşvik ettiklerini içermektedir. Olguluk beklentisi yüksek anne babalar çocuklarını kendi çaba ve yetenekleriyle yaşamayı öğrenme konusunda teşvik ederler.

Bu dört temel boyutun kombinasyonu sonucunda üç temel anne baba tutumuna ulaşılmıştır. Bunlar izin verici, otoriter ve demokratik ebeveyn

⁵⁵ Nancy L. Murdock, *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*, Çev. Füsün Akkoyun, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 409-412.

tutumlarıdır. Bu sınıflamaya göre açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek olan anne babalar otoriter, tüm boyutlarda yüksek özelliklere sahip anne babalar ise demokratik ebeveyn tutumuna sahiptir. Kontrol ve olgunluk beklentisi düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek anne babalar ise izin verici ebeveyn tutumundadırlar.

Demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocukları kendini iyi ifade eden, bağımsız, sosyal ve akademik yönden başarılı çocuklardır. Otoriter ve izin verici ailelerde yetişen çocukların benlik saygısı, ruh sağlığı, sosyal gelişim ve akademik başarı anlamında yapılan ölçümlerde demokratik ailelerde yetişen çocuklara oranla puanları düşüktür.⁵⁶

2.2.5. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Anne baba tutumlarına ilişkin farklı bir bakış açısını ise Dokuzlu'nun bildirdiğine göre; Baumrind'in çalışmalarından yola çıkan Maccoby ve Martin geliştirmiştir. Duyarlılık/kabul- ilgi ve talepkarlık/kontrol olarak ayrılmış iki farklı kategorinin kesişiminden dört farklı ebeveyn tutumu ortaya çıkmıştır. Dokuzlu'nun aktardığı üzere; Maccoby ve Martin Baumrind'in izin verici tutum adını verdiği anne baba tutumdan yola çıkarak ihmalkâr tutum adını verdikleri, düşük düzeyde kontrol ve kabul içeren yeni bir tutum ortaya çıkarmışlardır.

İzin verici ebeveyn tutumuna sahip anne babalar çocuklarının fikirlerine açıktır ve kendi başlarına karar almaları konusunda onları desteklerler. Çocuklarına karşı ilgili ve destekleyicidirler. Aynı zamanda olgunluk beklentileri çok yüksek değildir. İhmalkâr ebeveynler ise çocuklarıyla sıcak bir iletişim kurma konusunda hiçbir çaba göstermezler. Onlara göre çocuğun temel ihtiyaçlarının yerine getirilmesi ebeveynlik görevlerinin tamamlanması için yeterlidir. Çocuklarıyla hiçbir fikir alışverişleri ve güçlü bir iletişimleri yoktur.⁵⁷

2.2.6. Sosyal Öğrenme Modeli

Bandura insanların davranışlarını incelerken o insanın yaşadığı ortam içinde değerlendirilmesinin önemini vurgular. Sosyal ortam içerisinde gözlemleyerek öğrenme, öğrenme sürecinde ilk önceliklidir. Çocuk çevresindeki insanların davranışlarını gözlemler ve bir süre sonra onları taklit etmeye başlar.

⁵⁶ Yılmaz, a.g.e., s.20-22.

⁵⁷ Ezgi Dokuzlu, 18-25 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Anne Baba Tutumunun Kişinin Kaygı Düzeyleri ve Bağlanma Tipi ile İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 12 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

Bu duruma model olarak öğrenme adı verilmiştir. Gözlem çocuğun o davranışı öğrenmesi için yeterlidir, fakat çocuğun taklit etmeye başlaması için gözlemlediği kişi belirli özelliklere sahip olmalıdır. Bu özellikler şunlardır:

Model almada dikkatle ilgi boyutu: çocuğun gözlemle öğrenebilmesi için model aldığı kişiye dikkat etmesi gerekir. Güçlü, saygınlık sahibi ve başarılı kişilerin taklit edilme oranı daha yüksektir.

Model almada sıcaklık boyutu: kişinin dostça, sıcak ve destek verici davranması model alınma olasılığını artırır.

Modelin inisiyatif sahibi olma boyutu: model alınan kişinin davranış sonrasında ceza ya da ödül gibi bir inisiyatifi varsa, çocuk tarafından taklit edilir.

Modelle gözlemci arasındaki benzerlik boyutu: model ile gözleyen kişi arasında yaş, cinsiyet, ırk, sosyal sınıf gibi ortak özelliklerin olması taklit edilme olasılığını artırır. Bu nedenle çocuklar aynı cins ebeveynlerini daha çok taklit etmektedir.⁵⁸

Ebeveyn tutumlarında sosyal öğrenme kuramını temel alan araştırmacılar anne baba tutumları yerine anne baba davranışları ve uygulamalarıyla ilgilenmişlerdir. Dolayısıyla anne baba tutumlarını ebeveynlik davranışlarına göre sınıflandırmaya çalışmışlardır. Çocukların öğrenme ortamındaki farklılıklar gelişimlerine yansımaktadır. Bu nedenle anne baba tutum ölçekleri hazırlanırken bu ortamı tanımlayan davranışların üzerinde durulması hedeflenmiştir. Ailelerin çocuklarının sosyalleşmesine yönelik hedefleri, ebeveynlik davranışları üzerinde son derece etkilidir.⁵⁹

2.2.7. Bilişsel Gelişim Modeli

Bilişsel gelişim kuramında organizmanın çevreye aktif adaptasyonundan bahsedilmektedir. Gelişim organizmanın doğuştan getirdiği potansiyele bağlı olarak gerçekleşmektedir. Sosyal çevrenin etkisi çocukta var olan potansiyelin gerçekleşmesinde yavaşlatıcı, hatta inhibe edici bir rol oynayabilir. Gelişim basamaklar halinde oluşmaktadır ve her çocuk belirli gelişim düzeylerinde belirli yeteneklere ve sınırlılıklara sahiptir. Bu görüş doğrultusunda araştırmacılar anne baba davranışları, beklentileri ve tutumlarıyla çocuğun mevcut gelişim düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığı konusunda incelemeler yapmıştır.

⁵⁸ Şule Mızrakçı, Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir, 1994, s. 38 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁵⁹ Üredi, a.g.e., s.38.

Araştırma sonuçlarına göre ailelerin uyguladıkları ceza yöntemlerinin şekli ve sıklığıyla çocuklarına yönelik beklenti düzeyleri ilişkilidir. Aileler çocuklarından yaşlarına uygun olmayan taleplerde bulunabilmektedir. Hem aşırı beklentiler hem de çocuğa yaşına uygun uyaranların verilmemesi çocuk gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Her iki durumun da aşırısı çocuk ihmali hatta istismarına yol açmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda anne babaların çocuk gelişim basamakları konusundaki bilgi düzeylerinin ebeveynlik tutumunu etkilediği söylenebilir.⁶⁰

2.2.8. Sistem Modeli

Sistem modeline göre sistem dengeyi bulmak ve korumak amacıyla fonksiyon göstermektedir. Bu modele göre insan gelişimi sosyal ve psikolojik sistemlerin kaynaşmasıyla oluşur. İnsan ve çevre karşılıklı ilişki sırasında yaşam boyu sürecek bir denge arayışı içerisindedirler.

Sistem modeli çocuğun sahip olduğu mizacın anne baba ve çocuk ilişkisi açısından son derece önemli olduğunu savunur. Anne baba ve çocuk arasında sürekli denge sağlanmalıdır. Anne babanın standartları ile çocuğun davranışları arasında denge olmalıdır. Standardın altındaki çocukların istenilen düzeye getirilmesi için desteklenmesi gerekmektedir.

Ekolojik kuram, dialektik kuram ve etkileşim kuramı sistem kuramı içerisinde yer almaktadır. Ekolojik kuram değişen çevre ile gelişen insanın etkileşimini ele alır. İlk etkileşim anne baba ve yakın çevre ile başlar. Sosyokültürel çevrenin katılımı ile daha geniş çevrelerle etkileşim kurulur. Dialektik kurama göre kişi çevresel şartlardan bir kısmını seçme konusunda özgürdür ve sonuçta bu çevre tarafından şekillendirilir. Bu nedenle anne baba çocuk arasındaki ilişki yalnızca ikili ilişki düzeyinde incelenmemelidir. Çocuk ve aileyle ilişkili olduğu düşünülen tüm çevre etkenleri araştırılmalıdır. Etkileşim kuramına göre ise anne babalar çocuğun davranışını şekillendirmeye çalışırken, kendi davranışlarını da çocuğa göre şekillendirmektedir. Bu nedenle anne babanın çocuğa karşı davranışları incelenirken çocuğun kişilik özelliklerinin ebeveynlerine yansımaları da göz önünde bulundurulmalıdır.⁶¹

⁶⁰ Mustafa Satılmış, Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik Tutumları ile Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılması İncelemesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010, s. 15 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁶¹ Deniz Şanlı, Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2007, s. 12-13 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

2.2.9. Schaefer'in Sınıflandırması

Yücel'in bildirdiğine göre; Schaefer ebeveyn tutumlarına ilişkin kontrol boyutlarını iki boyutlu bir eksen üzerinde açıklamıştır. Bu boyutlar 'kontrole karşılık özerklik' ve 'sevgiye karşılık düşmanlık'tır. Bu eksen kapsamında sevgi-kontrol, sevgi-özerklik, düşmanlık-kontrol, düşmanlık-özerklik olmak üzere dört ayrı kontrol biçimi tanımlanmıştır. Anne baba tutumuna ilişkin kontrolsüz düşmanlık saldırganlığa, kontrolsüz özerklik ise izin verici tutuma neden olur. Aşırı kontrollü düşmanlık ise öfke patlamalarına neden olmaktadır.⁶²

2.2.10. Lamborn ve Arkadaşlarının Sınıflandırması

Yücel'in bildirdiğine göre; Lamborn ve arkadaşları Anne Baba Tutum Ölçeği'ni geliştirirken Maccoby ile Martin'in ve Steinberg ve arkadaşlarının çalışmalarından yararlanmışlardır. Anne baba tutumlarını hem boyutlar hem de kategorik şekilde incelemişlerdir. Boyutlar temelinde 'psikolojik özerklik', 'kontrol-denetleme', 'kabul-ilgi', kategorik temelde ise otoriter, demokratik, izin verici ve ihmalkâr anne baba tutumları ele alınmıştır.

Psikolojik özerklik; demokratik anne baba tutumunun çocuğa ne düzeyde yansıtıldığını ve ebeveynlerin çocuklarının bireyselliğini ifade etmelerine ne düzeyde olanak sağladığını ölçer. Kontrol-denetleme; çocukların anne babalarını ne düzeyde denetleyici ve kontrollü algıladıklarını ölçer. Kabul-ilgi; çocukların anne babalarını kendilerine ne derece yakın, sevecen, ilgili, içten olarak algıladıklarını ölçer.⁶³

Anne baba tutumlarıyla ilgili modeller farklı konulara temas etseler de birleştikleri temel bir nokta vardır: Ebeveynlerin sergiledikleri davranış ve tutumlar çocukların kişiliklerini önemli derecede etkilemektedir. Farklı aile yapılarına ve kültürlere göre bu etkiler değişiklik gösterebilir.

2.3. Anne Baba Tutumlarının Önemi

Bireylerin dünyaya geldikleri andan itibaren etkileşimde buldukları ilk kişiler anne ve babalarıdır ve bu durum bireyin hayatı boyunca devam etmektedir. Anne baba ile etkileşimi bireyin kişilik yapısının oluşması için çok önemlidir. Anne babası ile sağlıklı ve tutarlı bir etkileşimi olan çocuk, hayatına

⁶² Yücel, a.g.e., s.20.

⁶³ Yücel, a.g.e., s.20-21.

bağımsız bir birey olarak devam edecektir. Bireyler alışkanlıklarını, kültürel değerlerini ve gelişim görevlerini aile içerisinde öğrenmektedirler.

Anne babalarıyla sağlıklı etkileşimleri sonucunda bireyler yeterlilik duygusu kazanmakta ve olumlu benlik tasarımları oluşturmaktadırlar. Olumsuz anne baba tutumları etkisinde yetişen bireyler ise daha kaygılı, tükenmiş, problem çözme becerisi, özerklik gelişimi, atılganlık seviyesi, benlik saygısı hatta okul başarıları dahi daha düşük olan bireylerdir.⁶⁴

Doğum anından itibaren anne ve babanın çocuğa yönelik tüm davranışları çocuk tarafından kaydedilmektedir. Kişilik gelişimi yaşam boyunca devam etmektedir. Fakat kişiliğin gelişmesine ve yapılanmasına dair temel çocukluk döneminde atılmaktadır. Anne babaları ile sağlıklı ilişkiler kurabilen çocuklar kendilerini daha olumlu algırlar ve aileleri ile kurdukları bağ daha güçlüdür. Çocuklarını dinleyen ve onlarla olumlu ilişkiler kuran ebeveynlerle yetişen bireyler kendilerini değerli hissetmeyi ve özgüvenli olmayı daha çocukluk yıllarında öğrenmişlerdir. Aile içerisinde değersiz hissettirilen çocuklar için ise başkaları tarafından da değersiz görülmek olağandır. Bu bireyler sürekli en kötü senaryoyu bekledikleri için, kendini doğrulayan kehanet şeklinde tüm sorunları kendilerine çekerler. Gerçekçi olmayan duygulara sahiptirler.⁶⁵

İnsanın hayatta en çok değer verdiği iki birey anne ve babasıdır. Dolayısıyla bireyin benlik saygısı ile anne babası tarafından bireye verilen değer birbirine bağlıdır. Benlik saygısı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmanın sonucuna göre; anne baba tutumlarını katı olarak algılayan bireylerin benlik saygısı düzeyleri, anne baba tutumlarını hoşgörülü olarak algılayanların benlik saygısı düzeylerine göre düşüktür.⁶⁶

Anne baba tutumlarının çocuğun kişilik gelişimine etkisi olumlu ve olumsuz olabilmektedir. Yanlış tutumlardan birini sergileyen anne babalarla büyüyen bireylerin hem kendilerine has bir kişilik geliştirmeleri engellenmiş hem de sağlıksız bir kişilik geliştirmelerine neden olunmuştur. İletişimin yüksek, hem eşler hem de çocuklar arasında karşılıklı sevgi ve saygının olduğu ailelerde ise çocukların duygu ve düşüncelerine önem verildiği için kendilerini bağımsız bir birey olarak değerlendirebilmelerinin önü açılmıştır. Bebekliklerinden itibaren anne ve babalarından yeterli ilgi ve sevgiyi alabilen, girişimcilikleri desteklenen bireylerin öz güvenleri gelişmiştir. Aile içi kararların alınmasında söz sahibi olarak

⁶⁴ Uğur Çapulcuoğlu ve Bülent Gündüz, "Öğrenci Tükenmişliğini Yordamada Stresle Başa Çıkma, Sınav Kaygısı, Akademik Yetkinlik ve Anne Baba Tutumları, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2013, Cilt:3(1), 201-218, s.204.

⁶⁵ Eren Sarı, *Çocuklarda Özgüven Gelişimi*, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016, s. 24-25.

⁶⁶ Eren Sarı, *Özgüven Duygusu*, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016, s. 300-.

yetişen bu çocuklar, tek başlarına karar alma cesaretini gösterebilecek bireyler haline gelmiştir. Bu tip ailelerde yetişen bireyler kendilerini gerçekleştirmiş insan tipi içine girmektedirler.

Çocuklarını kendilerinden ayrı bir birey olarak kabul edebilen aileler, çocuklarının kendilerine has kimliklerini geliştirebilmesine fırsat sağlarlar. Böyle ailelerde yetişen bireyler kendi başlarının çaresine bakabilecek olgunluğa erişmiştir. Psikolojik sağlıkları yerinde olan ve çağdaş insan özelliklerine sahip bireylerdir. Yeterli bir kişilik geliştirebilme, gerçekçi benlik kavramına sahip olma, insani değerlere saygılı olma, zamanı iyi kullanabilme, yaratıcı olma, kendine saygı duyma, kendini olduğu gibi kabul etme, duygularını açıklayabilme, değişime açık olma gibi özelliklerin gelişmesinde anne baba tutumları etkilidir.⁶⁷

Çocuğun benlik kavramı yetişkinlerin en başta da anne babasının ona yönelik tutumlarının bir yansıması olarak gelişmektedir. Anne babası tarafından itici bir tutumla karşılaşan çocuk kendini değersiz hissetmeye başlar. Çocuk onaylanan ve onaylanmayan davranışların ayrımını anne babasından gelen tepkiler sonucunda öğrenmektedir. Bu nedenle istenilen davranışları sergilediğinde ailesinden onay bekler. Bu davranışları sonucunda desteklenmeyen çocuk doğru ve yanlış davranışların ayrımını yapmakta zorlanır. Fakat istenen davranışları sergilediğinde ailesi tarafından desteklenen çocuk, hangi davranışların onaylandığını öğrenir. Ancak bu şekilde kendi kendini yönetebilen, özgüven sahibi bir çocuk yetiştirilebilir.

Anne baba tutumları bireyin sadece çocukluk döneminde etkili değildir. Bireylerin çocuklukları boyunca deneyimledikleri yaşantı sonucunda hafızalarında annelik, babalık ve çocukluk rollerine dair kalıntılar yer etmeye başlar. Bu kalıntılar gelecek yıllardaki tutumlarımıza etki etmektedir.⁶⁸

Kendi çocukluk yıllarında anne babaları tarafından engellenmiş bireyler çocuklarına karşı bilinçdışı bir kıskançlık geliştirebilirler. Kendilerine anne babaları tarafından tanınmamış olan özgürlüklere çocuklarının da sahip olmasını istemezler. Bu nedenle anne babalarından gördükleri yöntemleri kullanarak çocuklarını aşağılar ve suçlarlar. Ya da tam tersi bir şekilde, anne babasının aşırı baskısıyla yetişen bireyler, çocuklarına karşı aşırı yumuşak ve hoşgörülü bir tutum sergileyebilirler. Bu da çocuğun ihtiyacı olan rehberliği ailesinden alamamasına neden olur. Bu şekilde yetişen çocuklar saldırgan ve isyankâr davranışlar göstermeye başlarlar.

⁶⁷ Haluk Öztekin, *İdeal Anne Baba Olmak*, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016, s. 116 -118.

⁶⁸ Haluk Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2003, s. 26 -27.

Anne baba tutumları gelişmekte olan çocuklara örnek bir model oluşturur. Bu nedenle çocuğun kişiliğini etkilerler. Çocuk özdeşim modellerinden edindiği benzer davranışları sergilemeye başlar. Anne ve babaların çocuklarına sağlıklı bir tutum yöneltebilmesi, onların birbirlerine karşı duydukları sevgiye, dengeli, saygılı ve kendileriyle barışık olmalarına bağlıdır. Yapılan araştırmalarda çocuklarına sağlıklı bir tutumla yaklaşan anne babaların, ikna yoluyla denetim kurmalarının olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Araştırmalara göre destekleyici, demokratik bir tutuma sahip anne babaların ikna yolunu kullanmaları sebebiyle, çocukları daha sağlıklı bir şekilde psikososyal gelişimlerini tamamlamakta, anne babalarını özdeşim modeli olarak benimsemekte, dolayısıyla anne babalarının ahlaki görüşlerini daha kolay benimseyip onların beklentilerine cevap verebilmektedirler.⁶⁹

Araştırma sonuçlarına göre demokratik anne baba tutumları ve kaygı, saldırganlık, olumsuz değerlendirilmekten korkma, sosyal kaçınma ve huzursuzluk arasında olumsuz bir ilişki varken; demokratik anne baba tutumları ile bireylerin kendini gerçekleştirme, psikolojik uyum, benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri arasında olumlu bir ilişki vardır.⁷⁰

Anne babaların çocukların içlerinde bulunan dürtüleri bastırması sonucunda çocuklarda farklı korkular, psikolojik problemler, utanç ve suçluluk hissi meydana gelmektedir. Anne baba ve çocuk arasındaki duygu eksikliği çocukta saldırganlık, çekingenlik, nevroz gibi istenmeyen kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olabilir. Anne babalarının davranışları sonucunda kendisine haksızlık yapıldığını düşünen birey depresyon yaşayabilmektedir. Eğitimde cezaya ve sıkı disiplin kurallarına başvurulmuş ailelerde yetişen bireylerin depresyona ve madde kullanımına daha yatkın olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırmalar sosyal fobik kişilerin anne babalarını çocuklarını mahcup eden, ilgisiz ve reddedici bulduğuna işaret etmektedir. Anne babaların aşırı kuralcı, denetleyici ve koruyucu olmaları, kısıtlı duygusal destek vermeleri, çocuklarının özgürlüklerini kısıtlamaları sosyal fobiye yol açabilmektedir.⁷¹

Kısaca; anne baba tutumları çocukların, gençlerin hatta yetişkinlerin akademik başarı düzeylerini, ruh sağlıklarını, psikososyal gelişim düzeylerini ve

⁶⁹ Haluk Yavuzer, *Ana Baba ve Çocuk*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1989, s. 26 -27.

⁷⁰ Nihan Oğuz, Genç Yetişkinlerde Anne Baba Tutumu Anksiyete ve Benlik Saygısı İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016, s.7-8. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁷¹ Merve Gökkaya, Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Sosyal Kaygı, Depresyon ve Anne Baba Tutumları ile Mükemmeliyetçilik Eğilimleri ve Üniversiteye Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016, s.7-8. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

kişilik özelliklerini etkilemektedir.⁷² Tüm bu nedenlerden ötürü anne baba tutumlarının hem çocukluk döneminde hem de bireyselleşmenin tamamlandığı andan itibaren verilen kararlar ve sergilenen davranışlar üzerindeki etkisi değerli ve önemlidir.

2.4. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Gündelik hayatımızda birbirinden çok farklı olan anne baba tutumlarıyla karşılaşırız. Bazı aileler çocuklarına sevgi ve saygı ile rehberlik eder, bazı anne babalar ise sıkı kurallar koyarak çocuklarına disiplin vermeye çalışırlar. Ebeveyn tutumlarının belirleyicileri çocuğa gösterilen sevgi ve ilgi, çocuğun bir birey olarak kabul edilmesi, çocuğun eğitiminde kullanılan disiplin yaklaşımlarıdır.⁷³

Aşağıda anne baba tutumlarını etkileyen faktörler “anne baba ile ilgili faktörler” ve “çocuk ile ilgili faktörler” olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır.

2.4.1. Anne Baba ile İlgili Faktörler

Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları pek çok faktöre bağlı olarak değişebilir. Ebeveynlerin yaşı, meslekleri, en uzun süre yaşadıkları yerler, aile tipleri, ailenin bir arada ya da parçalanmış olması, anne babanın doğumdan önce oluşturdukları çocuk beklentileri, anne baba ilişkisi, anne babanın sahip olduğu sosyal destek, anne babanın stresörleri, anne babanın çocuğu isteyerek dünyaya getirip getirmediği, anne babanın çocuk yetiştirirken karşılaştıkları problemleri danıştıkları kişi, anne babanın çocuk yetiştirme konusunda kendilerini yeterli hissedip hissetmemeleri, anne babanın çocukları ile istedikleri düzeyde ilgilenip ilgilenememeleri gibi etmenler ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda hangi tutumu benimseyeceklerini belirler.⁷⁴

Bu bölümde sosyoekonomik faktörlerin, anne babanın eğitim durumunun, anne babanın ruh sağlığının, kültürel değerlerin, annenin çalışma durumunun, anne babanın yetiştiriliş tarzının, anne babalığa ilişkin bilgi düzeylerinin ebeveyn tutumlarına etkisi açıklanmıştır.

⁷² Birsen Palut, “Düşünme Stilleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008, Cilt:24, 1-11, s.4.

⁷³ Dinçer Sağır, Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağ Üniversitesi, Mersin, 2016, s. 12. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁷⁴ Yücel, a.g.e., s.27-35.

2.4.1.1. Sosyoekonomik Faktörler

Anne babanın sosyoekonomik durumları çocuklarına yönelik davranış ve tutumlarını etkilemektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynler çocuk eğitimiyle ilgili seminerleri, panelleri, yayınları daha rahat bir şekilde takip edebilmektedir. İhtiyaç hissettikleri anda uzman kişilere danışabilmekte, onlardan yardım alabilmektedirler. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan aileler çocuklarına daha tahammüllü davranmakta, daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Aynı zamanda sosyoekonomik açıdan üst düzeyde olan aileler çocuklarıyla daha sık iletişim kurmakta, çocuklarının doğuştan iyi olduklarına inanmakta, merakı, yaratıcılığı, eşitliği, sorun çözücü olmayı ve başarıyı önemsemektedirler.

Ekonomik sıkıntılar ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Sosyoekonomik olanakları kısıtlı olan ailelerde ailelerin zor ve stresli bir yaşam altında olmaları nedeniyle çocuk istismarı daha fazladır. Düşük sosyoekonomik düzeydeki anne babalar çocuklarından daha az başarı beklemekte, çocuklarına otoriteye saygı konusunda ve itaat etmeye yönelik baskı uygulamaktadırlar. Düşük sosyoekonomik düzeydeki ebeveynler, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ailelere oranla çocuklarına daha sert davranmaktadırlar.⁷⁵ Demiriz ve Öğretir'in araştırmasına göre sosyoekonomik düzeyleri incelenen ailelerden, alt sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin, ebeveynlik rollerini daha fazla reddettikleri, aile içinde daha geçimsiz ve daha koruyucu oldukları, daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmüştür.⁷⁶

2.4.1.2. Anne Babanın Eğitim Durumu

Araştırmalara göre yüksek derecede eğitim alan anne babalar daha demokratik bir ebeveyn tutumunu benimsemektedirler. Aynı zamanda çocuğun çevreye uyumu ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.⁷⁷

Babaların eğitim düzeyi arttıkça annelerin aşırı koruyucu tutumlarında, ev geçimsizliğinde, baskıyla disiplin sağlama oranlarında ve ev kadınlığını reddetme isteklerinde azalma olmaktadır. Eşlerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı tutumları olumlu yönde artmaktadır. Fakat anne ve babanın eğitim düzeyinin düşüklüğü çocuklarına karşı sergiledikleri tutumları olumsuz yönde

⁷⁵ Fatma Merve Aktürk, Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden (5 Yaş Grubu) Ebeveynlerin Anne Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2015, s. 94-95. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁷⁶ Serap Demiriz ve Ayşe Dilek Öğretir, "Alt ve Üst Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2007, Cilt:15(1), 105-122, s.119.

⁷⁷ Dokuzlu, a.g.e., s.16.

etkilemektedir. Coşkun ve Baş'ın araştırmasına göre ilkökul mezunu ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda otoriter bir tutum benimsemişlerdir.⁷⁸

2.4.1.3. Anne Babanın Ruh Sağlığı

Kötü bir çocukluk geçiren anne babalar çocuklarının ihtiyaçlarına daha az duyarlı olabilmekte, daha kolay öfkelenip, daha tepkisel davranabilmektedirler. Aynı zamanda kötü bir çocukluk yaşayan ebeveynlerin sorunlarla başa çıkma becerileri tam olarak gelişmemiştir. Mutsuz bir çocukluk yaşantısının bireyler için ilerleyen dönemlerde kendi evliliklerinde boşanmalara, ciddi aile problemlerine, çocukları hırpalama davranışlarına neden olduğu bulunmuştur.

Ebeveynler bilinçdışlarında çocuklarına karşı kendi içlerindeki olumsuz bir duyguyla çatışmaları ve bu duyguyu bastırmaya çalışmaları sebebiyle aşırı hoşgörölü, şımartan bir tutum geliştirebilmektedirler. Aşırı düşkün bu davranışları çocuklarını aslında ne kadar sevdiklerini kendilerine kanıtlamak için sergilerler.

Endişeli ve depresif anne babalar incelendiğinde kendi ebeveynlerinin de anksiyete ve depresyon gibi ruhsal bozukluklara sahip oldukları görülmüştür. Aşırı şüpheleri ile düşünce ve ruhsal fonksiyonlarındaki bozulma nedeniyle şizofren bir anne çocuğuna aşırı şekilde düşebilmektedir. Aşırı koruyucu tutum doğrudan ebeveynlerdeki ruhsal bozukluktan kaynaklanabilir.⁷⁹

2.4.1.4. Kültürel Değerler

Farklı kültürlerdeki aileler farklı ebeveynlik tutumlarına sahip olabilmektedirler. Anne babaların çocuklarına dair beklentileri ve toplum gelenekleri ailelerin farklı çocuk yetiştirme tutumlarına sahip olmasının nedenidir. Örneğin Amerikan toplumunda çocuktan eğitim yaşamını tamamladığı andan itibaren kendi ayakları üzerinde durması beklenir. O ana kadar çocuğa gerekli ilgi ve sevgi gösterilirken, kendi ayakları üzerinde duran çocuktan ailenin neredeyse hiç beklentisi kalmaz.

Japon toplumunda ise durum neredeyse tam tersidir. Anne ve baba yaşamları boyunca çocuklarından sorumludur. İlerleyen dönemlerde de çocuktan ailesine saygılı ve bağlı olması, ailesiyle iş birliği içerisinde yaşamaması beklenir.

⁷⁸ Yemliha Coşkun ve Arife Baş, "Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması", *Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2005, Cilt:12(2), 195-210, s.205.

⁷⁹ Satılmış, a.g.e., s.18-19.

Ülkemizde de genellikle kırsal kesimlerdeki anne babalar tarafından çocuklar yaşlılığın sigortası olarak nitelendirilmektedir. Büyük şehirlerde ise anne babalar çocuklarının bağımsızlıklarına daha fazla önem vermektedirler.⁸⁰

2.4.1.5. Annenin Çalışma Durumu

Annenin bir mesleği olması onun için sosyal bir destektir. Bu sosyal destek annenin benlik saygısını arttırmakta ve annenin kendini daha iyi hissetmesini sağlamaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı anne çocuğa karşı daha olumlu bir tutum sergilemektedir. Araştırma sonuçları bu görüşü destekler niteliktedir. Çalışmayan anneler çalışan annelerden daha çok aşırı koruyucu tutum sergilemektedirler. Çalışan anneler çalışmayan annelere oranla daha fazla demokratik ebeveynlik tutumunu benimsemişlerdir. Aynı zamanda çalışan annelerin geçimsizlik düzeyinin çalışmayan annelerin geçimsizlik düzeyinden daha az olduğu bulunmuştur. Sıkı disiplin tutumlarının annenin çalışmasıyla birlikte azaldığı belirtilmiştir.

Annelerin aylık gelir durumlarına göre de çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Ömeroğlu aylık geliri yüksek olan annelerin aşırı koruyuculuk düzeylerinin aylık geliri düşük olan annelerin aşırı koruyuculuk düzeylerinden daha düşük olduğunu ve annelerin demokratik tutumlarının aylık gelir artışına paralel şekilde arttığını bulmuştur. Bir diğer araştırmaya göre aylık geliri fazla olan anneler çocuklarının bağımsızlıklarını ve kendi kendilerini yönetmelerini daha çok desteklemektedir. Geliri giderden fazla olan annelerin geçimsizlik düzeyleri geliri giderden az olan annelere oranla düşüktür. Aylık geliri düşük anneler çocuklarını kontrol etme ve disiplin konusunda daha katıdır. Annenin ekonomik durumun iyi olması istediği sosyal aktivitelere katılabilmesine olanak sağladığından annenin çocuk bakımından bıkmamasını engellemektedir. Aynı zamanda ailede ekonomik sıkıntının olmaması eşler arasında bu konuda bir çatışma yaşanmamasını sağlar.⁸¹

2.4.1.6. Anne Babanın Yetiştirilme Tarzı

Genellikle ebeveynler çocuklarına kendi anne babalarının onlara davrandığı şekilde davranır. Çünkü anne babaların çocuklarına dair tutumları kendi

⁸⁰ Tülay Ayyıldız, Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak, 2005, s. 16. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

⁸¹ Deniz Şanlı ve Candan Öztürk, "Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi", *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt:32, 31-48, s.39-40.

ebeveynleriyle kurdukları identifikasyondan etkilenir. Öğrenme kuramcıları bu durumu çocuğun anneyle yakınlığından dolayı onun davranışlarını içselleştirmesine bağlamaktadırlar. Örneğin; suçlu ve nevrotik ailelerden gelen bireylerin kendi kurdukları ailelerde aynı ebeveynlik tutumlarını gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Araştırma sonuçları istismar edilen, sevgi ve ilginin az olduğu ailelerde yetişen bireylerin yetişkin olduklarında kendi çocuklarına da aynı şekilde davranma eğilimi içinde olduklarına işaret etmektedir. Annenin yumuşak davranışları, ilgisi, sevgisi, çocuğa dair tepkileri çocukların sağlıklı bilişsel ve duygusal gelişimleri üzerinde etkilidir. İstismara uğrayan bireylerin yetişkinliklerinde aynı davranışları sergilemesinin nedeni anne babayla olan identifikasyonlarının yanı sıra bireylerin sağlıklı bir kişilik geliştirememelerinden de kaynaklanır.⁸²

2.4.1.7. Anne Babalığa İlişkin Bilgi Düzeyleri

Anne babaların çocuklarını yetiştirme sürecinde çocuklarının içinde buldukları gelişim döneminin özelliklerini bilmeleri son derece önemlidir. Ancak bu şekilde anne ve baba çocuklarının yaş ve becerilerine uygun beklentilere sahip olabilir. Anne ve babanın çocuklarının yaşının üzerinde beklentide bulunmaları çocuğu olumsuz etkiler.

Anne babaların çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olmaları önemli ve gereklidir. Anne babalar çocuk gelişimine dair yeterli derecede bilgi sahibi olmadığında çocuklarına karşı yanlış tutum ve davranışlar sergilemektedir. Bu yanlış tutumlar sonucunda çocuklar en temel olan öz bakım becerilerini dahi edinemeyebilirler. Anne babalar çocuk eğitimi hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmadıklarında çocukları için gerekli ve önemli olan uyarılarda bulunamamaktır.⁸³

2.4.2. Çocuk ile İlgili Faktörler

Çocukların cinsiyetleri, mizaç özellikleri, doğum sıraları, ailedeki çocuk sayısı gibi etkenler anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde etkilidir. Anne ve babalar genellikle doğum öncesinde çocuklarının cinsiyetine

⁸² Mızrakçı, a.g.e., s.68-69.

⁸³ Seda Pamuk, Farklı Anne Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Kendini Toparlama Gücüne, Problem Çözme Becerilerine ve Karar Verme Davranışlarına Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 22. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

dair beklentiler geliştirirler. Eğer çocuk bu beklentiye uygun cinsiyete sahipse anne ve baba çocuklarına yönelik daha olumlu bir tutum sergilemektedir. Anneler kızlarıyla daha çok duygularını konuşmayı tercih ederken, oğullarıyla daha çok fiziksel temas kurmaktadır. Bu durum kız çocuklarının başkalarının duygularına göre hareket etmeyi öğrenmesini sağlar. Annelerin duygularını kızlarıyla olduğu kadar rahat bir şekilde oğullarına ifade edememesinden dolayı erkek çocuklar duygularını kontrol etme konusunda zorlanırlar.

Çocuğun mizacının anne babanın çocuğa yönelik tutumu konusunda etkisi olduğu düşünülmektedir. Çocuğun mizacı ile ebeveynlerin çocuğa yönelik tepkileri, çocuk yetiştirme çabaları, fedakârlıkları ve anne çocuk ilişkisi arasında bir ilişki vardır. Çocukların doğum sırasının da ebeveyn tutumları üzerinde etkisi vardır. Anne ve babanın ilk çocuklarından beklentileri yüksektir. Çocuklarına bir yetişkin gibi davranırlar. Dolayısıyla ilk çocuklarını daha erken olgunlaştırırlar. Anneler daha küçük yaştaki çocuklarına karşı daha hoşgörülü bir tutum sergilerler. Büyük çocuklarına karşı ise daha kontrollüdürler. Aynı zamanda ailede çocuk sayısı arttıkça her çocuğa birebir ayrılan zaman kısalmaktadır. Fazla çocuğu bulunan ailelerde çocukla geçirilen zamanın azalmasından dolayı çocukların okul başarılarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Dört ve daha fazla çocuğu olan annelerin, bir ya da iki çocuğu olan annelere oranla daha baskıcı davranışlar sergiledikleri görülmüştür.⁸⁴

2.5. Anne Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Anne baba ve çocuk arasındaki iletişim çocuğun kişilik gelişimini önemli ölçüde etkiler. Ebeveyn tutumları çocukların kişilik özellikleri üzerinde doğrudan etkilidir. Çocukların ilk öğrenmeleri aile içerisinde gerçekleşmektedir. Bu nedenle anne baba tutumları son derece önemlidir. Aşağıda anne baba tutumlarıyla ve anne baba tutumlarının çocuk davranışlarına etkisi ile ilgili yapılan çalışmalar açıklanmıştır.

Balat, İstanbul Kadıköy ilçesindeki 78 ilköğretim okulundan 89 kız,94 erkek olmak üzere 183 çocuk ve ailesiyle bir araştırma yapmıştır. Çalışmanın amacı ilköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesidir. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitimden yararlanma süresi arttıkça ebeveynlerin

⁸⁴ Fatma Tezel Şahin, "Mother- Child Relation and Factors Affecting This Relation, *International Journal of Science Culture and Sport*, 2014, Cilt:2(3), 79-88, s.85-86.

demokratik tutum puanlarında artış olduğu görülmüştür. Çocukların cinsiyetleri ile anne baba tutumları arasında bir fark gözlenmemiştir.⁸⁵

Özben ve Argun 2002 yılında İzmir ili Buca İlçe merkezindeki toplam 68 okul öncesi öğrencinin anne babalarıyla bir çalışma yapmıştır. Yaptıkları çalışma sonucunda anne babaların öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı daha eşitlikçi, paylaşımcı ve demokratik davrandıkları bulgusuna ulaşmışlardır.⁸⁶

Bir diğer çalışmada çocukların sosyal ve psikolojik uyumu ile ebeveynlerin fonksiyonelliğinin ilişkisi incelenmiştir. İçinde bulunduğu duruma uyum gösterme konusunda başarılı olan anne babalar çocuklarının sosyal ve psikolojik uyum geliştirmesinde etkilidir. Aksi tutumda olan ebeveynlerin çocuklarında ise uyum problemlerine rastlanmıştır.⁸⁷

Sümer ve Güngör tarafından 1999 yılında yapılan çalışmaya Ankara'da farklı iki üniversitede okuyan 301 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerini babalarından hem daha kabul edici/ilgi gösterici hem de daha denetleyici ve kontrol edici olarak algıladıkları bulunmuştur. Anneden ve babadan alınan kabul/ilgi boyutu ile bağlanma stillerinden güvenli bağlanma arasında olumlu bir ilişki, güvensiz bağlanma türleriyle ise olumsuz bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Anne babadan alınan kabul/ilgi boyutu ile benlik saygısı arasında yüksek düzeyde olumlu ilişki bulunmuştur.⁸⁸

Sümer ve arkadaşlarının Türkiye'de yapılan pek çok araştırmayı derleyerek ulaştığı bulgulara göre anne babadan algılanan sevgi, şefkat, ilgi ve sıcaklık genellikle olumlu özelliklerle ilişkilidir ve baskıcı ailelerden gelen çocuklar olumsuz davranışlar ve psikolojik özellikler geliştirme konusunda risk taşımaktadır. Ailelerini demokratik algılayan bireyler ailelerini baskıcı ve otoriter algılayanlara oranla daha özerk olarak tanımlamaktadır ve bu bireylerin benlik değeri ile ilgili değişkenlerden aldıkları puanlar daha yüksektir. Ailelerini demokratik olarak algılayan bireylerin çevreyle genel uyumları da yüksektir ve güvenli bağlanma, bilişsel yetenek, olumlu sosyal davranış ve akademik başarıları daha yüksektir. Bu bireyler depresyon, madde kullanımı, kaygı, saldırganlık gibi psikopatolojik belirtileri daha az göstermektedirler.⁸⁹

⁸⁵ Gülden Uyanık Balat, "İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi", *Eğitim ve Bilim*, 2007, Cilt:32(143), 89-99, s.91-98.

⁸⁶ Özben ve Argun, a.g.e., s.20-25.

⁸⁷ Derya Kalyancıoğlu ve Yasemin Kutlu, "Ergenlerin Aile İşlevi Algılarına Göre Uyum Düzeyleri", *İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi*, 2010, Cilt:18(2), 56-62, s. 59-60.

⁸⁸ Nebi Sümer ve Derya Güngör, "Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerinde Etkisi", *Türk Psikoloji Dergisi*, 1999, Cilt:14(44), 35-58, s.41-49.

⁸⁹ Nebi Sümer vd., "Anne Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış", *Türk Psikoloji Yazıları*, 2010, Cilt:13(25), 42-59, s.55.

Laible ve arkadaşları tarafından 2004 yılında yapılan çalışma ebeveynlik stilleri, okul öncesi dönemdeki çocukların aile ilişkileri algısı ve sosyal davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre şu sonuçlara ulaşılmıştır: sıcak ebeveynlik tarzını benimseyen anne babaların çocuklarının olumlu sosyal davranış puanları, katı ebeveynlik tarzını benimseyen anne babaların çocuklarının puanlarından yüksektir. Kızların sosyal davranış puanları erkeklerden yüksektir. Aynı zamanda katı ebeveynlik tarzını benimseyen anne babaların çocuklarının daha saldırgan davranışlar sergilediği gözlenmiştir.⁹⁰

Hart ve arkadaşları 1998 yılında yaptıkları çalışmada çocukların saldırganlık davranışları ile anne babanın ebeveyn tutumları ve evlilik etkileşimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini okul öncesi dönemde çocuğu olan 374 Rus anne ve baba oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguya göre anne babaların zorlayıcı davranışları çocuklarının arkadaşlarına daha saldırgan davranış göstermelerine yol açmıştır.⁹¹

⁹⁰ Deborah Laible vd., "Children's Perceptions of Family Relationships as Assessed in a Doll Story Completion Task: Links to Parenting, Social Competence and Externalizing Behavior", **Social Development**, 2004, Cilt:13(4), 551-569, s.558-564.

⁹¹ Craig H. Hart vd., "Overt and Relational Aggression in Russian Nursery- School-Age Children: Parenting Style and Marital Linkages", **Devolepmental Psychology**, 1998, Cilt:34(4), 687-697, s.690-693.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EŞ SEÇİMİ

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte bireyler eşlerini pek çok farklı yöntemle seçmiştir. Örneğin çok eski dönemlerde, kadınların bir mülk olarak görüldüğü ataerkil toplumlarda eş seçimi sadece erkeğin elinde olan bir olguydu. Genellikle savaş sonrasında kazanan tarafın ganimeti olarak görülen kadınlar, kendilerini seçen erkek tarafından zorla kaçırılır ve eş olarak ilan edilirdi. Yani sadece erkeğin eşini seçmesi yeterliydi. Daha sonra ise eş seçimi anne babaların ya da çok yakın akrabaların eline bırakıldı. Sosyoekonomik durum, sosyal statü, akrabalık derecesi gibi durumlar anne babalar tarafından eş seçimi sürecinde değerlendirilir ve anne baba çocuklarına bu değerlendirmeleri sonucunda bir eş seçerdi. Batı toplumlarında Rönesans döneminden itibaren ise “sevgi” evlilik için önemli bir ölçüt haline geldi. Karar vermede anne baba ve diğerlerinin tercihlerindense bireyin kendi tercihlerinin daha önemli olduğu sonucuna erişildi. Fakat günümüzde bile bireyler hala tam anlamıyla özgür bir şekilde kararlarını verememektedir. Çünkü her toplumun belirli evlilik kuralları bulunmaktadır.⁹²

Evlilik ve eş seçimi bireylerin yaşantısında son derece önemli bir yere sahiptir. Bireylerin gereken olgunluğa erişmesi sonucunda yaşanan olaylardır. Eş seçimi yapan ve eş olarak seçilen bireylerin karşılıklı özelliklerinin birbirine uygun olması ilişkilerin daha sağlıklı yürümesini sağlamaktadır.⁹³ Eş seçimi; bireylerin birbirlerini görme ve tanışmaları sonrasında başlayan ve flört döneminden düğün dönemine kadar çeşitli aşamaları bulunan bir süreç olarak tanımlanabilir.⁹⁴

Evlilikler bir seçim sonucunda gerçekleşmektedir. Bireyler evlenecekleri kişiyi seçerken “benzerlik ilkesi” ya da “bütünleme ilkesi”ne göre hareket ederler. Benzerlik ilkesine göre sınırlı bir birey grubu içerisinde ırk, etnik köken, yaş, din, eğitim durumu, toplumsal sınıf, kişilik gibi benzerliklerin göz önünde bulundurulması sonucu seçim yapılmaktadır. Bu ilkeye göre benzerler birbirini çekmektedir. Bütünleme ilkesine göre ise bireyler eşlerini seçerken özellikle kişilik bakımından farklı ve tamamlayıcı buldukları kişilere yönelirler. Yani bütünleme ilkesi, benzerlik ilkesinin zıttı olacak şekilde karşıtların birbirini çektiğini

⁹² Bron B. Ingoldsby and Suzanna D. Smith, *Families in Global and Multicultural Perspective*, Sage Publications, London, 2006, s. 134-138.

⁹³ Kasapkara ve Kasapkara , a.g.e., s.793.

⁹⁴ Efe, a.g.e., s.9.

savunmaktadır.⁹⁵ Bu bölümde eş seçimi sırasında göz önünde bulundurulan faktörler ve eş seçimi ile ilgili kuramsal çerçeve açıklanmıştır.

3.1. Eş Seçimi Sırasında Göz Önünde Bulundurulan Faktörler

3.1.1. Kişisel Özellikler

Kişisel özellikler eş seçimini etkileyen bir faktör olarak literatürde yer almaktadır. Her iki cinsi etkileyen kişisel özelliklerin başında canlılık, nezaket, yaratıcılık bulunmaktadır. Esprili olmak gibi bazı kişilik özellikleri de her iki cins için önemli bir eş seçim kriteridir. Eş seçiminde kişisel özelliklere verilen önem yaş ilerledikçe artmaktadır. Aynı zamanda kişisel özelliklere kadınlar tarafından daha çok dikkat edildiğini söylemek mümkündür.⁹⁶ İyi ve hoş karaktere sahip insanların evlendikleri zaman eşinin diğer aile üyelerini de kolayca kabul edebileceği düşünülmektedir. Böyle insanlar farklı aile yapılarında büyümüş olsalar bile bu yeni duruma kolayca adapte olabilmektedir.⁹⁷

Kişisel özellikler yaşam boyunca bireyin elde ettiği başarı ve başarısızlıklarda etkili olan bir faktördür. Çalışkan'ın araştırmasına göre, üniversite öğrencilerinin eş seçim kriterlerinin ölçeklenmesinde kişisel özellikler en yüksek değere sahiptir. Ayrıca hâlihazırda bir partneri bulunan üniversite öğrencileri kişilik özelliklerine daha fazla önem verdiklerini ifade etmiştir. Partneri olan öğrencilerin partnerleriyle bir duygusal bağ kurması karşılıklı kişilik özellikleri ile ilgili olduğundan eş seçim stratejilerinde yer alan diğer özelliklerin ikinci plana atıldığı düşünülmüştür.⁹⁸

3.1.2. Fiziksel Özellikler

Fiziksel özellikler de eş seçimi sırasında göz önünde bulundurulan faktörlerdendir. Eşler kilo, boy gibi genel fiziksel özellikler temelinde birbirlerini

⁹⁵ Serpil Aytaç ve Nuran Bayram, "Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahp) ile Analizi, 2001, Cilt:3(1), *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, <http://www.isguc.org/?p=article&id=97&cilt=3&sayi=1&yil=2001> (Erişim tarihi: 10.02.2017)

⁹⁶ Feyruz Usluoğlu vd., "Kadınların Eş Seçimi Hakkındaki Görüşleri", *International Journal of Human Sciences*, 2015, Cilt:12(2), 1484-1502, s.1486.

⁹⁷ Alavi Masoumeh vd., "Mate Selection Criteria Among Postgraduate Students in Malaysia", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2013, Cilt:116(2014), 5075-5080, s.5079.

⁹⁸ Çalışkan vd., a.g.e., s.9.

seçebilmektedir. Fakat çekicilik algısı yaşa göre değişebilmektedir.⁹⁹ Fiziksel özellikler kadınlar için de erkekler için de önemlidir. Çünkü bireyler ilk başta karşı cinslerinin fiziksel özelliklerini değerlendirerek birbirlerinden etkilenirler. Bireylerin karşı cinsle iletişime geçip geçmeyeceğini belirleyen temel olgu dış görünüşdür. Kadınların fiziksel çekicilik algıları kendilerini nasıl algıladıklarına, sosyal ve kültürel normlara bağlıdır. Erkekler için ise fiziksel çekicilik değerlendirmelerinde akranlarının görüşü çok önemlidir. Bazı bireyler evlenecekleri eşlerin fiziksel özellik bakımından kendilerine benzer olmasını tercih edebilmektedir.¹⁰⁰

Eş seçimi konusunda fiziksel çekicilik kriteri erkekler için kadınlara oranla daha önemlidir. Fiziksel çekicilik kadınlar için doğurganlık, gençlik ve sağlık anlamlarını içermektedir. Bu nedenle erkeklerin üreme başarılarını arttırmak amacıyla fiziksel çekiciliği yüksek olan kadınları seçmeye yönelik bir eğilimleri vardır.¹⁰¹

3.1.3. Yetiştirme Tarzı

Kişiliğin gelişiminde aile içindeki yetiştirilme tarzı çok önemlidir. Fizyolojik ihtiyaçların karşılanması, aile içi iş bölümünün öğretilmesi, sağlıklı bir ortamda büyüme, çeşitli alışkanlık, davranış ve yeteneklerin kazanılması aile içinde gerçekleşmektedir. Ailenin en temel görevi bireyi hayata hazırlayacak rollerin öğretilmesidir. Ailenin aracılığı sayesinde sosyalizasyon sürecine katılan bireyler bu sayede benlik ve kimlik yapılarını oluşturmaktadır.

Destekleyici aile biçiminde yetişmiş eş adayları olumlu kişisel özelliklere ve sağlıklı bir psikolojiye sahip olacaktır. Bu sayede kişisel gelişim süreçlerini tamamlamaları sağlıklı bir kimlik ve benlik yapısıyla olur. Destekleyici aile ortamı sayesinde bireyler ebeveynlerine güven ve saygı duyar. Aynı zamanda kendilerine dair duygu ve düşüncelerinin farkındalığına erişirler. Bu nedenle yetiştirme tarzı gelecekte bir eş adayı olacak bireyin kişiliğini önemli ölçüde etkileyecektir ve yetiştirme tarzının sağlıklı olup olmaması ileride kurulacak aileye olumlu ya da olumsuz etkide bulunacaktır.

Psikoanalitik yaklaşıma göre çocuklar karşı cinsten ebeveynlerine hayranlık duymaktadır. Bilinçdışı karmaşık süreçler bireyi bu ebeveynin özelliklerini taşıyan

⁹⁹ David M. Buss, "Human Mate Selection", *American Scientist*, 1985, Cilt:73, 47-51, s.48.

¹⁰⁰ Gökay Keldal, Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2015, s. 22 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁰¹ Bozgeyikli ve Toprak, a.g.e., s.85.

eşlere yönlendirmektedir. Bu nedenle çocuklarına rol model olan anne babaların olumlu örnekliliği ve çocukların yetiştirilme tarzı son derece önemlidir.¹⁰²

3.1.4. Eğitim Düzeyi

Eş seçimini etkileyen bir diğer önemli kavram eğitim düzeyidir. Evlenecek bireylerin eğitim düzeylerinin birbirlerine benzemesi eş seçiminde önemli kriterlerden biridir. Çünkü çiftler arasındaki eğitim farkı zamanla evlilik içerisinde tartışmalara neden olabilmektedir. Çiftler arasındaki eğitim düzeyinin benzer olması ise bireylerin birbirlerine yakın değer, kültür ve inançlara sahip olabileceği anlamına gelmektedir.

Yapılan araştırmalara göre kadınlar eğitim düzeyini erkeklerden daha çok önemsemektedir.¹⁰³ Ondaş'ın yaptığı araştırmanın sonucuna göre ise kadının eğitim seviyesi anlamında erkekte yüksek olması istenilen bir durum değildir.¹⁰⁴

3.1.5. Sosyoekonomik Özellikler

Kişilerin sahip olduğu ekonomik ve sosyal özellikler onların değer, tutum, ilgi, amaç, umut, yaşam felsefesi gibi özelliklerinin belirleyicisidir. Bu özellikler aynı zamanda eş seçimini ve evlilikten beklentileri de biçimlendirmektedir. Çiftler arasındaki farklılıkların çok olması onların birbirinden farklılaşmasına neden olur. Böylece evlilikte başarı ve uyum şansı azalmaktadır. Çiftlerin benzer sosyoekonomik özelliklere sahip olması ailelerin de anlaşmasını kolaylaştıracaktır ve çiftlerin ilişkisi de bu uyumdan olumlu şekilde etkilenecektir.

Kadının kendisinden daha yüksek sosyoekonomik koşullara sahip bir erkekle evlenmesi durumu toplum tarafından daha çok tercih edilir. Cinsiyet rolleri açısından bakıldığında da evin geçimini sağlamak, iyi gelir sahibi olmak, güç ve statü sahibi olmak gibi roller erkeğe verilmiştir. Erkeğin sahip olduğu bu özelliklerin evlendiği kadına da güç ve statü getireceği düşünülmektedir.¹⁰⁵

¹⁰² Muhsin Yılmazçoban, "Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, Cilt:1, 178-195, s.186-187.

¹⁰³ Keldal, a.g.e., s.23.

¹⁰⁴ Barış Ondaş, Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimiyle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007, s. 40 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁰⁵ Melek Kalkan vd., *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 11-12.

3.1.6. Yaş

Eş seçimi için yaş önemli bir ölçüttür. Çünkü kadın ve erkeklerin yaşla birlikte üreme güçleri de gelişmektedir. Yaş farklılığı bireylerin üremelerini etkilemektedir. Kadınların üremelerini yaş doğrudan etkilerken, erkeklerin üremesini dolaylı yünden etkiler. Erkeklerin verimliliği yaşla doğrudan bağlantılı değildir fakat kadınların verimlilikleri yaşla birlikte azalmaktadır.¹⁰⁶

Erkekler kendilerinden yaşça küçük kadınları verimlilik nedeniyle tercih etmektedir. Bu durumun bir diğer nedeni de yaşça küçük kadınların annelik görevlerinde daha başarılı olacaklarını düşünmeleridir.¹⁰⁷ Hayes'in araştırma bulgularına göre ise bireyler eş seçerken eşleri olacak kişiyle pek çok boyutta benzer özelliklere sahip olmak istemektedir. Fakat yaş bu özellikler arasında yer almaz.¹⁰⁸

3.1.7. Aile ve Yakınların Etkisi

Çocukluk dönemlerinden itibaren özellikle cinsiyet rollerinin oluşmasında ailenin etkisi son derece önemlidir. Geleneksel cinsiyet davranışları ebeveynler tarafından çocuklara örneklenecek aktarılır. Ergenlik döneminden itibaren ise benlik yapısının oluşturulmasında daha çok arkadaşlar etkili olmaya başlar. Yetişkinlik döneminde eşini seçme ve evlilik kararı alacak olan bireyler aile ve yakınlarının düşünce ve tutumlarından etkilenmekte ve bu etki ile hareket etmektedir.

Aile ve akrabalar eş seçimi konusunda etkilidir. Bu etki geleneksel toplumlarda daha belirgindir. Görücü usulüyle yapılan evliliklerde aile söz, nişan ve evlilik aşamalarında daha yönlendirici ve etkilidir. Fakat günümüzde flörtün yaygınlaşması nedeniyle bu etki giderek azalmaktadır. Araştırma sonuçları eşlerin ve ailelerin birbirlerine olan benzerliğinin evliliği olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.¹⁰⁹

¹⁰⁶ David M. Buss, "The Evolution of Human Intrasexual Competition: Tactics of Mate Attraction", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1988, Cilt:54(4), 616-628, s.617.

¹⁰⁷ Bram P. Buunk vd., "Age Preferences For Mates as Related to Gender, Own Age and Involvement Level", *Evolution and Human Behavior*, 2001, Cilt:22, 241-250, s.130.

¹⁰⁸ Andrew F. Hayes, "Age Preferences For Same and Opposite Sex Partners", *The Journal of Social Psychology*, 1995, Cilt:135(2), 123-133, s.130.

¹⁰⁹ Yılmazçoban, a.g.e., s.187-188.

3.1.8. İdeolojik ve Dini Görüşler

İdeolojik ve dini görüşler eş seçiminde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Eş seçimi yaparken bireylerin çoğu kendi dinlerine mensup ve ideolojik görüşlerinin yakın olduğu bireyleri seçmektedir. Erkekler eş adaylarının dindar olmasını istemektedir. Eşlerin dini farklılıkları evlilik içindeki mutluluklarını etkileyebilmektedir. Çünkü dini inançlar bireylerin yeme içme davranışlarını, yaşam kurallarını, eğlence biçimlerini etkilemektedir. Aynı dine ve ideolojik görüşe sahip olmayan çiftlerin evliliklerinde özellikle çocuklara bu konularda nasıl bir eğitim verileceği konusunda sıkıntılar yaşanabilir. Çocuklara verilecek dini eğitim anne baba arasında tartışmalara yol açabilir ve bu durum evlilikleri olumsuz şekilde etkileyebilir. Bu nedenle evlenecek çiftlerin dini ve ideolojik açıdan birbirleriyle uyum göstermesi önemlidir ve evlilik kalitesini arttıracaktır.¹¹⁰

Badahdah ve Tiemann'ın 2009 yılında Müslümanlarla yaptığı araştırmanın bulgularına göre her iki cinsiyetten bireylerin eş adaylarında istedikleri özellikler içerisinde en çok istedikleri dini benzerliktir.¹¹¹ Durmazkul'un 1991 yılında üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada ise tüm öğrencilerin %51'i eş olarak seçecekleri kişinin ideolojik görüşlerinin kendi ideolojik görüşleriyle benzer olmasını tercih etmiştir. Kız öğrenciler eş olarak seçecekleri kişinin ideolojik görüş benzerliğine erkeklerden daha fazla önem vermektedir.¹¹²

3.1.9. Irk ve Kültür Farklılıkları

Farklı ırk ve kültürlerden gelen bireylerin evlilikleri üzerinde düşünülmelidir. Çünkü çiftlerin kültürel yapılarındaki farklılık arttıkça anlaşma ve mutlu olma şansları azalacaktır.

Kişinin ait olduğu sınıf, ırk ve kültürü evleneceği kişiyi önemli ölçüde belirlemektedir. Bu nedenle bireyler çoğunlukla kültürel anlamda kendilerine benzeyen bireyleri eş olarak seçerler. Freeman yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bireyler ırk, sosyal sınıf ve etnik köken açısından benzer insanlarla evlenmeye meyillidir.¹¹³

¹¹⁰ Keldal, a.g.e., s.22-23.

¹¹¹ Abdallah M. Badahdah and Kathleen A. Tiemann, "Religion and Mate Selection through Cyberspace: A Case Study of Preferences among Muslims ", *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2009, Cilt:20(1), 83-90, s.83.

¹¹² Aysel Dursun Durmazkul, Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçim Tercihleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1991, s. 30 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹¹³ Linton Freeman, "Homogamy in Interethnic Mate Selection ", *Sociology and Social Research*, 1955, Cilt:39(6), 369-377, s.369.

Yukarıda sayılan özellikler eş seçiminde temel olarak dikkate alınan özelliklerdir. Bunların ne kadarının hangi düzeyde dikkate alınacağını bireylerin kişisel özellikleri, yaşamları ve hedefleri belirlemektedir. Önemli olan nokta bireylerin evlenmeye karar vermeden kendilerini ve eş adayı olarak düşündükleri kişiyi çok iyi tanımalarıdır. Çiftler arasındaki özelliklerin benzerliğinin uyumlu bir evlilik için gerekli olduğu düşünülmüştür.

3.2. Eş Seçimine Dair Kuramsal Yaklaşımlar

3.2.1. Psikodinamik Yaklaşım

Kahvecioğlu'nun aktardığı üzere; Freud'a göre küçük çocukların anne ve babalarına karşı hissettiği duygular önem taşımaktadır. Eş seçiminin belirlenmesinde psikoseksüel gelişim dönemlerinde, çocukluk döneminden kalma bir takım saplantılar etkilidir. Kadınların anne babalarından kopamamaları, eş seçimi yapamamaları, anne babalarından ayrılma girişimleri olduğunda suçlu hissetmeleri, anne babalarına karşı aşırı bağımlılık göstermeleri; aynı zamanda cinsel ilişkiden kaçınmaları, fallik dönemden kalma saplantılara işaret etmektedir.

Kahvecioğlu'nun aktardığı şekilde; Jung'a göre nesiller boyunca kadınlarla beraber yaşayan erkekler, doğuştan var olan kadın imgesine sahip oldukları için 'anima arketipi'ni geliştirirler. Erkeklerle beraber yaşayan kadınlarda aynı sebepten ötürü 'animus arketipi'ne sahiptir. Anima ve animus arketipleri insan yaşamında önemli rol oynamaktadır. Erkek çocukta anima'nın görüldüğü ilk örnek anne, kız çocukta animus'un görüldüğü ilk örnek babadır. Bu yaklaşıma göre bir erkeğin bir kadına duygu duymasının sebebi kadının erkeğin anima'sına uygun özellikler taşımasıdır. Aynı şekilde bir kadın bir erkeğe soğuk geliyorsa, bunun sebebi kadının erkeğin anima'sına uygun özellikler taşımasıdır. Aynı durum kadının animus yansımalarında da görülmektedir.¹¹⁴

3.2.2. Uyarın- Değer- Rol Yaklaşımı

'Uyarın' dönemi kadın ve erkeğin ilk olarak birbirini gördüğü, tanıştığı ve birbirlerine dair ilk izlenimlerinin oluştuğu dönemdir. Başlangıç değerlendirmeleri

¹¹⁴ Cenk Kahvecioğlu, Eş Seçiminin Terkedilme Şeması, Baskın Nöral Sistemler, Evlilik Mitleri ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2014, s. 28-29 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

bireylerin dış görünümü, zihinsel ve sosyal özelliklerine göre yapılmaktadır. İlk izlenimin iyi olması durumunda ikinci döneme geçilir.

'Değerlerin Karşılaştırılması' dönemi ikinci dönemdir. Bu dönemde kadın ve erkek; ilgi, inanç, tutum ve gereksinimlerinin birbirlerine uygunluğunu test ederler ve bu konudaki belirlemelerini birbirlerine sözlü olarak aktarırlar.

'Rol' dönemi son dönemdir. Rol dönemi sırasında çiftler birlikteliklerinde birbirlerini tamamlayıcı ve birbirlerine uygun rollerinin olup olmadığını belirlerler. Bu üç dönemin sonunda eş seçimi tamamlanmış olur.¹¹⁵

3.2.3. Toplumsal Yapı Yaklaşımı

Toplumsal yapı yaklaşımına göre davranışlardaki cinsiyet farklılıklarının nedeni, kadın ve erkeğin toplumda farklı rollere sahip olmasıdır. Toplumsal yapı erkeklere daha çok statü, refah ve güç getirmektedir ve bu durum erkeklerin lehinedir. Erkekler bu özellikleri nedeniyle daha baskın rollere bürünürler. Kadınların daha az güç ve statüye sahip olmaları ise onları daha itaatkâr ve boyun eğici olmaya yöneltmektedir.

Bireylerin eş seçiminde önem verdikleri kriterler, içinde yaşadıkları toplumsal yapının etkisiyle belirlenmektedir. Erkekler eş seçiminde herhangi bir özelliği önemserken, kadınlar bu özelliğe hiç dikkat etmemektedir. Bu kuram eş seçimindeki cinsiyet farklılıklarını açıklar niteliktedir.¹¹⁶

3.2.4. Ortak, Zıt ve Bütünleme Özellikler Yaklaşımları

Eşlerde bulunan özelliklerin birbirlerine 'ortak/benzer' ya da 'zıt olması gerektiğini savunan birbiriyle zıt iki görüş bulunmaktadır. Ortak özellikler olması gerekliliğini savunan homogami ve zıt özellikler ilkesini savunan heterogami görüşleridir.

Ortak özellikler kuramına göre; eş seçmede çiftlerin benzer yönlerinin çok olması evlilikte başarı şansını arttırmaktadır. Bu kurama göre bireylerin eş seçme sürecinde kendilerine benzer özellikleri olan kişileri seçmesi gerekmektedir. Bu kurama göre evlenecek çiftler yaş, eğitim, ekonomik durum, dini inanç, etnik

¹¹⁵ Hatice İrem Özteke, Bağlanma, Eş Seçiminde Sınırları İnançlar ve Beden İmgesi Baş Etme Stratejilerinin Romantik İlişkilerde Mükemmeliyetçiliği Yordaması, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 2015, s. 37 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

¹¹⁶ Naimeh Farajzadeh, Türk ve İranlı Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi ile İlgili Görüşleri, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011, s. 18 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

köken, sosyal değerler açısından önemli ölçüde birbirlerine benzer ve yakın olmalıdır. Eş seçiminde evlenecek bireylerin birbirleriyle benzer özelliklere sahip olması evlilikteki başarı ve mutluluğu arttıracaktır. Çiftler arasındaki benzer özelliklerin fazla olduğu evliliklerde çatışma yaratan konular daha az olacak, sorun ve çatışma durumlarında eşler birbirleriyle daha rahat iletişim kuracak ve böylece daha işlevsel şekilde çözüm yoluna ulaşacaklardır.

Zıt özellikler kuramına göre ise; eş seçiminde tarafların birbirlerinden zıt özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Nitelikleri zıt olan çiftlerin bir araya gelmesi yararlı olacaktır. Bu çiftlerin bir araya gelmesi durumunda yaşananlar ve konuşulan konular zenginlik ve çeşitlilik kazanacaktır.¹¹⁷ Bütünleme ilkesine göre ise; eşlerin kişilik yapısı açısından farklı, ancak birbirlerini tamamlayıcı özellikleri olmalıdır.

Araştırmalar hangi yaklaşımın daha geçerli olduğunu tam olarak kanıtlar nitelikte değildir. Ancak eş seçimi konusunda benzerlik yaklaşımının daha geçerli ve yaygın olduğuna dair çeşitli görüşler bulunmaktadır. Anne baba isteği, toplumsal yönlendirmeler ve baskılar nedeniyle bu yaklaşım kişilere daha doğru gelebilmektedir.¹¹⁸

3.2.5. Gelişimsel Yaklaşımlar

Gelişimsel yaklaşımlardan sayılan 'filtre kuramı'na göre kur yapma döneminin çeşitli evrelerinde belirli filtreler kullanılır. Böylece potansiyel eş adayının sosyal nitelikleri ve kişisel özellikleri süzgeçten geçirilmektedir. İlk filtrede eş adayları sosyal niteliklerdeki benzerlikler yönünden değerlendirilir. Bu esnada eş adayları ırklarına, dinlerine, sosyal sınıflarına ve yaşlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu özellikler açısından uygun olmadığı düşünülen eş adayları filtreden çıkarılmaktadır. İkinci filtrede eş adayının değerler açısından uygunluğuna dikkat edilir. Bu dönemde çiftlerin yaşam amaçları, değerleri ve ilgileri açısından anlaşması gerekmektedir. Üçüncü filtrede ise ihtiyaç tamamlama özelliği ele alınır. Partnerlerin birbirini tamamlayıp tamamlamadığı özellikler değerlendirilir. Filtre kuramına göre önemli olan başlangıçtaki çekiciliktir. Fiziksel görünüm ve cazibe son derece önemlidir. Olası partner adayının filtreden geçmesi durumunda ilişkinin ileri evrelerine geçilebilir.

Gelişimsel yaklaşımlardan bir diğeri 'evlilik öncesi ikili oluşum'dur. Bu yaklaşıma göre evlilik öncesi ikili oluşum süreci altı aşamadan oluşur.

¹¹⁷ Özteke, a.g.e., s.35-36.

¹¹⁸ Farajzadeh, a.g.e., s.15-16.

Benzerliklerin algılanması ilk aşamadır. Çiftler bu aşamada kişilik özellikleri, ilgiler, değerler açısından benzerliklerinin neler olduğunu değerlendirir. Karşılıklı ilişkinin kurulması ikinci aşamadır. Çiftler birbirlerini olumlu değerlendirme düzeylerine, çift ilişkisinden aldıkları doyuma, birbirleriyle rahat bir iletişim kurup kuramadıklarına dikkat ederler. Kendini açma aşaması üçüncü aşamadır. Bu aşamada çiftler başkalarıyla paylaşılmayan ayrıntıları birbiriyle paylaşırlar ve böylece birbirlerine güven duymaya başlarlar. Dördüncü aşama rol olma aşamasıdır. Bu aşamada çiftler ilişkinin dinamiklerini ve birbirleriyle nasıl iletişim kuracaklarını öğrenirler. Kişilerarası rol uygunluğunun kazanılması beşinci aşama olup, bu aşamada çiftler birbirlerinin ilişkideki rollerine uyum sağlamayı ve bu rollerden doyum almayı öğrenirler. İkili kristalleşmenin kazanılması altıncı ve son aşamadır. Bu aşamada partnerler artık birbirlerini kabullenmiştir. İlişkinin ikili olarak bir işlevi vardır ve birbirlerine bağlanmış, çift olarak bir kimlik kazanmışlardır.¹¹⁹

3.2.6. Evrim Yaklaşımı

Sosyobiologlar evrimin ne tarz toplumsal sorunlara yol açtığını incelemektedir. Evrimci psikologlara göre ise bu incelemelerde evrimin psikolojik yönü eksik bırakılmış, ihmal edilmiştir. Bu nedenle insanın şu andaki fenotipik davranışının arkasındaki gerçeği açıklamaya çalışmışlardır.

Evrime yaklaşımına göre eş seçimi geçirmiş olduğu tarihi sürecin bir sonucudur. Bu yaklaşıma göre kadınlar ve erkekler eş seçimi konusunda farklı yöntemler üretmek zorunda kalmıştır. Bu stratejiye göre erkekler verimli olan kadınlarla birleşerek soylarını sürdürebileceklerini öğrenmişlerdir. Aynı zamanda kendilerinin yatırım yaptıkları kadına bir başkasının yatırım yapmasına engel olmalarını gerektiğini, yoksa kimin soyunun devam ettiğinin anlaşılamayacağını öğrenmişlerdir. Kadınlar ise kendilerine ve çocuklarına bakabilecek, tüm servetini onlara harcayacak ve onları bırakıp gitmeyecek erkekler seçmeleri gerektiğini öğrenmiştir. Tarih, kadınlara; fakir ve güvenilmez erkeklerle eşleşen kadınların yoksul kalıp, çocuklarıyla hayata tutunamadıklarını öğretmiştir. Bu nedenle kadınlar sosyoekonomik durum, çalışkanlık, hırs, zekâ, güvenilirlik ve bağlılık özelliklerini önemserken, erkekler fiziksel çekiciliğe ve verimliliğe önem vermektedir.¹²⁰

¹¹⁹ Kalkan vd., a.g.e., s.34-37.

¹²⁰ Kahvecioğlu, a.g.e., s.31.

3.2.7. Sosyal Yaklaşım

Sosyal yaklaşıma göre kadınlar ve erkekler cinsiyete özgü mekanizmalar ortaya koydukları için farklılaşmakta ve bu nedenle farklı sosyal roller ortaya koymaktadır. Cinsiyet farklılıklarında sosyal yapı son derece önemlidir. Farklı roller ortaya koymaları sebebiyle kadınlar ve erkekler bu rollere psikolojik olarak farklı şekillerde adapte olurlar. İnsanlar cinsiyete özgü davranışları hakkındaki inançlarına dayanarak kendi davranışlarına ve diğer bireylerin ortaya koyacağı davranışlara dair çeşitli beklentiler geliştirirler. Geleneksel anlamda erkek özellikleri güçlü, iyi gelir sahibi, atılgan olmaktır. Geleneksel kadın özellikleri ise bakım ve ilgi göstermek, duygusal anlamda yakın olmak gibi noktaları içermektedir.¹²¹

3.2.8. Mübadele Yaklaşımları

Mübadele yaklaşımlarından olan 'eşitlik kuramı', ilişkide partnerlerin girdileri ve çıktıları arasındaki dengeye odaklanmaktadır. Sonuçlar girdi ve çıktılarından arta kalan ödüllerdir ve bireyler sonuçların eşit olmadığı ilişkilerde mutsuz olmaktadır. İlişkiden daha fazla sağlayan taraf daha az mutsuz olsa bile bu durumdan suçluluk duyacaktır. Daha az fayda sağlayan tarafın genel duygusu ise öfkedir.

Mübadele yaklaşımlarından 'sosyal mübadele kuramı'na göre ise eş seçiminde en az bedelle en fazla ödülü veren kişilerin değerlendirilmesi temel alınmaktadır. Genel anlamıyla ödüller ilişkide mutlu eden durumlar, bedeller ise ilişkide hoşça gitmeyen yönlerdir. Farklı mübadele kuramları olmakla birlikte, bu kuramlar bazı ortak özelliklere sahiptir. Bu ortak özellikler şunlardır:

1. İnsanlar ilişkilerinde ödülleri arttırıp, bedellerini azaltacak kişileri seçmektedir. Bu ödüller çocuk sahibi olmak, ekonomik güvence, cinsel ilişki gibi somut ya da aşk, duygusal destek gibi soyut olabilir. Emek, zaman ya da fırsat kaybı gibi şeyler ise bedelleri oluşturmaktadır. Bir kişi için ödül olan şey, bir başkasına göre bedel olabilmektedir. Dolayısıyla ilişkideki ödüller ve bedeller hakkında çiftler her zaman anlaşamayabilirler.
2. İlişkilerin zamanla değişebilen kendi dinamikleri vardır. Çiftler ilişkilerini değerlendirirken ortak bir noktada anlaştıklarını düşünmektedir. Oysaki her bireyin ödülleri ve bedelleri farklıdır. Belirli bir zaman diliminde doyum verici

¹²¹ Özteke, a.g.e., s.36.

olarak ve ödül ve bedel anlamında eşit görülen bir ilişki, zaman geçtikçe daha az doyum verici ve daha az eşit olarak görülmeye başlayabilir. Bu durumun nedeni kişiler için ödül ve bedellerin değişmesidir.

3. Değerlendirmeler ilişkinin gelişimini etkilemektedir. Partnerlerden her birinin ödül ve bedel değerlendirmesinin sonucu ilişkinin gidişatını belirlemektedir.
4. Değerlendirmeler ilişki doyumunu etkilemektedir. İlişkiden sağlanan kazançların ve partnerlerin ilişkiye yaptığı katkıların her ikisi içinde oranlı olması ilişkiden daha fazla doyum almalarını sağlar.
5. Eşitsizlik sıkıntılara neden olmaktadır. Kişilerin ilişki içerisinde eşit olmadıklarını hissetmesi sıkıntıya neden olacak ve eşitlik yeniden kurulmaya çalışılacaktır.¹²²

3.3. Eş Seçimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Tütengil tarafından 1978 yılında yapılan araştırmaya İstanbul Üniversite'sinin çeşitli fakültelerinden 1614 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların %68,9'u evlenecek erkeğin iş gücü sahibi olması gerektiğini, %27,2'si ise askerliğini yapmış olmasının önemli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %52,4'ü kadının erkekten büyük olmasını, %56,5'i ise kadının erkekten daha tahsilli olmasını sakıncalı bulmuştur.¹²³

İstanbul Üniversite'si son sınıf öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmanın bulgularına göre, öğrenciler görücü usulü evlenmeye karşıdır. Eşler arasındaki aşırı yaş farkını yanlış bulmaktadırlar ve her iki cins ideal evlilik için evlilik öncesi flört döneminin yaşanması gerektiği konusunda birleşmiştir. Erkekler çalışan bir bayanla evlenmek istediklerini ifade etmiştir. Araştırma bulgularına göre, erkekler evlilik ve eş seçimi konusunda kızlara oranla daha tutucu fikirlere sahiptir. Erkek katılımcıların %80'i, kız katılımcıların ise tamamı evlilik ve eş seçimi kararının bireye ait olması gerektiğini düşünmektedir.¹²⁴

Buss 1989 yılında yaptığı araştırmada 37 kültür için "eş seçiminde cinsiyet farklılıklarını evrimsel yaklaşımın hipotezi açısından test etmiştir. Veriler 6 farklı kıtada yer alan 33 ülkeden ve 5 farklı adadan toplanmıştır."¹²⁵ Toplamda 10047 kişinin katıldığı araştırmanın bulguları şu şekildedir: Araştırmaya katılan tüm kültürlerde erkekler evlenecekleri kişinin yaşça kendilerinden küçük olmasını

¹²² Kalkan, a.g.e., s.30-34.

¹²³ Cavit Orhan Tütengil, *Aile ve Evlilik Araştırması Sonuçları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1978, s. 14-15.

¹²⁴ Ondaş, a.g.e., s.16.

¹²⁵ David M Buss., "Sex Differences in Human Mate Preferences: Evolutionary Hypotheses Tested in 37 Cultures", *Behavioral and Brain Sciences*, 1989, Cilt:12, 1-49, s.3-9.

istemektedir. Polonya, Hindistan ve İsveç dışındaki tüm kültürlerde erkekler fiziksel çekicilik özelliğini kadınlardan daha çok önemsemektedir. Bekâret kavramı İran, Tayvan, Filistin, Çin, Endonezya, Hindistan için ciddi anlamda önemliken; İsveç, Almanya, Fransa, Hollanda ve Norveç'te bekâret kavramı az önem arz etmektedir. Eş seçiminde ekonomik özellik kadınlar için erkeklerden daha önemlidir. Erkekler için ise verimlilik özelliğinin kadınlardan daha önemli olduğu bulunmuştur.¹²⁶ Bu sonuçlar eş seçiminde evrimsel yaklaşımın kanıtlanması açısından son derece önemlidir.

Buss ve arkadaşlarının kültürel değerlerin evriminin 50 yıllık süreçte eş seçimine etkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmaya çeşitli coğrafi bölgelerden 1939 yılında 628 kişi, 1956 yılında 120 kişi, 1967 yılında 566 kişi, 1977 yılında 316 kişi, 1984 ve 1985 yıllarında 1496 kişi ve 1996 yılında 607 kişi katılmıştır. Araştırma bulguları 57 yıllık süreçte çeşitli değişikliklerin meydana geldiğini kanıtlar niteliktedir. Bu süreçte hem erkeklerin hem de kadınların fiziksel çekiciliğe ve ekonomik güce verdiği değer artmıştır. Erkeklerin ev işlerindeki beceriye verdiği önem azalmıştır. Her iki cinsiyet grubunun aşka ve karşılıklı uyuma verdiği değer artmıştır ve 1996 yılında her iki cinsiyetin eş seçiminde aradığı özellikler benzerlik göstermiştir.¹²⁷

Maliki 2009 yılında Güney Nijerya'da yaşayan öğrencilerin eş seçme kriterlerini incelemiştir ve araştırmaya 7 farklı üniversiteden 907 erkek, 512 kız olmak üzere 1419 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş aralıkları 16 ile 46 arasında değişmektedir ve araştırma sonuçları şu şekildedir: eş seçiminde bireylerin sahip oldukları kişilik özellikleri en önemli faktördür. Bu kişilik özellikleri nesillerin devam edebilmesi için verimlilik, dini benzerlik, fiziksel sağlık, dış görünüş, sahip olunan meslek ve eğitim seviyesidir.¹²⁸

Emond ve Eduljee tarafından 2014 yılında yapılan araştırmanın amacı cinsiyet farklılıklarına göre ideal duygusal ilişki yaşanacak sevgili ve ideal cinsel ilişki yaşanacak sevgili için hangi özelliklerin arandığını belirlemektir. Araştırmaya 29 erkek, 58 kız olmak üzere 87 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçları şu şekildedir: Hem erkek hem de kızların ideal duygusal ilişki yaşanacak sevgilide aradıkları özellikler karşılıklı aşk, sadakat ve iyi bir mizah anlayışıdır. Kızlar bu özelliklere ek olarak kibarlık özelliğine de önem vermektedir. İlişki yaşanacak bireyin kendilerinden genç ve kısa olması ise her iki grubun da en az istediği özelliklerdir.

¹²⁶ Buss, a.g.e., s.9-11.

¹²⁷ David M Buss vd, "A Half Century of Mate Preferences: The Cultural Evolution of Values", *Journal of Marriage and Family*, 2001, Cilt:63, 491-503, s.492-496.

¹²⁸ Agnes Ebi Maliki, "Determinants of Mate Selection Choice Among University Students in South-South Zone of Nigeria", *Edo Journal of Counselling*, 2009, Cilt:2(2), 165-174, s.169-170.

“İdeal cinsel ilişki yaşanacak bireylerde aranan özellikler ise seksi olma, fiziksel çekicilik ve eğlenceli bir kişiliğe sahip olmaktır.”¹²⁹ Cinsel ilişki yaşanacak adayda istenilmeyen özellikler ise her iki grup için sadakat, kaliteli arkadaşlık ilişkilerine sahip olma ve çocuk sahibi olma isteğidir.¹³⁰

Eş seçme ile ilgili araştırmalar incelendiğinde birçok araştırmanın potansiyel eş adayı olan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirildiği görülmüştür. Eş seçme stratejileri özellikle cinsiyetler arası farklılıklar açısından incelenmiş olup, incelenen araştırmalarda din, etnik köken ve kültürel değer gibi bazı olguların eş seçme stratejilerini ciddi şekilde etkilediği görülmüştür. Sonuç olarak araştırma bulguları çoğu zaman birbiriyle eşleşse de bulguların tutarlılık göstermediği durumlarla da karşılaşmıştır.

¹²⁹ Allison Emond and Nina B. Eduljee, “Gender Differences: What We Seek in Romantic and Sexual Partners”, *Universal Journal Of Psychology*, 2014, Cilt:2(2), 90-92, s.91-93.

¹³⁰ Emond, a.g.e., s.92-94.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EVLİLİK

Evlilik kurumunun tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. Eski devirlerde erkeklerin kanuni, dini hükmü ve hiçbir sorumluluğu olmayan bir şekilde, kadınları mağaralarına götürmeleri sonucu başlayan evlilikler yaptıkları bilinmektedir. Evlilik kültürden kültüre farklı biçimlerde kendini göstermiş ve tarih boyunca değişikliğe uğramıştır. Örneğin bazı kültürlerde bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi normal karşılanırken, bazı kültürlerde de bir kadının birden fazla erkekle evlenmesi gerekmektedir. Medeni toplumlarda ise bir erkek ve bir kadının birlikteliği yasal olarak kabul edilmektedir.¹³¹

Toplumun farklı kesimlerinden her insan belli bir yaşa geldiğinde hayatı bir başka kişiyle paylaşma ihtiyacı duymakta ve bunun sonucunda kendine uygun bir eş bulup evlenmektedir. Aile ve evlilik kavramları birbirleriyle ilişkilidir. Bir aile kurmak için atılan ilk adım evliliğdir. Evliliğin sağlam temeller üzerine atılması demek yeni kurulan ailenin de sağlıklı olmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla bir ailenin sağlıklı olup olmadığı incelenirken aile oluşumunun ilk basamağı olan evliliğin incelenmesi gerekmektedir. Sağlıklı bir evliliğin kurulması ile eşler maddi ve manevi ihtiyaçlarını giderip, kendilerini güvende hissedebilir. Evlilik kurumunda eşler birbirine sempati duymakta ve karşılıksız bir şekilde yardım etmektedir.¹³²

Evlilik bir kadın ve bir erkeğin birbirlerini severek ve isteyerek, tamamen kendi iradeleriyle bir yuva kurmasını, bu yuva içerisinde hem duygusal hem cinsel anlamda tatmin olmalarını sağlayan kutsal bir birliktelik olarak tanımlanabilir. Bu birlikteliğin toplum tarafından kabul edilmesi, dini ve ahlaki açıdan uygun olması için nikâhla yasal hale getirilmesi gerekir. Nikâh akdi eşlerin artık birbirlerinden sorumlu olduklarını, hayatlarını birlikte paylaşmak konusunda anlaştıklarını ifade etmektedir. Bu sayede iki farklı insan birbirini benimsedikleri ve bir arada yaşadıkları düzenli bir birlikteliğe sahip olurlar. Evlilik ile eşler fiziki, sosyal ve cinsel hayatlarını düzene koymaktadır. Fakat aynı zamanda evlilik kurumu eşlere belirli haklar, sorumluluklar ve görevler yüklemektedir. Evlilik

¹³¹ Özcan Gökner, *Aşk ve Evlilik: Hayata Birlikte Yelken Açmış ya da Açacak Eşler İçin Aşka ve Evliliğe Dair Kapsamlı Bir Rehber*, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 69.

¹³² Halime Maden, Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 7-8 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

neslin devamını sağlar. Böylece toplumlar değer yargılarını, kurallarını, kültürlerini gelecek nesillere aktarmaktadır.¹³³

4.1. Evliliğin Önemi

İnsan türünün üremesi için kadın erkek birlikteliği zorunlu bir olgudur. Dolayısıyla toplumlar kadın erkek birlikteliğine yasalarla düzenleyerek bir biçim vermeye çalışmışlardır. Bu biyolojik gereksinimi toplumların kanuni, dini ve ahlaki biçimde karşılamasını sağlayan yöntem evlilikdir. Kadın erkek birlikteliğinde evlilik kurumunun var olmaması toplumu dejenere edici olabilirdi. Doğan çocukların sağlıklı bir birey olacak şekilde yetiştirilmesi mümkün olmazdı. Sağlıklı birey ve toplumların oluşturulabilmesi için evlenen eşlerin kurduğu sağlam ve sıcak bir aile ortamı şarttı.

Evlilik kurumu hem eşler hem çocuklar için ekonomik, sosyal, psikolojik yönlerden bir güvencedir. Yapılan istatistiklere göre evli insanlar bekârlardan daha uzun yaşamaktadır. Bekârlara göre evli insanlar toplum tarafından daha fazla itibar görmektedir ve evli insanların hayatları daha düzenli ve rahattır. İnsanlar aile ortamında buldukları rahatı ve huzuru başka ortamlarda bulamazlar. Kişinin eşinden, çocuğundan, anne ve babasından gördüğü sevgiyi, mutluluğu ve sıcaklığı başka bir yerde yaşaması mümkün değildir. Ancak bu sıcak ortamın yaratılması eşlerin birbiriyle anlaşmalarına, birbirlerine olan bağlılıklarına ve uyumlarına bağlıdır.¹³⁴

Bu uyumun sağlanamadığı evliliklerde boşanmalar kaçınılmazdır. ABD'de ve İngiltere'de evliliklerin yaklaşık yüzde 50'si boşanma ile sonuçlanmaktadır. Yani her iki evlilikten biri bitmektedir. Ülkemizde ise Türkiye İstatistik Kurumu'nun verileri incelendiğinde, boşanma oranlarının batı ülkelerinden düşük olduğu fakat hızla artış gösterdiği görülmüştür. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren boşanma oranlarında sıçrama düzeyinde bir ivme artışı gözlenmektedir. Mutsuz evliliklerde depresyon oranları kadınlarda 25 kat artmaktadır. Depresyon tanısı alan evli kadınların yarısı evliliklerinde yoğun problemler olduğunu ifade etmektedir. Kuşkusuz ki mutsuz evliliklerin ürünü olan çocuklar da bu problemlerden ciddi şekilde etkilenmektedir.¹³⁵

Evlilik bir yandan bireylerin aile yapılarını oluşturmasını sağlamakta, bir yandan da gelecek nesillerin oluşmasını temin etmektedir. Dolayısıyla evlilik

¹³³ Gökner, a.g.e., s.70.

¹³⁴ Gökner, a.g.e., s.70-71.

¹³⁵ Mehmet Z. Sungur, **Sen, Ben ve Aramızdaki Herşey-Şeytan Üçgeni: Aşk-Evlilik-Sadakatsizlik**, Goa Yayınları, İstanbul, 2009, s. 96-97.

kurumu bireylerin hayatındaki en önemli olaylardan biridir. Sağlıklı bir evlilik kurumu ancak bu birliğin sevgi, şefkat, sadakat, dayanışma, güven ve saygı gibi kavramları barındırması ile oluşabilir. Üstelik evlilik birliğini kuran kişiler hukuki olarak da kurdukları birliğin saadetinden, çocukların sorumluluk ve ihtiyaçlarına kadar birlikte özenle yaklaşma konusunda sorumludurlar.

Evlilik kültürleri arası farklı yapılara sahip olsa dahi, tüm toplumlarda resmi olarak kabul görmesi nedeniyle son derece önemlidir. Mısır uygarlığında kendine ait kural ve prensipleriyle insan tarafından oluşturulmuş olan bu kurum, dört bin yıllık tarihinde zaman zaman sekteye uğramışta olsa, toplum düzenini, kültürlerin ve geleneklerin sürekliliğini, yeni gelecek bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştır. Bu nedenle evlilik kurumu cemiyetten, dini kuruluşlardan, hatta devletten destek görmeye başlamıştır. Evlilik kurumu bireylerin soyunun devam etmesini sağlamanın yanında, insanları düzenli bir hayata ve toplumsal kurallara uymaya özendirilmektedir.¹³⁶

Çiftler ailenin mimarıdır ve aile içerisindeki iletişim ve ilişkinin temelinde evlilik bulunmaktadır. Çiftlerin ilişkilerinde mutsuz olması, karşılıklı ilişkilerinin stres dolu olması, evlilik doyumlarının az olması aile içerisinde strese neden olmaktadır. Sağlıklı bir evlilik hayatı birey için olduğu kadar toplum için de önemlidir. Sağlıklı ailelerin işlevlerini iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri, aile üyelerinin psikolojik açıdan sağlıklı olmasını, aile içi iletişimin yüksek olmasını ve aile içi çatışmaların az yaşanmasını sağlar. Sağlıklı ailelerde bireyler stres yaratan olaylarla baş etmede daha az güçlük yaşamakta, değişikliklere daha kolay adapte olabilmektedir. Sağlıklı aile içerisindeki yetişkinler şefkatli, sorumluluk sahibi, sempatik, kendi ile barışık, yaratıcı, gerçekçi, üretken olma gibi niteliklere sahiptir. Sağlıklı evliliklerde bireyler özerkliklerini korur, kendilerini güvende hisseder, eşleri tarafından kabul ve destek görürler. Yapılan araştırmalarda eşlerinden destek gören evli kişilerin depresyona girme olasılığının az olduğu bulunmuştur.

Aile bireylerinin birbirlerine aşırı yakın ya da kopukluk derecesinde uzak olması sağlıksız evlilik olarak tanımlanabilir. İç içe geçmiş ailelerde çiftler birbirinin yaşamına gereğinden fazla karışır. Dolayısıyla bireylerin ait olma, özerklik, bağımsızlık gibi duyguları tehlikeydedir. Bu nedenle bu çiftlerin çocuklarında, var olan bağımsızlık duygularındaki çarpıklıklar nedeniyle kişilik gelişmelerinde zorluklarla karşılaşılabilir. Kopuk ailelerde ise kişiler özerk

¹³⁶ Asiye Bildirici, Evlilik Süresinin, Cinsel Yaşama ve Evlilik Uyumuna Etkisi ve Sonuçların Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 3-4 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

fonksiyonlara sahiptir fakat aile üyelerinin birbirlerine olan bağıllık seviyeleri düşüktür. Sınırlar çok katı olmakla birlikte, kopuk aile yapısına sahip çiftler sosyal ve duygusal gereksinimleri evlilikleri içerisinde eşleriyle karşılayamazlar. Aynı zamanda birbirleriyle olan iletişimleri yetersiz ve sağlıklıdır.¹³⁷

Evlilik yeni bir aile kurmanın tek meşru yolu olarak kabul edilmektedir. Literatür incelendiğinde sağlıklı evliliğin bireyin psikolojik ve bedensel sağlığını koruduğu, mutluluğunu arttırdığı ve yaşam süresini uzattığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda evlilik bireylerin benliklerini başkasının benliği ile birleştirmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede bireylerin kişiliklerinin gelişmesini ve mutlu olmalarını sağlamaktadır. İki birey birlikte olmaya başladıkları andan itibaren daha önceki yaşam biçimlerini değiştirmeye başlar ve yeni etkileşim biçimleri dener. Bu etkileşim biçiminin tutması ile birlikte iki kişilik bir psikolojik ve sosyolojik sistem oluşmaktadır.¹³⁸

Tüm bu nedenlerle evlilik kurumu ailenin ve toplumun yapıtaşı olarak kabul edilebilecek derecede önemlidir. Mutlu bir aile ve toplumdan bahsedebilmek için eşler arasındaki ilişkinin sorunsuz olması gerekmektedir.

4.2. Evlilik ve Aşk

İyi bir evliliğin başlangıcında aşk olması gerektiği neredeyse herkesin ortak fikridir. Türk Dil Kurumu aşkı 'aşırı sevgi ve tutkuya dek varabilen ruh durumu' olarak tanımlamaktadır.¹³⁹

Kişi âşık olduğu zaman âşık olduğu kişinin mükemmel olduğuna inanır. Etrafındaki kişiler karşısındaki kişinin kusurlarından bahsetseler dahi kişi buna inanmaz ve başkalarının ne düşündüğüne aldırılmaz. Fakat aşkın sonsuza dek süreceğine inanmak sadece bir hayaldir.

Aşk konusunda araştırmalar yapan psikologlara göre ilişkilerde ya da evliliklerde romantik tutku yaklaşık olarak iki yıl boyunca canlı kalmaktadır. Daha sonraki süreçte bireyler karşısındaki kişiyi görmek istedikleri gibi değil, olduğu gibi görmeye başlarlar. Karşıdaki kişinin rahatsız edici gelen kişilik özelliklerini fark ederler. Aşk duygusu bir yönüyle bir takıttır. Bireyler âşık olduklarında özellikle işlerini ihmal etmektedir. Dolayısıyla bu tutkunun sürekli olması toplumun iş, eğitim, endüstri, din gibi farklı alanlarını dahi sarsabilirdi.

¹³⁷ Bildirici, a.g.e., s.24-26.

¹³⁸ Maden, a.g.e., s.7-8.

¹³⁹ T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, "Büyük Türkçe Sözlük", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58fcdc8b088429.82233318 (Erişim Tarihi: 23.04.2017)

İnsanlar doğaları gereği bencil ve benmerkezcidirler. Gerçekte hiçbir insan tam anlamıyla fedakâr olamazlar. Fakat aşk, bireyleri yoğun duyguları nedeniyle yanılığa sürükleyebilir. Aşkın sona ermesi sonucunda çiftler ya tamamen birbirinden uzaklaşmakta, boşanmakta ya da aşk tutkusu olmadan birbirlerini severek ilişkilerini sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Araştırmacılara göre aşk ve sevgi iki farklı duygudur. Aşk iradeye bağlı, bilinçli bir tercih değildir, tamamen güdüseldir. Bireyler âşık olduklarında karşısındaki kişilerin gelişimlerine katkıda bulunmak gibi bir amaç içerisinde değillerdir.¹⁴⁰ Peck'e göre âşık olmanın tek amacı kişinin yalnızlığını sona erdirmeye ve bu sonucu evliliğe ulaştırma isteğidir. Çiftleşme davranışının genetik açıdan belirlenmiş bir unsuru olarak bireyler âşık olmaktadır. Yani insan kendi türünün devamını sağlamak için çiftleşme ve ilişki ihtimalini arttırmak adına ego sınırlarını geçici bir süreyle yıkarak âşık olmaktadır.¹⁴¹

Tüm bunlardan sonra aşk yanılığınca düşerek evlenen tüm çiftlerin karşısına iki seçenek çıkmaktadır: hoşlanmadıkları bir evliliği sürdürmek ya da başka bir kişiyle yeniden denemek. Fakat araştırma sonuçları göstermektedir ki birinci evliliklerin yüzde 40'ı, ikinci evliliklerin yüzde 60'ı ve üçüncü evliliklerin yüzde 75'i boşanmayla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle bu iki seçenek yerine evli çiftlerin aşkı gerçekte olduğu şekliyle geçici bir duygu durumu olarak kabul edip, eşleriyle aralarındaki gerçek sevgiyi ortaya çıkarmaya ve korumaya çalışmaları daha faydalı olacaktır.¹⁴²

Sevgi, Türk Dil Kurumu tarafından 'insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelen duygu' olarak tanımlanmıştır.¹⁴³ Sevgi akli ve duyguyu birleştiren bir olgudur. İradeye bağlıdır ve çaba gerektirir. Psikolojik açıdan sağlıklı olan her birey sevgi ihtiyacı duyar. Evli yetişkinlerin eşleri tarafından sevgi, şefkat ve takdir görmeleri, eşlerinin kendilerini kabul ettiğine, istediğine ve iyilikleri için çabaladığına inanmaları kendilerini güvende hissetmelerini sağlamaktadır.¹⁴⁴

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda sadece âşık olunarak yapılan evliliklerde sorunlarla karşılaşılacağı, dolayısıyla evlilik kararı verilirken geniş bir bakış açısıyla her konunun değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

¹⁴⁰ Gary Chapman, *Beş Sevgi Dili*, Çev. Selim Yeniçeri, Koridor Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 30-36.

¹⁴¹ M.Scott Peck, *The Road Less Traveled: A New Psychology of Love, Traditional Values and Spiritual Growth*, Simon and Schuster, New York, 2003, s. 89-90.

¹⁴² Chapman, a.g.e., s.37-38.

¹⁴³ T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, "Büyük Türkçe Sözlük", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58fcdc8b088429.82233318 (Erişim Tarihi: 24.04.2017).

¹⁴⁴ Chapman, a.g.e., s.38-39.

4.3. Evlilik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

4.3.1.Sistem Yaklaşımı

Sistem yaklaşımı evlilik ile ilgili alan çalışmalarının kuramsal zeminini oluşturmakta ve Von Bertalanfayy'ın çalışmalarını temel almaktadır. Bu yaklaşıma göre aile açık bir sistemdir. İç ve dış uyananlarla etkileşime giren sistem, bu uyananların etkisiyle kendini geliştirebileceği gibi parçalayabilmektedir. Aile üyelerini oluşturan bireyler, çocuklar, eşler, arkadaşlar, aile yanında kalan akrabalar gibi etmenler iç uyananlar; içinde bulunulan toplum, ekonomik kriz gibi etmenler ise dış uyananlardır.

Sistem yaklaşımı evliliği ve aileyi geniş bir bakış açısıyla incelemektedir. Cinsel yaşamla ilgili görevlerin yerine getirilmesi, eşlerin birbirine karşı duygusal sorumluluklarını gerçekleştirme düzeyi, eşler arasındaki güç çatışmaları, eşlerin birbirlerinden beklentileri, birbirlerinin yaptıklarını onaylamaları, birbirlerine değer vermeleri, dışsal faktörlerin eşlerin evlilik yaşamına etkisi gibi pek çok önemli noktanın bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyumunu etkileyeceği ifade edilmiştir.

Geniş bir sistem olan aile sisteminin eşler arası sistem, çocuklar arası sistem, anne çocuk sistemi ve baba çocuk sistemi olacak şekilde kendi içinde alt sistemleri bulunmaktadır. Bu alt sistemlerin herhangi birinde var olan bir problem sistemin bütününe etkilemektedir. Temel olan sistem ise karı koca ilişkisini içeren eş sistemidir. Sistemin devamlılığının sağlanması için eşler belirli görevleri yerine getirmelidir. Aile içerisindeki üyelerin ihtiyaçlarının giderilmesi, şefkat ve sevgi göstermek, cinsiyet rollerinin ve inanç sistemlerinin benimsenmesi, ev işlerinin yapılması, kültürel ve sosyal kuralların benimsenmesi, iletişim kurabilmek, saygı göstermek ve eşlerin birbirlerine kendilerini ifade edebilmesi bu görevlerden bazılarıdır.¹⁴⁵

4.3.2.Davranışçı Yaklaşım

Bu yaklaşımın temel amacı aile içerisindeki olumlu etkileşimleri arttırmak, olumsuz etkileşimleri azaltmak, problem çözme becerilerini ve doğru iletişim kurmayı aile bireylerine öğretmektir. Genel olarak aile içerisinde eşler arası ilişkiye odaklanmaktadır. Davranışçı aile yaklaşımına göre aile üyelerinin

¹⁴⁵ Metehan Çelik, Evlilik Doyum Ölçeğini Geliştirme Çalışması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, İstanbul, 2006, s. 24-26 (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi).

davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Olumsuz ve etkisiz davranışların öğrenilmesi ve pekiştirilmesi sonucunda eşler arasındaki problemler artmaktadır. Bu davranışların yeni ve etkili davranışlarla değiştirilmesi gerekir. Fonksiyonel olmayan davranış kalıplarının fonksiyonel olanlarla değiştirilmesi evlilik doyumunu artıracaktır.

Davranışçı kurama göre evlilikteki zorlanmalar eşlerin birbirlerine ilettikleri pekiştireç miktarından ve birbirlerine aktardıkları cezalardan kaynaklanmaktadır. Davranışçı yaklaşım eşlere birbirlerinin ne istediğini açıkça sorabilmeyi, saldırganlaşmadan kendine güvenip iddialı olabilmeyi, suçluluk hissetmeden konuşabilmeyi, iletişim ve sosyal becerileri, olumlu benlik algısı geliştirmeyi, olumlu olumsuz dönütleri almayı ve vermeyi, aile içerisindeki problemleri çözmek için çatışma çözme stratejilerini kullanımını kazandırmayı hedeflemektedir.

Bu kurama göre davranışların düzenlenmesi evlilik ilişkilerini ve doyumunu pozitif yönde etkileyecektir. Evlilik doyumunu yüksek tutmak için izlenmesi gereken yöntemler vardır. Evlilikte davranış farklılığı doyum düzeyini yükseltir. Çünkü eşler sempatik gelen ve heyecan veren davranışların tekrarlanmasına zamanla alışmaktadır ve bu şekilde hoşta giden davranışlar cazibesini kaybetmektedir. Bu durumun evliliği olumsuz etkilememesi için evli çiftlerin davranışları geniş bir yelpaze içerisinde bulunmalıdır.¹⁴⁶

4.3.3.Yapısal Yaklaşım

Minuchin tarafından geliştirilmiş olup, aile sistemi yapısındaki birleşme ve kopmaları değiştirmeyi hedeflemektedir. Kişileri kendi yaşadığı sosyal çevre içerisinde incelemektedir

Bu yaklaşıma göre aile üyeleri ile alt sistemler arasında açık sınırlar vardır ve aile kavramı eş alt sistemi, ebeveyn alt sistemi, büyük anne büyük baba alt sistemi, kardeş alt sistemi gibi farklı alt sistemlerin bir araya gelmesi sonucunda oluşmaktadır. İşlevsel olmayan aile organizasyonları aile içerisinde belirli problemler yaşanmasına neden olabilir. Aile sistemi içerisindeki kuralların değişmesi sonucunda davranışlar da değişebilir. Değişim ailenin tüm üyelerini kapsayacağından bu konu hakkında ortak ve uzlaşmacı bir şekilde karar verilmelidir.

Yapısal yaklaşım şimdiye ve geleceğe odaklanmaktadır. Ailenin şimdiki davranışlarında geçmişini yansıttığını savunan bu yaklaşıma göre şimdi ve burada

¹⁴⁶ Maden, a.g.e., s.25-27.

kavramlarına odaklanmak en etkin müdahale yöntemidir. Aile sistemi ve alt sistemler arasında uyum sağlanması yaklaşımın en temel amacıdır ve sağlıklı bir aile düzeni ancak bu şekilde kurulabilir. Sağlıklı ailelerde sınırlar bağımsızlığı koruyacak şekilde net fakat karşılıklı desteğe izin verilecek ölçüde de esnek olmalıdır.

Ailenin işleyişinin değiştirilmesi, aile üyelerinin kendi sorunlarını çözmesine yardım eder. Sorunların sürme nedeninin ailedeki işlevsiz örgütlenmeler olduğunu savunan yapısal yaklaşımda sorunların çözümü için işlevsel olmayan davranış kalıplarının kırılarak sorunu çözecek şekilde değiştirilmesi ve böylece aile sistemi ve alt sistemler arasında değişiklik meydana getirilmesi amaçlanır.¹⁴⁷

4.3.4.Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşımda akılcı duygusal ve sosyal öğrenme yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Bilişsel yaklaşıma göre aile üyelerinin irrasyonel inançları duygusal rahatsızlıklara neden olmaktadır. Yani eşler arasındaki duygusal problemlerin nedeni çevre koşulları değil, mantıksız inançlardır. Eşler bu inançların kendi ebeveynlerinden kaynaklandığını fark etmeksizin sürekli tekrarlamakta ve aile içi ilişkilerdeki sorunlar bu şekilde sürüp gitmektedir. Eşlere bu konuda farkındalık kazandırılması gerçek olmayan inançlarını değiştirip sorunları çözme konusunda yarar sağlar.

Bilişsel aile yaklaşımındaki en önemli kavram kendini kabul etmedir. Bu sayede bireylerin başkalarını da kabul etmeyi öğreneceği ve böylece daha mutlu yaşayabilecekleri ifade edilmektedir. Bilişsel yaklaşımın temel amacı bireylere kendi katılıklarından nasıl vazgeçebileceklerini öğretmektir. Aile üyelerini duygularını yaşamaları konusunda cesaretlendirmek ve diğer aile üyelerinin ne istediğini sorabilmeleri için yardımcı olmak hedeflenmektedir.

Aile üyelerinin irrasyonel inançlarının farkına varması, aile üyelerine bu inançları nasıl rasyonel olanlarla değiştirebileceklerinin ve aile üyelerinin kendilerini sıkıntıya sokmadan aileleri ile nasıl ilgilenebileceklerinin öğretilmesi bilişsel yaklaşımın temel aldığı konulardır. Bu sayede eşlerin gerçekçi olmayan inançlarından, duygularından ve davranışlarından etkilenen ilişki doyumsuzluğunun ortadan kalkacağı vurgulanmaktadır.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Melahat Demirbilek, "Aile Danışmanlığı: Bir Uygulama Örneği", *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2016, Cilt:10(2), 109-112, s.111-112.

¹⁴⁸ Maden, a.g.e., s.28-29.

4.3.5.Stratejik Yaklaşım

Çelik'in bildirdiğine göre; Salvador Munichin, Paul Watzlawick, John Weakland ve Cole Madanes stratejik kuramın öncüleridir. Bu yaklaşıma göre evlilik ve ailedeki sorunlar saldırganlık ve sevgi arasındaki ikilemden doğmaktadır. Bu ikilemler dört gruba ayrılır.

Birinci ikilem, çatışmalara ve davranış problemlerine neden olan sorun eşlerin birbirini kontrol etme ve lider olma isteğidir. İkinci ikilem, eşlerin birbirlerine hem sevgi hem nefret duygularını ifade etmesi sonucunda evlilik doyumunun etkilenmesidir. Üçüncü ikilem, ilişkileri olumlu yönde etkilemek için aile üyelerini sevmek ve korumak gereklidir. Bu ihtiyaçların giderilmemesi ve tam tersi olacak şekilde sevmeme, zarar verme gibi davranışların gösterilmesi doyumsuzluğu ve aile içi sorunları beraberinde getirecektir. Dördüncü ikilem ise, eşler arasındaki çatışmaları giderecek olan en temel yöntemin birbirlerine pişmanlıklarını ifade etmeleri oluşudur. Bu dört ikilem için bir takım stratejilerin geliştirilmesi sonucunda eşler arasındaki doyumsuzluk ve çatışmalar giderilebilir.

Bu yaklaşımı benimseyen kuramcılara göre aile ve evliliklerde kişilerarası dengeler iyi bir biçimde oluşturulmalıdır. Evlilikteki doyum ve uyumun sağlanması için eşler arasındaki hiyerarşik düzenin ve güç dağılımının dengeli olması gerekmektedir. Eşler arasında bir görev dağılımı ve güç dengesi oluşturulması evlilik doyumunu olumlu yönde etkileyecektir.¹⁴⁹

4.3.6.Psikodinamik Yaklaşım

Demirbilek'in bildirdiğine göre; Sigmund Freud'un klasik çalışmalarını temel alan psikodinamik aile terapisi yaklaşımının öncüsü Ackerman'dır. Aile üyelerinin bilinçdışı düşünce ve deneyimlerini bilinçli duruma getirmek ve eşlerin geçmiş yaşantıları ile şimdiki davranışları arasında iç görü kazanmaları ve bütünleşme sağlamalarına yardımcı olmak yaklaşımın temel amacıdır. Bu amaçla yapılan terapilerde aile grubu bütünlüğü içinde ele alınmaktadır fakat grup etkileşiminden ziyade teker teker bireylerin duygularına odaklanılır. Aile üyelerini bilinçdışı sınırlandırmalardan kurtarmak hedeflenmektedir.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Çelik, a.g.e., s.35-37.

¹⁵⁰ Demirbilek, a.g.e., s.111.

4.3.7.Gelişimsel Yaklaşım

Gelişimsel yaklaşıma göre aile yaşam döngüsü içerisinde bir takım görevlerin yerine getirilmesi eşler arasındaki mutluluğu ve tatmini etkilemektedir. Eşlerin yerine getirmesi gereken sorumluluklar üç grupta toplanmıştır. Aile üyeleri arasındaki duygusal bağı koparmadan sürdürebilmek, iletişim kanalları oluşturmak, dış dünya ve aile içi ilişkiler arasında ve mesleki ilişkiler ile aile ilişkileri arasında denge kurmak, cinsel yaşamı aksatmamak birinci grup sorumluluklardır.

İkinci grup sorumluluklar otorite ve sorumlulukların paylaşılmasını sağlamak, aile bütçesine ekonomik gelir sağlamak, aile üyelerinin giyecek, yiyecek, barınma ihtiyaçlarını sağlayacak şekilde maddi kazanç sağlamak, aile üyelerinin ne zaman, ne için, neyi yapacaklarını belirlemek, evin işlerini paylaştırmak ve gündelik işlerin aksamasına engel olmak amacıyla alışılmış rolleri devam ettirmek, aile üyelerinin birlikte aldığı kararlar ailenin değer sistemini ve amaçlarını oluşturmak, çocukların bakımı konusundaki en iyi yöntemi geliştirmek, aile üyelerine cesaret ve moral vermek, aile üyelerinin hedeflerini gerçekleştirmesi amacıyla onay ve ödül vermek, çocukların gelişmesini sağlamak amacıyla onlara yetişkin rolleri yüklemektir.

Aile ilişkilerinin iyi olması, üyelerin duygularını yaşama konusunda teşvik edilmesi, aile üyelerine bireysel hedeflerini gerçekleştirme konusunda ihtiyaç duydukları desteğin verilmesi, aile içerisindeki olumlu ve olumsuz düşüncelerin kontrol edilmesi, aileye yeni katılan bireylerin benimsenmesi ve bu bireylerle iletişim kurulması, ailenin genç üyelerinin sosyal ve ekonomik yönden gelişmesine ve evlenmesine izin vermek ise üçüncü grup sorumluluklardır. Bu sorumluluklardan biri ya da bir grubunun yerine getirilmemesi durumunda aile yapısının sağlığı ve birliği bozulacaktır.¹⁵¹

4.3.8.Aile Sistemleri Yaklaşımı

Kesici ve arkadaşlarının bildirdiğine göre; Aile sistemleri yaklaşımının kurucusu Murray Bowen'dir. Bu yaklaşıma göre aileler temelde duygusal sistemlerdir. Ailelerde görülen inanç, davranış, duygusal tepkiler ve değerler nesilden nesile aktarılır. Ailenin bugünkü yapısının tam olarak anlaşılması için ailenin geçmiş hikâyesi tam olarak bilinmelidir. Aile endişelerini, inanç ve değer

¹⁵¹ Çelik, a.g.e., s.38-39.

kalıplarını en az üç kuşak ilerisine taşıyabilen bir sistemdir. Öyle ki alkol bağımlısı bir annenin torunlarının alkol bağımlısı olma eğilimi vardır.

Ailenin duygusal sistemi iki dengeleyici gücü içerir. Bu güçler bireysellik ve beraberliktir. Bireysellik bireyin özerk bir şekilde hareket edebilmesini, beraberlik ise duygusal yakınlık ve anlaşmayı ifade etmektedir. Aile sisteminin dengesindeki bozukluklar klinik belirtilerin ortaya çıkmasına sebep olur. Aşırı beraberlik bireyin füzyonuna, yani kendine özgü bir ben geliştirememesine, benliğini bağladığı bireyin benliğinin içinde eriyerek onunla birleşmesine, kendi özelliklerini, bağımsızlığını ve biricikliğini kaybetmesine; aşırı bireysellik ise soğuk ve kendine yabancılaşmış bir aileye neden olmaktadır.

Ailenin anksiyete düzeyini belirleyen en temel unsurlardan biri kendini farklılaştırma. Kendini farklılaştırma bireyin kendini özgürleştirme ve tanımlaması sürecidir. Yani bireyin aile kökeni ve bağlı olduğu sosyal yapı içindeki diğer bireylerden kendini ayırması ve bağımsızlaşmasıdır. Böylece birey ailesine karşı duygusal tepkisini kontrol etme yetisini kazanır ve ailesinin daha objektif bir gözlemcisi olur. Bu farklılaştırma süreci gerekli ve önemlidir. Aksi takdirde bireyler bir önceki kuşağa ait işlevsel olmayan değer kalıpları ve inançların taşıyıcısı olmaya devam edecektir. Yüksek anksiyeteli aileler bu farklılaşmayı başaramamış ailelerdir. Düşük düzeyde anksiyeteye sahip ailelerde ise aile üyeleri arasındaki ayrışma ve özerklik düzeyi yüksektir.¹⁵²

4.3.9. İletişim Yaklaşımı

Demirbilek'in bildirdiğine göre; iletişim modelinin öncüsü Virginia Satir'dir. Modelin temel hedefi kişiler arası sistemde değişiklik sağlamak amacıyla aile bireylerinin öz saygılarını yükseltmektir. İletişim yaklaşımına göre öz saygı ve iletişim arasında direkt ilişki vardır. Düşük öz saygı ile zayıf iletişim bağlantılıdır.

Aile üyelerine farkındalık kazandırmak amacıyla çeşitli teknikler geliştirilmiştir. Bu tekniklerden en çok bilineni 'etkili iletişim modelinde ben mesajlarını kullanma'dır. Sağlıksız ailelerdeki üyeler birincil çoğul kişiyi konuşmakta, monologlarla tepki vermekte, belirsiz ve genel mesajlar vermektedirler. Etkili olmayan bu iletişim biçimi yerine aile üyelerine duygularını ifade ederken 'ben dili' kullanmaları önerilir. Bu iletişim şekli sonucunda kalıp yargılar azalır, iletişim artar ve saydamlaşır. Bireylerin öz saygı ve benlik

¹⁵² Şahin Kesici vd., *Vaka Örnekleriyle Birlikte Aile Danışma Kuramları ve Teknikleri*, Nobel Yayınları, Ankara, 2014, s. 5-17.

değerinde iyileşme görülürken, aynı zamanda da karşı taraf duygusunu ifade etmesi için teşvik edilmiş olur.

Bu yaklaşıma göre aile üyelerinin birbirlerine kendini ifade edebilmesi için aile içi iletişim son derece önemlidir. Sorunlu ailelerde eşler ihtiyaç ve istekleriyle ilgili olarak birbirleriyle konuşmaktan kaçınır. Bu ailelerde eşler kendilerini doğrudan ifade etmek yerine söyleyememek, yadsımak, yerine başka bir şey koymak gibi tutumlar izler. İletişim engelleri bireye isteklerine saygı duyulmadığı, duygularının önemsiz olduğu, sorunlarını kendi kendine çözemeyeceği gibi mesajlar verir. Bu durum bireyin kendini önemsiz ve değersiz hissetmesine, özgüvenini kaybetmesine ve öz saygısının düşmesine neden olmaktadır.¹⁵³

4.3.10. Imago İlişki Yaklaşımı

Kesici ve arkadaşlarının bildirdiğine göre; Harville Hendrix ve eşi Helen LaKelly Hunt tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşıma göre yaptığımız eş seçimleri kesinlikle rastgele değildir. Genellikle ilk bakımımızı üstlenen kişilere yani kendi anne babamıza benzer karakteristik özelliklere sahip bireyler bizi daha çok çekmektedir. Buna 'imago eş' denir. Bireyler çocukluklarında çözümlenemedikleri sorunlarla mücadele etmek için ebeveynlerine benzer bireylerle evlenme eğilimindedir.

Imago ilişki yaklaşımına göre insanların birbirlerine âşık olmalarının sebebi benzer sıkıntılar yaşayıp bu sıkıntılarının üstesinden gelebilmek için farklı çözüm yollarını tercih etmiş olmalarıdır. Bireyler aşkı bir nevi tedavi olarak görmektedir. Fakat yaralarını sarmadıkları takdirde ilişkiler çıkmaza girmeye başlar. Bilincimiz olumlu özellikleri seçmeye meyillidir. Fakat bilinçaltımız geçmişteki acılarımızın açtığı yaraları tedavi etmek amacıyla olumsuz özellikleri kodlar ve o yaraları bize ilk açan ebeveynlerimizle eşleşen kişileri arar. Olgunlaşmış bir evliliğe sahip olmak için yapılması gereken ilk şey bireyin eşini ebeveynlerinden soyutlaması, karşılanmamış çocukluk ihtiyaçlarını çözümlemesidir.¹⁵⁴

Evlilikle ilgili yaklaşımlar genel olarak değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Davranışçı Yaklaşım eşler arasındaki davranış biçimlerinin hangi düzeyde doyum sağlayıcı olduğuna, İletişim Yaklaşımı duygulara ve eşler arasındaki iletişim biçimine, Bilişsel Yaklaşım mantıksız inançların evlilikte iletişimi, duyguları, eşler arasındaki uyum ve ilgiyi nasıl etkilediğine, Stratejik Yaklaşım

¹⁵³ Demirbilek, a.g.e., s.112.

¹⁵⁴ Kesici, a.g.e., s.50-59.

kimin daha baskın olduğuna ve aile içindeki dengenin önemine, odaklanmaktadır. Gelişimsel Yaklaşım aile ve evlilik sisteminin aile yaşam döngüsü içerisinde diğer alt sistemlerden nasıl etkilendiğine dikkat çekerken, Yaşantısal Yaklaşım aile üyelerinin iletişimini geliştirmeye ve duygularını fark ettirmeye, Psikodinamik Yaklaşım aile üyelerinin bilinçdışı düşüncelerine odaklanmaktadır. Sistem Yaklaşımı aile sisteminin dış olaylarla etkileşimine, Yapısal Yaklaşım ailedeki işlevsiz örgütlenmelere, Aile Sistemleri Yaklaşımı ailenin kuşaklar evvelki geçmiş hikâyesine, Imago Eş Yaklaşımı ise bireylerin ebeveynleri ile olan problemleri ve bu problemlere yönelik yaptıkları eş seçimi ve evliliklere dikkat çekmektedir.

4.4. Evlilik Tutumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Gazioğlu tarafından yapılan araştırmaya 546 üniversite ve tezsiz yüksek lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin aile hayatı ve evliliğe ilişkin görüşlerini değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 109 maddelik bir anket kullanılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda cinsiyetler arası değişen puanlara rastlanmıştır. Evlilik dini bir zorunluluktur, evlilikte eşitlik olmaz ve boşanmak günahtır maddeleri erkekler tarafından fazla puan alınırken; evlilikte erkek mutlaka yaşça büyük olmalıdır, eşler tüm işleri paylaşmalıdır, her iki eşte çalışmalıdır ve eşler birbirine arkadaşça davranmalıdır maddeleri yüksek puanlanmıştır.¹⁵⁵

Pınar tarafından üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açısını belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 70 son sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların %7,1'i partneriyle birlikte yaşamakta olup, %88,6'sı sözlü ve %4,3'ü nişanlıdır. Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcılara göre evlilik için en uygun yaş aralığı 25-29'dur. Katılımcıların evliliğe yönelik görüşleri şu şekildedir: Eş adaylarında aradıkları özellikler iyi huylu ve eğitilmiş olmalarıdır. Evlenmeye karar verildikten sonra aile onayının alınması önemlidir. Araştırmaya katılan gençlerin evlilikte iletişim problemlerini çözebileceklerine dair inançları vardır fakat yaşanan cinsel problemleri çözebilme konusunda kendilerine güvenmemektedirler.¹⁵⁶

¹⁵⁵ Esra İşmen Gazioğlu, "Genç Yetişkinlerin Evlilik ve Aile Hayatına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2006, Cilt:23, 107-123, s.110-115.

¹⁵⁶ Gül Pınar , "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı", *Aile ve Toplum*, 2008, Cilt:4(14), 49-60, s.50-56.

Süleymanov 2009 yılında çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri üzerine derleme bir çalışma yapmıştır. Somut veriler üzerinden Türk toplumlarında meydana gelen değişimleri incelemiştir. Araştırma sonucunda küreselleşmenin meydana getirdiği değişimlerin Türk toplumlarında ailenin önemini ve aileye bakışı değiştirdiği bulunmuştur. Geleneksel Türk aile yapısındaki değişiklikler, evlilik dışı birlikte yaşama eğiliminde, boşanma oranlarında ve yabancılarla evlenme sayısındaki artış vurgulanmıştır.¹⁵⁷

Türkarlan ve Süleymanov tarafından Azerbaycan'dan 530, Türkiye'den 1680 üniversite son sınıf öğrencisiyle yapılan çalışmalarda öğrencilerin evlilik hakkındaki düşünce ve görüşleri karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu çalışmada; her iki ülkenin erkek öğrencileri evlilik için en uygun yaşın 25-29 yaş arası olduğuna inanmaktadır. Kız öğrencilerde ise durum farklılık göstermektedir. Azerbaycanlı kız öğrenciler evlilik için en uygun yaşın 22-25 yaş arası, Türk kız öğrenciler ise 25-29 yaş arası olduğunu ifade etmişlerdir. Her iki örneklem grubundaki erkek öğrenciler eş adaylarında bulunması gereken özellikler için iyi huylu ve güzel olmaya, kız öğrenciler ise iyi huylu olma, iyi bir aileye ve işe sahip olma maddelerine yüksek puan vermişlerdir. Her iki örneklem grubu için kızlar, erkeklere oranla daha az sayıda çocuk istemektedir. Boşanmaya yönelik bakış açısı incelendiğinde her iki ülkenin öğrencileri anlaşma olmadığı durumda boşanmaya olumlu bakmaktadır, fakat erkeklerin bu konuya dair bakış açıları daha katıdır.¹⁵⁸

Bener ve Günay tarafından yapılan çalışmada gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla Karabük Üniversitesi'nde eğitim gören 403 kız, 528 erkek olmak üzere toplam 931 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin aile ve evliliğe ilişkin tutumlarının cinsiyet ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur. Kız öğrenciler erkeklere göre ve birinci sınıfta okuyan öğrenciler diğer sınıflardaki öğrenciler göre evliliğe daha geleneksel bir bakış açısıyla bakmaktadır. Tüm öğrenciler evlilik ve aile yaşamına duyarlı olup, olumlu bakmaktadırlar.¹⁵⁹

Manap ve arkadaşları tarafından Malezya'da yapılan çalışmada, genç bekâr bireylerin evliliğe dair amaçları incelenmiştir. 10 farklı üniversitede eğitim gören öğrencilerden toplanan verilerin sonuçları şu şekildedir: Bireylerin evliliğe

¹⁵⁷ Abulfaz Süleymanov , “Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri”, *Aile ve Toplum*, 2009, Cilt:5(17), 7-17, s.8-15.

¹⁵⁸ Nesrin Türkarlan ve Abulfaz Süleymanov , “Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evlilik Konusundaki Görüş ve Düşünceleri-Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırması”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, Cilt:5, 54-66, s.55-64.

¹⁵⁹ Özgün Bener ve Gülay Günay , “Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, Cilt:3(1), 1-16, s.4-11.

yönelik amaçları üç ana temada toplanmıştır. Bunlar; din, biyolojik birleşim, psikolojik ihtiyaçların giderilmesidir. Bireylere göre evlenmenin ilk amacı dini görevleri yerine getirmektir. Sevdiğiniz insanla yaşayarak mutlu olma ve böylece psikolojik ihtiyaçlarınızı giderme, birlikte yaşayarak biyolojik ihtiyaçları giderme diğer amaçlardır.¹⁶⁰

Avcı tarafından 2014 yılında yapılan çalışmaya Ankara'da farklı üniversitelerde eğitim gören 210 kız, 156 erkek olmak üzere toplam 366 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde problem yaşadıkları ve eğitim almak istedikleri konuları tespit etmektir. Elde edilen bulgulara göre çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik, iletişim ve sosyal destek öğrencilerin ilişkilerde en fazla yaşadığı problem alanları ve eğitim almak istedikleri konulardır.¹⁶¹

Evlilik tutumlarına yönelik çalışmalar incelendiğinde genel olarak veri toplama yöntemi olarak anketlerin kullanıldığı görülmüştür. Yapılan çalışmalarda evliliğe yönelik tutumlar ile bazı sosyodemografik ve psikososyal değişkenlerin ilişkisi incelenmiştir. Evliliğe yönelik tutumları etkileyen pek çok değişken vardır. Yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, evlilik dışı birlikte yaşama, ailevi özellikler ve evlilik öncesi evliliğe dair alınan eğitimler bunlardan bazılarıdır. Aynı zamanda cinsiyet değişkeninin evliliğe yönelik tutumları büyük ölçüde etkilediği görülmüştür. Tüm kültürlerde aileler evlilik kurumuna değer vermektedir. Bununla birlikte kültürden kültüre evlilikte önemli olan konular değişkenlik göstermektedir. Araştırmalarda en çok evliliğe ilişkin tutuma etkisi incelenen konular cinsiyet farklılıkları, evlilikte ideal yaş, ailenin tutumu, evlilikten beklentiler ve evlilik kararı almak için oluşması gereken şartlardır. Araştırma bulgularının kimi zaman birbirini desteklediği, kimi zaman ise birbirleriyle tutarlı olmadığı görülmüştür.

¹⁶⁰ Jamiah Manap vd., "The Purpose of Marriage Among Single Malaysian Youth", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2013, Cilt:82, 112-116, s.113-115.

¹⁶¹ Özlem Haskan Avcı , "Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilerde Problem Yaşadıkları ve Eğitim Almak İstedikleri Konular", *Ege Eğitim Dergisi*, 2014, Cilt:15(1), 279-299, s.285-289.

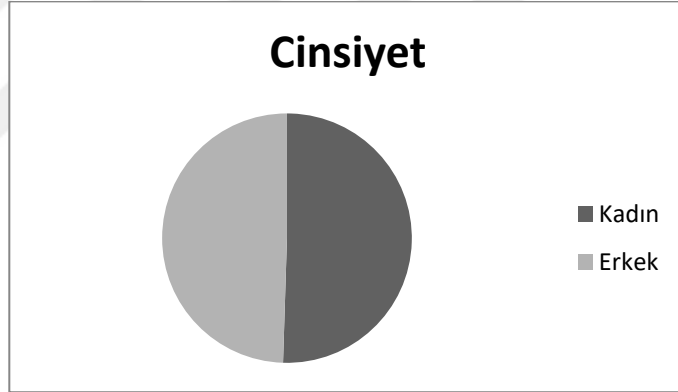
BEŞİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLER

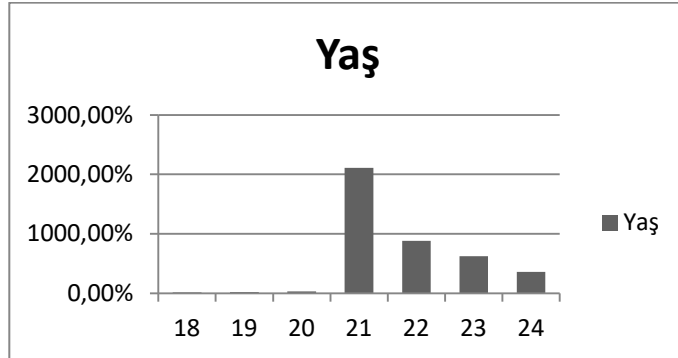
Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, modeli, veri toplama araçları, bu araçlarla ilgili geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

5.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 45 farklı bölümden 96 erkek, 98 kadın olmak üzere 194 (n=194) birey katılmıştır. Kişiler karar örnekleme ile seçilmiştir. Çalışma, Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'nun 22.12.2016 tarih ve 2016-31-13 sayılı kararınca uygun görülmüştür.

Grafik-1 Cinsiyet Değişkeninin Dağılımı

Grafik-2 Yaş Değişkeninin Dağılımı

5.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Anne Baba Tutumları Ölçeği, Eş Seçme Stratejileri Envanteri ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

5.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, yaş, cinsiyet ve bölümü içeren 3 sorudan oluşmaktadır.

5.2.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Yıldız Kuzgun tarafından 1972 yılında geliştirilmiştir. 40 sorudan ve 3 alt ölçekten (demokratik, koruyucu/istekçi, otoriter) oluşmaktadır. Ölçekte beşli likert tipi yanıt şıklarından (1=hiç uygun değil, 2=pek uygun değil, 3=biraz uygun, 4=çok uygun, 5=tamamen uygun) biri işaretlenir. Ölçeğin puanlanmasında alt ölçekler ayrı ayrı puanlanmaktadır. Alt ölçek puanları maddeler için işaretlenen şıkların rakamsal değerleri toplanarak belirlenir. Puanlar yorumlanırken yüksek puan o alt ölçekte belirtilen niteliğe uygunluğu gösterir. Hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilecek bir ölçektir. Zaman sınırlaması yoktur, her birey kendi hızı ile ölçeği tamamlamıştır. Yaklaşık 10 dakika ölçeği tamamlamak için yeterlidir.

Kuzgun ölçeğin geliştirilmesinde 384 üniversite öğrencisiyle çalışmıştır. Oluşturulan ilk ölçekte 'demokratik', 'otoriter' ve 'ilgisiz' olarak tanımlanan anne baba tutumlarından demokratiğin diğerlerinden bağımsız; otoriter ve ilgisiz anne baba tutumlarının ise 0.63 düzeyinde ilişkili olduğu bulunmuştur. Test tekrar test sınavında ise güvenilirliğin (.66, .59, .64) yeterli bulunmaması üzerine yeniden bir madde havuzu oluşturulmuştur. İlk ölçekten bazı maddeler aynı şekilde alınırken, bazı maddeler düzeltilmiştir. Bu yeni madde havuzu 'istekçi', 'koruyucu' ve 'reddedici' tutuma yönelik yeni maddeler eklenerek toplam 119 maddeden oluşturulmuştur. Madde değerlendirmesine 1992-93 yıllarında Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin 100 öğrencisi katılmıştır. Elde edilen verilerin faktör analizi yapılmıştır. Faktör yükü en yüksek 15 madde 'demokratik', eksi değerdeki en yüksek 10 madde de 'otoriter' tutumu yansıtmıştır. 'Koruyucu/istekçi' tutumu gösteren en yüksek faktörlü 10 maddeden 3'ü 'koruyucu', 7'si 'istekçi' tutumu yansıtmıştır. Yeni ölçek anılan faktörlerle belirlenerek bu 3 alt ölçekten oluşturulmuştur.

Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için yapılan çalışma sonuçları şöyledir:

İç tutarlılık; Cronbach alfa katsayıları 'demokratik' alt ölçek için .89, 'koruyucu/istekçi' alt ölçek için .82 ve 'otoriter' alt ölçek için .78'dir.

Test tekrar test güvenirliği; Pearson Momentler Çarpımı katsayıları 'demokratik' alt ölçek için .92, 'otoriter' alt ölçek için .79 ve 'koruyucu/istekçi' alt ölçek için .75'dir.¹⁶²

5.2.3. Eş Seçme Stratejileri Envanteri (ESSE)

Altuntaş ve Atli tarafından 2015 yılında geliştirilmiştir. 28 sorudan oluşmaktadır ve 7 farklı stratejyi (aile kurumu ve güven, sosyo-ekonomik durum, dini ve siyasi benzerlik, fiziksel özellik, bekaret, çocuk bakımı, aşk) ölçmektedir. Ölçekte 9'lu likert tipi yanıt şıklarından (1=hiç katılmıyorum, 9=tamamen katılıyorum) biri işaretlenir. Envanterin alt boyutlarına ilişkin puanlar arttıkça bireyin ilgili eş seçme stratejisine verdiği önem artmaktadır. Hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilecek bir ölçektir. Zaman sınırlaması yoktur, her birey kendi hızı ile ölçeği tamamlamıştır. Yaklaşık 5 dakika ölçeği tamamlamak için yeterlidir.

Araştırmaya İnönü Üniversitesi'nde yer alan 812 öğrenci katılmıştır. İlk başta 57 maddelik bir deneme envanteri oluşturulmuştur. Envanterin yapı geçerliliğini tespit etmek için 302 öğrenciden alınan veriler incelenmiş, faktör analizi yapılmış ve Varimax eksen döndürme tekniği kullanılmıştır. Verilerin açımlayıcı faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin değeri .787 ve Barlett Sphericity testi de .000 düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Uygun olmayan 29 madde envanterden çıkarılmıştır. Envanterin yedi faktörlü yapısını doğrulamak için 406 öğrenciden elde edilen verilerle doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ' χ^2/sd ' oranı 2,837 olarak hesaplanmış ve faktör modelinin verilerle uyumlu olduğu bulunmuştur. GFI'nin .86, CFI'nin .90, TLI'nın .89 ve RMSEA'nın .06 olması modelin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

ESSE'nin iç tutarlık kat sayıları 'aile kurumu ve güven' alt boyutu için .84, 'sosyo-ekonomik durum' alt boyutu için .89, 'dini ve siyasi benzerlik' alt boyutu için .82, 'fiziksel özellik' alt boyutu için .70, 'bekaret' alt boyutu için .73, 'çocuk bakımı' alt boyutu için .69, 'aşk' alt boyutu için .58'tir. Test tekrar test sonuçları ise aynı sıralamayla .67, .86, .87, .80, .92, .77, .65 olarak bulunmuştur.¹⁶³

¹⁶² Yücel, a.g.e., s.88-89.

¹⁶³ Altuntaş ve Atli, a.g.e., s.127-129.

5.2.4. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)

Bayoğlu ve Atli tarafından 2014 yılında geliştirilmiştir. 21 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte beşli likert tipi yanıt şıklarından (1=hiç katılmıyorum, 2=nadiren katılıyorum, 3=biraz katılıyorum, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum) biri işaretlenir. Elde edilen puanın yüksek olması evliliğe yönelik pozitif tutumu, düşük puan ise evliliğe yönelik negatif tutumu ifade eder. Hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilecek bir ölçektir. Zaman sınırlaması yoktur, her birey kendi hızı ile ölçeği tamamlamıştır. Yaklaşık 5 dakika ölçeği tamamlamak için yeterlidir.

Araştırmaya 2013-2014 eğitim döneminde Atatürk Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde okuyan 723 öğrenci katılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizlerinde Kaiser-Meyer Olkin değerinin .90 olduğu ve Bartlett Sphericity testi sonucunun .001 düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ' χ^2/sd ' oranı 2,905 olarak hesaplanmış ve faktör modelinin verilerle uyumlu olduğu bulunmuştur. CFI'nın .93, GFI'nın .91, NFI'nın .90 ve RMR'nın .04 ve RMSEA'nın .05 olması ölçeğin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .90, test tekrar test güvenilirliği ise .87 olarak bulunmuştur. Spearman Brown testi yarılama yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı ise .88'tir.¹⁶⁴

5.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören bir grup öğrenciye uygulanan kişisel bilgi formu, Anne Baba Tutum Ölçeği, Eş Seçme Stratejileri Envanteri ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

5.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde SPSS.21 paket programı kullanılmıştır. Çalışma bulguları değerlendirilirken tanımlayıcı istatistik metotlarının (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra t testi, anova

¹⁶⁴ Bayoğlu ve Atli, a.g.e., s.405-409.

testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar %90 güven aralığında, $p<0.01$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma sorununun çözümü için, hastalardan ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

6.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, %49,5'inin kadın %50,5'inin ise erkek olduğu tespit edilmiştir. Yaş dağılımı 18-24 arası olup, genel yaş ortalaması 20,3'tür. Katılımcıların %11,3'ünün 18 yaşında, %18'inin 19 yaşında, %30,9'unun 20 yaşında, %21,1'inin 21 yaşında, %8,8'inin 22 yaşında, %6,2'sinin 22 yaşında, %3,6'sının 24 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-1 Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

	Yaş	s	%
Yaş	18	22	11,3
	19	35	18
	20	60	30,9
	21	41	21,1
	22	17	8,8
	23	12	6,2
	24	7	3,6
	Toplam	194	100
Cinsiyet	Erkek	96	49,5
	Kadın	98	50,5
	Toplam	194	100

6.1.1. Anne Baba Tutumları Ölçeğine İlişkin Demografik Bulgular

Bu bölümde Anne Baba Tutumları Ölçeğine ilişkin bulgular katılımcıların yaş ve cinsiyet değişkenleri altında incelenecektir

Denence 1: Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu denenceyi sınamak için 'Independent-Samples T Test' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo II'de gösterilmiştir.

Tablo-2 Cinsiyet Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba Tutumları (T Testi)

Cinsiyet		S	Ortalama	Standart Sapma	Std.Hata Ort.
Demokratik	Erkek	96	3,7326	,72802	,07430
	Kadın	98	4,1849	,60409	,06102
Koruyucu/ İstekçi	Erkek	96	2,7335	,69397	,07083
	Kadın	98	2,4095	,65432	,06610
Otoriter	Erkek	96	2,4581	,67105	,06849
	Kadın	98	1,9327	,63681	,06433

	Levene's Test (Varyansların eşitliği için)		t-test						
								%90 Güven Aralığı	
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Fark Ortalaması	Std. Hata Farkı	Lower	Upper
Demokratik	2,516	,114	-4,713	192	,000	-,45230	,09597	-,61091	-,29368
Koruyucu/ İstekçi	,353	,553	3,347	192	,001	,32401	,09682	,16398	,48403
Otoriter	1,664	,199	5,595	192	,000	,52545	,09391	,37023	,68067

Tablo II'de yapılan T Testi analizine göre 3 alt ölçek (demokratik tutum, koruyucu/istekçi tutum, otoriter tutum) için de $p < 0,01$ olduğuna göre üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- Erkeklerin algıladıkları demokratik anne baba tutumları kadınlardan azdır ($t(192) = -4,71$; $p < 0,01$).

- Erkeklerin algıladıkları koruyucu/istekçi anne baba tutumları kadınlardan fazladır ($t(192)=-3,35$; $p<0,01$).

- Erkeklerin algıladıkları otoriter anne baba tutumları kadınlardan fazladır ($t(192)=5,59$; $p<0,01$).

Denence 2: Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu denenceyi sınamak için 'One-Way Anova Testi' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo III'de gösterilmiştir.

Tablo- 3 Yaş Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba Tutumları (Anova Testi)

	S	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	90% Güven Aralığı		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Demokratik	18,00	22	3,7511	,84826	,18085	3,3750	4,1272	1,93	5,00
	19,00	35	3,9695	,62630	,10586	3,7544	4,1847	2,40	4,93
	20,00	60	4,0067	,66550	,08592	3,8347	4,1786	1,80	5,00
	21,00	41	3,9659	,76943	,12017	3,7230	4,2087	1,60	5,00
	22,00	17	3,8706	,71316	,17297	3,5039	4,2373	2,67	5,00
	23,00	12	3,9000	,57945	,16727	3,5318	4,2682	3,00	4,93
	24,00	7	4,4857	,62860	,23759	3,9044	5,0671	3,27	5,00
	Total	194	3,9611	,70406	,05055	3,8614	4,0608	1,60	5,00
Koruyucu/ İstekçi	18,00	22	2,6182	,65970	,14065	2,3257	2,9107	1,20	4,00
	19,00	35	2,5695	,63992	,10817	2,3497	2,7893	1,47	4,20
	20,00	60	2,5081	,74207	,09580	2,3164	2,6998	1,47	4,07
	21,00	41	2,7610	,77287	,12070	2,5170	3,0049	1,33	4,33
	22,00	17	2,4863	,58203	,14116	2,1870	2,7855	1,27	3,20
	23,00	12	2,4222	,56735	,16378	2,0617	2,7827	1,60	3,67
	24,00	7	2,2857	,45496	,17196	1,8650	2,7065	1,47	2,93
	Total	194	2,5699	,69182	,04967	2,4719	2,6678	1,20	4,33
Otoriter	18,00	22	2,1500	,63151	,13464	1,8700	2,4300	1,30	3,30
	19,00	35	2,2657	,65482	,11068	2,0408	2,4907	1,30	3,80
	20,00	60	2,1933	,67217	,08678	2,0197	2,3670	1,00	4,20
	21,00	41	2,2561	,83488	,13039	1,9926	2,5196	1,00	4,40

22,00	17	2,1987	,68619	,16643	1,8459	2,5515	1,20	3,30
23,00	12	1,9833	,78721	,22725	1,4832	2,4835	1,00	3,80
24,00	7	1,9286	,61296	,23168	1,3617	2,4955	1,10	2,70
Total	194	2,1927	,70345	,05050	2,0931	2,2923	1,00	4,40

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Demokratik	Between Groups	3,209	6	,535	1,082	,375
	Within Groups	92,460	187	,494		
	Total	95,669	193			
Koruyucu/ İstekçi	Between Groups	2,723	6	,454	,947	,463
	Within Groups	89,648	187	,479		
	Total	92,371	193			
Otoriter	Between Groups	1,406	6	,234	,466	,833
	Within Groups	94,097	187	,503		
	Total	95,503	193			

Tablo III'de yapılan Anova Testi analizine göre $p > 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

6.1.2. Eş Seçme Stratejileri Envanterine İlişkin Demografik Bulgular

Bu bölümde Eş Seçme Stratejileri Envanterine ilişkin bulgular katılımcıların yaş ve cinsiyet değişkenleri altında incelenecektir.

Denence 3: Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu denenceyi sınamak için 'Independent-Samples T Test' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo IV'de gösterilmiştir.

Tablo-4 Cinsiyet Değişkenine Göre Eş Seçme Stratejileri (T Testi)

Cinsiyet		S	Ortalama	Standart Sapma	Std. Hata Ort.
Aile	erkek	96	8,1419	1,21553	,12406
Kurumu ve Güven	kadın	98	8,6696	,79893	,08070
Sosyo-ekonomik durum	erkek	96	4,8099	2,29867	,23461
	kadın	98	6,7143	1,74613	,17639
Dini ve siyasi benzerlikler	erkek	96	4,8672	2,08218	,21251
	kadın	98	5,6352	2,02439	,20449
Fiziksel Özellik	erkek	96	6,5000	1,80253	,18397
	kadın	98	5,8299	1,73914	,17568
Bekaret	erkek	96	7,3542	2,05128	,20936
	kadın	98	6,7857	2,30456	,23280
Çocuk Bakımı	erkek	96	7,2569	1,52060	,15520
	kadın	98	7,5170	1,22041	,12328
Aşk	erkek	96	7,4653	1,40382	,14328
	kadın	98	8,0476	1,20803	,12203

	Levene's Test (Varyansların eşitliği için)		t-test						
	F	Sig.	t	Df	Sig. (2- tailed)	Fark Ortalaması	Std. Hata Farkı	90% Güven Aralığı	
								Lower	Upper
Aile kurumu ve güven	23,254	,000	-3,580	192	,000	-,52772	,14739	-,77133	-,28410
Sosyo-ekonomik durum	11,529	,001	-6,506	192	,000	-1,90439	,29270	-2,38818	-1,42060

Dini ve Siyasi Benzerlikler	,395	,531	- 192 2,605	,010	-,76802	,29484	- 1,25533	-,28070
Fiziksel Özellik	,014	,907	2,635 192	,009	,67007	,25428	,24978	1,09036
Bekaret	1,612	,206	1,813 192	,071	,56845	,31347	,05035	1,08656
Çocuk Bakımı	4,552	,034	- 192 1,315	,190	-,26006	,19776	-,58692	,06680
Aşk	3,177	,076	- 192 3,099	,002	-,58234	,18791	-,89292	-,27176

Tablo IV'de yapılan T Testi analizine göre 4 alt ölçek için (aile kurumu ve güven, sosyoekonomik durum, fiziksel özellik, aşk) $p < 0,01$ olduğuna göre üniversite öğrencilerinde eş seçme stratejileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- Erkekler eş seçerken aile kurumu ve güven stratejisini kadınlardan daha az önemsemektedirler. $(t(192) = -3,58; p < 0,01)$.

- Erkekler eş seçerken sosyoekonomik durum stratejisini kadınlardan daha az önemsemektedirler. $(t(192) = -6,50; p < 0,01)$.

- Erkekler eş seçerken fiziksel özellik stratejisini kadınlardan daha fazla önemsemektedirler. $(t(192) = 2,63; p < 0,01)$.

- Erkekler eş seçerken aşk stratejisini kadınlardan daha az önemsemektedirler. $(t(192) = -3,10; p < 0,01)$.

Tablo IV'de yapılan T Testi analizine göre 3 alt ölçek için (dini ve siyasi benzerlikler, bekaret, çocuk bakımı) $p > 0,01$ olduğundan bu eş seçme stratejileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Denence 4: Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu denenceyi sınamak için 'One-Way Anova Testi' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo V'de gösterilmiştir.

Tablo- 5 Yaş Değişkenine Göre Eş Seçme Stratejileri (Anova Testi)

	S	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	%90 Güven Aralığı		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Aile Kurumu ve Güven	18,00	22	8,6023	1,02036	,21754	8,1499	9,0547	4,25	9,00
	19,00	35	8,4893	1,00521	,16991	8,1440	8,8346	4,63	9,00
	20,00	60	8,1938	1,32456	,17100	7,8516	8,5359	4,25	9,00
	21,00	41	8,2561	1,01009	,15775	7,9373	8,5749	5,25	9,00
	22,00	17	8,8088	,29685	,07200	8,6562	8,9615	8,00	9,00
	23,00	12	8,6354	,63617	,18365	8,2312	9,0396	7,13	9,00
	24,00	7	8,7679	,24398	,09221	8,5422	8,9935	8,38	9,00
	Total	194	8,4085	1,05738	,07592	8,2588	8,5582	4,25	9,00
Sosyo-ekonomik Özellikler	18,00	22	6,0341	2,54985	,54363	4,9035	7,1646	1,00	9,00
	19,00	35	6,0571	1,84320	,31156	5,4240	6,6903	2,25	9,00
	20,00	60	5,6708	1,99230	,25720	5,1562	6,1855	1,00	9,00
	21,00	41	5,7500	2,59085	,40462	4,9322	6,5678	1,00	9,00
	22,00	17	6,0294	2,21127	,53631	4,8925	7,1663	1,00	9,00
	23,00	12	4,8958	2,55498	,73756	3,2725	6,5192	1,00	9,00
	24,00	7	5,3929	2,95754	1,11784	2,6576	8,1281	1,50	8,75
	Total	194	5,7719	2,24600	,16125	5,4539	6,0900	1,00	9,00
Dini ve Siyasi Benzerlik	18,00	22	5,0795	2,20441	,46998	4,1022	6,0569	1,00	9,00
	19,00	35	4,9929	1,87621	,31714	4,3484	5,6374	1,00	8,25
	20,00	60	5,4292	1,71613	,22155	4,9858	5,8725	1,25	9,00
	21,00	41	5,0488	2,41559	,37725	4,2863	5,8112	1,00	9,00
	22,00	17	5,6471	2,97129	,72064	4,1194	7,1748	1,00	9,00
	23,00	12	4,7917	1,68494	,48640	3,7211	5,8622	1,00	7,25
	24,00	7	6,6786	1,32849	,50212	5,4499	7,9072	5,00	8,25
	Total	194	5,2552	2,08373	,14960	4,9601	5,5502	1,00	9,00
Fiziksel Özellik	18,00	22	6,2576	1,94074	,41377	5,3971	7,1181	2,67	9,00
	19,00	35	6,2095	1,73786	,29375	5,6125	6,8065	2,33	9,00
	20,00	60	6,0167	1,72325	,22247	5,5715	6,4618	1,00	9,00
	21,00	41	5,8943	1,93138	,30163	5,2847	6,5039	1,00	9,00
	22,00	17	6,9608	1,51787	,36814	6,1804	7,7412	3,33	9,00
	23,00	12	6,1667	2,24058	,64680	4,7431	7,5903	2,00	8,67

	24,00	7	6,4762	1,25988	,47619	5,3110	7,6414	4,67	8,33
	Total	194	6,1615	1,79785	,12908	5,9069	6,4161	1,00	9,00
Bekaret	18,00	22	6,9394	2,63400	,56157	5,7715	8,1072	1,00	9,00
	19,00	35	7,4857	1,97591	,33399	6,8070	8,1645	2,00	9,00
	20,00	60	6,9556	2,14315	,27668	6,4019	7,5092	1,00	9,00
	21,00	41	6,7154	2,28590	,35700	5,9939	7,4370	1,00	9,00
	22,00	17	7,5294	2,09847	,50895	6,4505	8,6083	3,00	9,00
	23,00	12	7,1944	2,23136	,64414	5,7767	8,6122	2,33	9,00
	24,00	7	7,0476	2,26428	,85582	4,9535	9,1417	3,67	9,00
	Total	194	7,0670	2,19582	,15765	6,7561	7,3779	1,00	9,00
Çocuk Bakımı	18,00	22	7,6970	1,44350	,30776	7,0570	8,3370	3,67	9,00
	19,00	35	7,6190	1,19406	,20183	7,2089	8,0292	4,67	9,00
	20,00	60	7,1556	1,47989	,19105	6,7733	7,5379	2,33	9,00
	21,00	41	7,3333	1,38444	,21621	6,8964	7,7703	3,00	9,00
	22,00	17	7,8039	1,06105	,25734	7,2584	8,3495	6,00	9,00
	23,00	12	6,7778	1,52642	,44064	5,8079	7,7476	5,00	9,00
	24,00	7	7,6190	1,32537	,50094	6,3933	8,8448	5,67	9,00
	Total	194	7,3883	1,37975	,09906	7,1929	7,5837	2,33	9,00
Aşk	18,00	22	8,0000	1,50484	,32083	7,3328	8,6672	2,33	9,00
	19,00	35	8,1429	1,08551	,18349	7,7700	8,5157	5,00	9,00
	20,00	60	7,6500	1,39467	,18005	7,2897	8,0103	3,67	9,00
	21,00	41	7,5854	1,30124	,20322	7,1746	7,9961	3,33	9,00
	22,00	17	8,0392	,91198	,22119	7,5703	8,5081	6,33	9,00
	23,00	12	7,0000	1,76383	,50918	5,8793	8,1207	2,33	9,00
	24,00	7	7,6667	1,34715	,50918	6,4208	8,9126	5,67	9,00
	Total	194	7,7595	1,33742	,09602	7,5701	7,9488	2,33	9,00

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Aile	Between Groups	9,020	6	1,503	1,360	,233
Kurumu ve	Within Groups	206,762	187	1,106		
Güven	Total	215,782	193			
Sosyo-	Between Groups	16,336	6	2,723	,532	,784
ekonomik	Within Groups	957,259	187	5,119		
Özellikler	Total	973,594	193			

Dini ve Siyasi Benzerlik	Between Groups	26,021	6	4,337	,999	,428
	Within Groups	811,974	187	4,342		
	Total	837,995	193			
Fiziksel Özellik	Between Groups	16,024	6	2,671	,822	,554
	Within Groups	607,805	187	3,250		
	Total	623,828	193			
Bekaret	Between Groups	16,139	6	2,690	,550	,770
	Within Groups	914,434	187	4,890		
	Total	930,573	193			
Çocuk Bakımı	Between Groups	15,116	6	2,519	1,337	,243
	Within Groups	352,298	187	1,884		
	Total	367,414	193			
Aşk	Between Groups	16,691	6	2,782	1,583	,154
	Within Groups	328,527	187	1,757		
	Total	345,219	193			

Tablo V'de yapılan Anova Testi analizine göre $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde eş seçme stratejileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

6.1.3. İnönü Evlilik Tutum Ölçeğine İlişkin Demografik Bulgular

Bu bölümde İnönü Evlilik Tutum Ölçeğine ilişkin bulgular katılımcıların yaş ve cinsiyet değişkenleri altında incelenecektir.

Denence 5: Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu denenceyi sınamak için 'Independent-Samples T Test' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo VI'da gösterilmiştir.

Tablo-6 Cinsiyet Değişkenine Göre Evlilik Tutumu (T Testi)

	Cinsiyet	S	Ortalama	Standart Sapma	Std. Hata Ort.
Evlilik tutumu	Erkek	96	4,0203	,68290	,06970
	Kadın	98	4,0691	,69906	,07062

	Levene's Test (Varyansların eşitliği için)		T test						
								%90 Güven Aralığı	
	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Fark Ortalaması	Std. Hata Farkı	Lower	Upper
Evlilik Tutumu	,008	,930	-,492	192	,624	-,04878	,09924	-,21282	,11525

Tablo VI'da yapılan T Testi analizine göre $p > 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde evlilik tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Denence 6: Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu denenceyi sınamak için 'One-Way Anova Testi' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo VII'de gösterilmiştir.

Tablo- 7 Yaş Değişkenine Göre Evlilik Tutumu (Anova Testi)

	S	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	90% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
					18,00	22		
19,00	35	4,1782	,55369	,09359	3,9880	4,3684	3,00	5,00
20,00	60	4,0191	,71769	,09265	3,8337	4,2045	2,33	5,00
21,00	41	4,0732	,75743	,11829	3,8341	4,3122	1,71	5,00
22,00	17	4,0420	,45857	,11122	3,8062	4,2778	3,24	4,86
23,00	12	3,9683	,71366	,20602	3,5148	4,4217	2,67	5,00
24,00	7	3,6803	,90631	,34255	2,8421	4,5185	2,43	5,00
Total	194	4,0449	,68976	,04952	3,9473	4,1426	1,71	5,00

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,722	6	,287	,596	,734
Within Groups	90,100	187	,482		
Total	91,822	193			

Tablo VII’de yapılan Anova Testi analizine göre $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde evlilik tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

6.2. Algılanan Anne Baba Tutumları ve Eş Seçme Stratejileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu bölümde Algılanan Anne Baba Tutumları ve Eş Seçme Stratejileri Arasındaki ilişkiye yönelik bulgular incelenecektir.

Denence 7:Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile eş seçme stratejileri arasında ilişki vardır.

Bu denenceyi sınamak için ‘Bivariate Correlations Testi’ uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo VIII’de gösterilmiştir

Tablo- 8 Algılanan Anne Baba Tutumları ve Eş Seçme Stratejileri Arasındaki İlişki (Correlations Testi)

	Ortalama	Std. Sapma	S
Demokratik	3,9611	,70406	194
Koruyucu/ İstekçi	2,5699	,69182	194
Otoriter	2,1927	,70345	194
Aile Kurumu ve Güven	8,4085	1,05738	194
Sosyo- ekonomik Durum	5,7719	2,24600	194
Dini ve Siyasi Benzerlikler	5,2552	2,08373	194
Fiziksel Özellik	6,1615	1,79785	194

Bekaret	7,0670	2,19582	194
Çocuk Bakımı	7,3883	1,37975	194
Aşk	7,7595	1,33742	194

	Demokratik	Koruyucu / İstekçi	Otoriter	Aile Kurumu ve Güven	Sosyo-ekonomik Özellikler	Dini ve Siyasi Benzerlikler	Fiziksel Özellikler	Bekaret	Çocuk Bakımı	Aşk
Demokratik Pearson Correlation	1	-,215**	-,479**	-,273**	-,257**	-,245**	,003	,048	,231**	,262**
Sig. (2-tailed)		,003	,000	,000	,000	,001	,963	,503	,001	,000
N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Koruyucu / İstekçi Pearson Correlation	-,215**	1	,664**	-,337**	-,068	,058	,040	,053	-,130	-,159*
Sig. (2-tailed)	,003		,000	,000	,349	,425	,578	,466	,071	,027
N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Otoriter Pearson Correlation	-,479**	,664**	1	-,398**	-,117	,007	,074	,045	-,094	-,223**
Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,103	,926	,306	,531	,193	,002
N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Aile Kurumu ve Güven Pearson Correlation	,273**	-,337**	-,398**	1	,202**	,129	,154*	,343**	,544**	,664**
Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,005	,073	,032	,000	,000	,000
N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Sosyo-ekonomik Durum Pearson Correlation	,257**	-,068	-,117	,202**	1	,408**	,446**	,136	,286**	,313**
Sig. (2-tailed)	,000	,349	,103	,005		,000	,000	,059	,000	,000

	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Dini ve Siyasi Benzerlik	Pearson Correlation	,245**	,058	,007	,129	,408**	1	,310**	,364**	,356**	,158*
	Sig. (2-tailed)	,001	,425	,926	,073	,000		,000	,000	,000	,028
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Fiziksel Özellik	Pearson Correlation	,003	,040	,074	,154*	,446**	,310**	1	,309**	,214**	,208**
	Sig. (2-tailed)	,963	,578	,306	,032	,000	,000		,000	,003	,004
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Bekaret	Pearson Correlation	,048	,053	,045	,343**	,136	,364**	,309**	1	,493**	,269**
	Sig. (2-tailed)	,503	,466	,531	,000	,059	,000	,000		,000	,000
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Çocuk Bakımı	Pearson Correlation	,231**	-,130	-,094	,544**	,286**	,356**	,214**	,493**	1	,488**
	Sig. (2-tailed)	,001	,071	,193	,000	,000	,000	,003	,000		,000
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194
Aşk	Pearson Correlation	,262**	-,159*	-,223**	,664**	,313**	,158*	,208**	,269**	,488**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,027	,002	,000	,000	,028	,004	,000	,000	
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Aile Kurumu ve Güven Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r(194)=0,273$; $p < 0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Sosyo-Ekonomik Özellikler Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'sosyo-ekonomik özellikler' arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r(194)=0,257$; $p < 0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Dini ve Siyasi Benzerlikler Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'dini ve siyasi benzerlikler' arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r(194)=0,245$; $p < 0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Çocuk Bakımı Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'çocuk bakımı' arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r(194)=0,231$; $p < 0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Aşk Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r(194)=0,262$; $p < 0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/ İstekçi Tutum ve Aile Kurumu ve Güven Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır ($r(194)=-0,337$; $p < 0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Aile Kurumu ve Güven Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır ($r(194)=-0,398$; $p < 0,01$).

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Aşk Stratejisi arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır ($r(194)=-0,223$; $p < 0,01$).

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Fiziksel Özellik Stratejisi arasındaki ilişki için $p > 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'fiziksel özellik' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Bekaret Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'bekaret' arasında anlamlı bir ilişki yoktur

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/İstekçi Tutum ve Sosyo-Ekonomik Durum Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'sosyo-ekonomik durum' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/İstekçi Tutum ve Dini ve Siyasi Benzerlikler arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'dini ve siyasi benzerlikler' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/İstekçi Tutum ve Fiziksel Özellik Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'fiziksel özellik' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/İstekçi Tutum ve Bekaret Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'bekaret' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/İstekçi Tutum ve Çocuk Bakımı Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'çocuk bakımı' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/İstekçi Tutum ve Aşk Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Sosyo-Ekonomik Durum Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'sosyo-ekonomik durum' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Dini ve Siyasi Benzerlikler arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'dini ve siyasi benzerlikler' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Fiziksel Özellik Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'fiziksel özellik' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Bekaret Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'bekaret' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Çocuk Bakımı Stratejisi arasındaki ilişki için $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile eş seçme stratejilerinden 'çocuk bakımı' arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Aynı zamanda;

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Koruyucu/İstekçi tutum arasındaki ilişki için $p<0,01$ olduğundan demokratik tutum ve koruyucu/istekçi tutum arasında anlamlı ve bir ilişki vardır ($r(194)=-0,215$; $p<0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Otoriter tutum arasındaki ilişki için $p<0,01$ olduğundan demokratik tutum ve otoriter tutum arasında anlamlı ve bir ilişki vardır ($r(194)=-0,479$; $p<0,01$).

-Tablo VIII'de yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Koruyucu/İstekçi tutum arasındaki ilişki için $p<0,01$ olduğundan otoriter tutum ve koruyucu/istekçi tutum arasında anlamlı ve bir ilişki vardır ($r(194)=0,664$; $p<0,01$).

6.3. Algılanan Anne Baba Tutumları ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu bölümde Algılanan Anne Baba Tutumları ve Evlilik Tutumları Arasındaki ilişkiye yönelik bulgular incelenecektir.

Denence 8:Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile evlilik tutumu arasında ilişki vardır.

Bu denenceyi sınamak için 'Bivariate Correlations Testi' uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo IX'da gösterilmiştir.

Tablo- 9 Algılanan Anne Baba Tutumları ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişki
(Correlations Testi)

	Ortalama	Std. Sapma	S
Demokratik	3,9611	,70406	194
Evlilik Tutumu	4,0449	,68976	194
Koruyucu/ İstekçi	2,5699	,69182	194
Otoriter	2,1927	,70345	194

		Demokratik	Evlilik Tutumu	Koruyucu / İstekçi	Otoriter
Demokratik	Pearson Correlation	1	,222**	-,215**	-,479**
	Sig. (2-tailed)		,002	,003	,000
	N	194	194	194	194
Evlilik Tutumu	Pearson Correlation	,222**	1	,098	-,044
	Sig. (2-tailed)	,002		,173	,543
	N	194	194	194	194
Koruyucu/ İstekçi	Pearson Correlation	-,215**	,098	1	,664**
	Sig. (2-tailed)	,003	,173		,000
	N	194	194	194	194
Otoriter	Pearson Correlation	-,479**	-,044	,664**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,543	,000	
	N	194	194	194	194

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

-Tablo IX'da yapılan Correlations Testi analizine göre Demokratik Tutum ve Evlilik Tutumu arasındaki ilişki için $p < 0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan demokratik anne baba tutumları ile evlilik tutumu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır ($r(194)=0,222$; $p < 0,01$).

-Tablo IX'da yapılan Correlations Testi analizine göre Koruyucu/istekçi Tutum ve Evlilik Tutumu arasındaki ilişki $p > 0,01$ olduğundan üniversite

öğrencilerinde algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutumları ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

-Tablo IX'da yapılan Correlations Testi analizine göre Otoriter Tutum ve Evlilik Tutumu arasındaki ilişki $p>0,01$ olduğundan üniversite öğrencilerinde algılanan otoriter anne baba tutumları ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

YEDİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Anne baba tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermesi ile ilgili literatür tarandığında araştırma sonuçlarına benzer ve benzerlik göstermeyen çalışmalar ile karşılaşılmıştır. Aktaş'ın¹⁶⁵ ve Yücel'in¹⁶⁶ yaptığı çalışmalarda bulgulara benzer şekilde kız öğrenciler 'demokratik' anne baba tutumu alt ölçeğinden daha fazla puan alırken, erkek öğrenciler 'koruyucu/istekçi' ve 'otoriter' anne baba tutumu alt ölçeklerinden daha fazla puan almıştır. Dokuyan'ın araştırmasında ise tam tersi bir sonuçla karşılaşılmış olup 'demokratik' anne baba tutumu alt ölçeği erkekler lehine, 'koruyucu/istekçi' ve 'otoriter' anne baba tutumu ise kız öğrenciler lehinedir.¹⁶⁷

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları cinsiyete göre değişiklik göstermektedir. Erkekler anne baba tutumlarını daha fazla 'koruyucu/istekçi' ve 'otoriter' olarak algımlarken, kadınlar anne baba tutumlarını daha fazla düzeyde 'demokratik' olarak algılamaktadır. Demokratik ebeveyn algısının kadınlarda daha fazla çıkması, kadınların ailelerinin isteklerine ayak uydurmakta daha başarılı olduğunu, bir başka deyişle kız çocuklarının aileleri tarafından konulan kurallara uyma konusunda aileleriyle daha az çatışma yaşadığını ve toplum tarafından çizilen sınır ve kalıpların kadınlar tarafından daha kolay kabul edildiğini, bu nedenlerden dolayı kadınların ailelerini daha demokratik algılama eğiliminde olduğunu düşündürmüştür. Toplumumuzda erkeklerin kadınlara oranla daha serbest yaşadıkları bir gerçektir. Bu serbestlik zaman zaman erkeklerin riskli davranışlarda bulunmasına olanak sağlamaktadır. Bu ihtimali göz önünde bulunduran ebeveynler erkek çocuklar için daha fazla koruyucu/istekçi bir tutum benimseyebilirler. Bu durum erkeklerin 'koruyucu/istekçi' ebeveyn algısının kadınlardan fazla olmasını açıklayabilir. Erkeklerle sağlanan bu serbestlik durumu aynı zamanda aile kurallarına daha rahat şekilde baş kaldırmalarına neden olabilmektedir. Bu durumda ebeveynler denetimi sağlamak için otoriter tavırlar sergileyebilirler. Erkek öğrencilerin 'otoriter' ebeveyn algısının kadınlardan fazla olması bu sebebe bağlanabilir.

¹⁶⁵ Seniye Aktaş, 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2011, s.46 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁶ Yücel, a.g.e., s.28-29.

¹⁶⁷ Dokuyan, a.g.e., s.6.

Durmazkul'un araştırmasında eş olarak tercih edilecek bireyin ekonomik durumunu kızlar erkeklerden daha fazla önemsemiştir.¹⁶⁸ Türkarlan ve Süleymanov araştırma bulgularında cinsiyet değişkeni için evlenecek eşte aranılacak özellikleri sıralamıştır. Bu sıralamaya göre erkekler için güzellik 2.sırada yer alırken, kadınlar için yakışıklılık 5.sırada yer almıştır.¹⁶⁹ Bugay ve Esin ise bu bulgulara zıt olacak şekilde çekicilik boyutunda kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır.¹⁷⁰ Aytaç ve Bayram tarafından yapılan araştırma sonucunda erkek öğrencilerin eş seçiminde birinci kıstas olarak sevgi yer almaktadır. Erkeklerde evleneceği kişinin fiziksel özellik ölçütü 6.sırada yer alırken, kadınlar için bu ölçüt en son sırada yer almaktadır. Kadınlar evlenecekleri erkeklerin aile yapısıyla kendi aile yapılarının uyuşmasını önem sıralamasında 6. sıraya koymuş, erkekler ise bu ölçütü 4. sırada belirtmişlerdir.¹⁷¹ Bacanlı'nın araştırmasında kadınların iyi maddi gelir ve güvenilirliği, erkeklerin ise görünüş güzelliği ve bekâreti daha çok önemsemiştir.¹⁷²

Araştırma bulgularına göre de üniversite öğrencilerinde eş seçme stratejileri cinsiyete göre değişkenlik göstermektedir. Erkekler eş seçerken 'aile kurumu ve güven' ve 'fiziksel özellik' stratejilerini kadınlardan daha çok önemserken, kadınlar eş seçerken 'sosyo-ekonomik özellikler' ve 'aşk' stratejisini erkeklerden daha çok önemsemektedir. Toplumumuzun genel algısı erkeğin evin reisi olduğu şeklindedir. Dolayısıyla evi geçindirme sorumluluğu birincil olarak erkeklerle verilmiş bir görevdir. Bu nedenden dolayı kadınların seçecekleri eşte sosyo-ekonomik özellikleri önemsemiştir düşünülebilir. Araştırma yapılırken bireylerin cinsel içerikli soruları boş bırakma eğiliminde olduğu gözlenmiştir. Bu durum, bu araştırmada bekârete verilen önem için iki cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamasının sebebi olabilir.

Bener ve Günay yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından bireylerin evliliğe yönelik görüş ve tutumlarının farklılık göstermediği bulgusuna ulaşmıştır.¹⁷³ Araştırma bulguları da paraleldir. Üniversite öğrencilerinde anne baba tutumları, eş seçme stratejileri, evlilik tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bunun sebebi örnekleme seçilen yaş aralığının birbirine çok

¹⁶⁸ Durmazkul Dursun, a.g.e., s.36.

¹⁶⁹ Türkarlan ve Süleymanov, a.g.e., s.59.

¹⁷⁰ Aslı Bugay ve Esin Tezer, "Üniversite Öğrencilerinin Evlenecekleri Eşlerde Aradıkları Özellikler", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008, Cilt:23, 36-40, s.39.

¹⁷¹ Serpil Aytaç ve Nuran Bayram, "Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) ile Analizi", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010, Cilt:16, 89-100, s.97.

¹⁷² Hasan Bacanlı, "Eş Tercihleri", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2001, Cilt:2(15), 7-16, s.12.

¹⁷³ Bener ve Günay, a.g.e., s.6.

yakın olması olabilir. Örneğin lise öğrencileri ile üniversite öğrencilerinin bu konulardaki görüşleri karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık bulma olasılığı daha yüksek olabilir. Çünkü lise ve üniversite yaşlarında bireylerin anne babalarına dair algıları, eş seçerken dikkat edecekleri özellikler, evliliğe yönelik tutum ve inanışları değişkenlik gösterebilir. Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumları demografik değişkenlerden cinsiyete göre de farklılık göstermemektedir.

Bolattekin'in araştırma bulguları şu şekildedir: öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu düzeyleri ile otoriter anne baba tutumu düzeyleri arasında negatif, öğrencilerin algıladıkları koruyucu/istekçi anne baba tutumu düzeyleri ile otoriter anne baba tutumu düzeyleri arasında pozitif bir ilişki vardır. Fakat öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu düzeyleri ile öğrencilerin algıladıkları koruyucu/istekçi anne baba tutumu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.¹⁷⁴ Araştırma sonucunda ise; üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları ile koruyucu/istekçi anne baba tutumu arasında zayıf düzeyde ve negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Yani, öğrencilerin demokratik ebeveyn algısı artarken koruyucu/istekçi ebeveyn algısı azalmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu puanları ile demokratik anne baba tutumu arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü bir ilişki varken; otoriter anne baba tutumu puanları ile koruyucu/istekçi anne baba tutumu arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Başka bir deyişle; öğrencilerin otoriter ebeveyn algısı artarken demokratik ebeveyn algısı düşmekte, otoriter ve koruyucu/istekçi ebeveyn algısı ise birbirine paralel olarak değişmektedir.

Çalışma sonucunda algılanan anne baba tutumlarından 'demokratik tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven', 'sosyo-ekonomik özellikler', 'dini ve siyasi benzerlikler', 'çocuk bakımı' ve 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. 'Koruyucu/istekçi tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş olup, 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki, 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre öğrencilerin demokratik ebeveyn algısı ile eş seçerken 'aile kurumu ve güven', 'dini ve siyasi benzerlikler', 'çocuk bakımı' ve 'aşk' stratejilerine verdikleri önem paralellik gösterirken; koruyucu/istekçi ve 'otoriter' ebeveyn algısı arttıkça eş

¹⁷⁴ Bolattekin, a.g.e., s.96.

seçerken 'aile kurumu ve güven' stratejisine verdikleri önem azalmaktadır. Aynı zamanda 'otoriter' ebeveyn algısının artmasıyla, eş seçerken 'aşk' stratejisine verilen önem azalmaktadır. Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında demokratik ebeveyn algısına sahip bireylerin evlenecekleri kişi konusunda daha dikkatli ve seçici olduğunu söylenebilir. Aynı zamanda bu kişiler seçimlerini daha özgür bir ortamda her şeyi değerlendirerek, düşünerek yapabilirler. Çünkü fikirleri aileleri için önemli ve değerlidir. Aynı zamanda düşüncelerini aile içinde ifade etme konusunda diğer tutumlardan daha şanslılardır. Fakat otoriter bir aile yapısına sahip birey çok âşık olsa dahi, kendini rahat ve özgür bir biçimde ifade edebileceği bir aile ortamına sahip olamayacağı için, muhtemelen eş seçimini anne ve babasının onayına bırakmak durumunda kalacaktır. Literatüre göre otoriter ebeveyn tutumuna maruz kalan çocuklar aşâğılık duygusu içinde olan, aşırı hassas bir karaktere sahip olan, hata yapmaktan korkan, içine kapanık, çekingen bireyler haline gelirler.¹⁷⁵ Dolayısıyla, böyle bir karakter yapısına sahip insanların aşk ilişkilerinde kendilerini karşı tarafa ifade etmeleri çok zor olduğu için, aşk stratejisini önemsemiyor oldukları da düşünülebilir.

Aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveynler çocuklarını gereğinden fazla kontrol ederler. Bu tutumla büyüyen çocuklar, sosyal ilişkilerde pasif, öz güveni düşük, çekingen ve diğer kişilere aşırı bağımlı olurlar.¹⁷⁶ Aynı zamanda koruyucu/istekçi ve otoriter tutuma sahip aileler bireyler üzerinde o kadar baskı oluşturmaktadır ki evlilik onlar için bir kaçış yolu olabilir. Bu nedenden ötürü güven gibi önemli bir konuyu dahi göz ardı ederek yanlış kararlar verebilirler.

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları otoriter ve koruyucu/istekçi anne baba tutumları puanları ile evlilik tutumu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken, öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları ile evlilik tutumu puanları arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Yani, öğrencilerin demokratik ebeveyn algısı arttıkça evliliğe yönelik olumlu tutumları artmaktadır. Demokratik ebeveynler çocuklarının kendi kararlarını almasına, bağımsız bir kişilik geliştirmesine izin verirler. Böyle bir ortamda yetişen bireyler yaratıcı, dışa dönük, lider ruhlu ve kişiler arası ilişkilerde başarılı kişiler olurlar. Demokratik bir aile ortamında herkes fikrini söyler, desteklenir ve karşılıklı

¹⁷⁵ Hasan Bozaslan ve Ahmet Kaya, "Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme, Sosyal Kaygı ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi", *II. International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Bildiriler, 27-29 Nisan 2011, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011, s.1395.

¹⁷⁶ Aysun Aktaş Özkafacı, Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu ile Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 9 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

konuşmayı içeren davranışlar sergilenir.¹⁷⁷ Bu nedenle, bu ortamda yetişen bireylerin evlilik konusunda daha olumlu tutumlara sahip olmasının normal olduğu düşünülmüştür.

¹⁷⁷ Doğan Gök, Anne-Baba'nın Bağlanma Stilleri, Anne Tutumlarının Öğrencilerin Başarıları ve Yetenekleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2010, s. 34 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

SEKİZİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisinin yaş ve cinsiyet düzeyinde kişisel değişkenler temel alınarak incelendiği çalışmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, bu sonuçlara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Araştırma için Kuzgun'un Anne Baba Tutum Ölçeği, Altuntaş ve Atli tarafından geliştirilen Eş Seçme Stratejileri Envanteri ile Bayoğlu ve Atli tarafından geliştirilen İnönü Evlilik Tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören 96 erkek, 98 kadın olmak üzere 194 kişi oluşturmuştur. Sonuçların analizinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Araştırmada oluşturulan problemler incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları cinsiyete göre değişkenlik göstermiş olup, kızlar anne baba tutumlarını daha demokratik, erkekler ise daha koruyucu/istekçi ve otoriter olarak algılamaktadır.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejileri cinsiyete göre değişkenlik göstermiştir. Erkekler 'aile kurumu ve güven' ile 'fiziksel özellik' stratejilerini, kadınlar ise 'sosyo-ekonomik özellik' ile 'aşk' stratejilerini daha çok önemsemektedir.

-Üniversite öğrencilerinde eş seçme stratejileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumu yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'demokratik tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven', 'sosyo-ekonomik özellikler', 'dini ve siyasi benzerlikler', 'çocuk bakımı' ve 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'koruyucu/istekçi tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

-Algılanan anne baba tutumlarından 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aile kurumu ve güven' arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki, 'otoriter tutum' ile eş seçme stratejilerinden 'aşk' arasında zayıf düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

- Üniversite öğrencilerinin algıladıkları otoriter ve koruyucu/istekçi anne baba tutumları puanları ile evlilik tutumu puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

-Üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları ile evlilik tutumu puanları arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar çerçevesinde çeşitli öneriler geliştirilmiş ve bunlar aşağıda sunulmuştur.

-Araştırmanın örneklemini İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilerden seçilmiştir. Literatürde özel ve devlet okullarını içine alan, araştırma değişkenleriyle ilgili az sayıda çalışma olduğu görülmüştür. İleride yapılacak çalışmalarda hem özel hem de devlet okulu ayırımına dayanan araştırmaların yapılması bu konuda daha ayrıntılı bilgilerin elde edilmesine olanak sağlayabilir.

-Literatürde anne baba tutumlarının eş seçme stratejisi ile ilişkisine ve anne baba tutumlarının evlilik tutumu ile ilişkisine dair oldukça az sayıda çalışma olması nedeniyle bu değişkenler ile ilgili çalışmalar yapılması faydalı olacaktır.

- Araştırmada maliyet ve zaman kısıtlarından dolayı belirli bir örneklem sınırı mevcuttur. Bu nedenle elde edilen bulguların toplumun tümüne genellenebilmesi için yapılacak yeni araştırmalarda örneklem sayısının artırılması, hatta ailelerin gözlemlenmesi suretiyle araştırmanın yapılması yararlı olacaktır.

-Araştırmada sadece cinsiyet ve yaş değişkenleri kullanılmış olup, gelecek çalışmalarda bu değişkenlerin yanı sıra anne babanın eğitim durumu, anne babanın gelir durumu, bireyin mevcut ilişki durumu gibi başka demografik özelliklerin de araştırmaya dahil edilmesi yararlı olacaktır.

-Araştırmada kesitsel bir çalışmanın tercih edilmesi nedensel çıkarımlar yapmayı sınırlandırmıştır. Gelecek çalışmalarda boyutsal bir dizayn uygulanması nedensel çıkarımlar yapmada etkili olacaktır.

-Bireylerin düşüncelerinde, hareketlerinde hatta seçimlerinde ailelerinin etkisinin olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Bu nedenle aileler tutum ve davranışlarını çocuklarının iyiliği yönünde şekillendirmeli ve bu konuda eğitilmelidir.

- Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerince yapılan aile eğitimi ve aile bilgilendirme çalışmalarında doğru anne-baba tutumları hakkında bilgi verilmesi ve pratiğe yönelik etkili programlar yapılması faydalı olacaktır.

-Demokratik anne baba tutumuna sahip gençlerin evlilik tutumlarının daha olumlu olması sebebiyle anne-babalara bu konuda eğitim çalışması yapan ilgili uzmanların demokratik ebeveyn tutumlarının özelliklerini ön plana çıkarmaları etkili olacaktır.

- Üniversite döneminde pek çok gençte ciddi ilişkiler yaşamaları nedeniyle evlilik düşünceleri oluşmaktadır, bu nedenle üniversitelerde bulunan psikoloji servisleri tarafından ilişki geliştirme programları düzenlenerek ilişkilerin evlilik üzerindeki etkisi ve evliliğe dair olumsuz düşünceler konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesi yararlı olacaktır.

-Psikologlar tarafından yapılacak çalışmalarda üniversite öğrencilerinin evliliğe dair tutumlarıyla ilişkili olan eş seçme stratejilerinin öğrencilere tanıtılması ve mutlu bir evlilik için eş seçme stratejilerinin kullanılmasının gerekli olduğunun vurgulanması faydalı olacaktır.

-Üniversite de var olan psikoloji servislerinin evlilik öncesi eğitim programlarının düzenlenmesi, evlilik ve aile danışmanlığına önem verilerek uzmanların üniversitelerde istihdamının sağlanması yararlı olacaktır.

-Sadece üniversitelerde eğitim gören gençlere değil toplumda bulunan her yaşta bireyin evliliğe ilişkin tutumlarına dair çalışmalar yapılabilmesi amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından illere aile danışma merkezlerinin kurulması faydalı olacaktır.

-Bireylerin eş seçme sürecinin ve evliliğin sağlıklı ilerlemesi ruh sağlıklarıyla bağlantılıdır. Dolayısıyla bu süreçteki bireylerin evlilik açısından psikolojilerinin uygunluğunun psikologlar tarafından değerlendirilmesi ve bu kapsamda yasal bir düzenleme yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

CHAPMAN Gary, Beş Sevgi Dili, Çev. Selim Yeniçeri, Koridor Yayıncılık, İstanbul, 2012

GENÇTAN Engin, Psikanaliz ve Sonrası, Metis Yayınları, İstanbul, 2002

GÖKNAR Özcan, Aşk ve Evlilik: Hayata Birlikte Yelken Açmış ya da Açacak Eşler İçin Aşka ve Evliliğe Dair Kapsamlı Bir Rehber, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2016

INGOLDSBY Bron B. and SMITH Suzanna D., Families in Global and Multicultural Perspective, Sage Publications, United Kingdom, 2006

İNCEOĞLU Metin, Tutum Algı İletişim, 5.Baskı, Beykent Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010

KALKAN Melek, YALÇIN İlhan ve HAMAMCI Zeynep, Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015

KESİCİ Şahin, BAYRAKÇI KÖKLÜ Eda, KİPER Cenk, MERT Abdullah, Vaka Örnekleriyle Birlikte Aile Danışma Kuramları ve Teknikleri, Nobel Yayınları, Ankara, 2014

KULAKSIZOĞLU Adnan, Ergenlik Psikolojisi, 6.Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004

MURDOCK Nancy L., Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları, Çev. Füsun Akkoyun, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul, 2016

ÖZDEMİR Sait ve DAVARCI Yasemin, Son Kale Aile, 1.Baskı, Koza Yayıncılık, Ankara, 2013

ÖZTEKİN Haluk, İdeal Anne Baba Olmak, 1.Baskı, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016

ÖZTÜRK Mücahit, Anne, Baba ve Eğitimciler İçin Çocuk Psikiyatrisi, 7.Baskı, Uçurtma Yayınları, İstanbul, 2007

PECK M.Scott, The Road Less Traveled: A New Psychology of Love, Traditional Values and Spiritual Growth, Simon and Schuster, New York, 2003

SARI Eren, Çocuklarda Özgüven Gelişimi, 1.Baskı, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016

SARI Eren, Okulda Başarılı Olmak, 1.Baskı, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016

SARI Eren, Özgüven Duygusu, 1.Baskı, Net Medya Yayıncılık, Antalya, 2016

SATİR Virginia, İnsan Yaratmak, Çev. Selim Yeniçeri, 1.Baskı Beyaz Yayınları, İstanbul, 2001

SUNGUR Mehmet Z., Sen, Ben ve Aramızdaki Herşey-Şeytan Üçgeni: Aşk-Evlilik-Sadakatsizlik, Goa Yayınları, İstanbul, 2009

TÜRKÇAPAR Hakan, Bilişsel Terapi, 7.Baskı, HYB Basım Yayın, Ankara, 2015

TÜTENGİL Cavit Orhan Tütengil, Aile ve Evlilik Araştırması Sonuçları, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1978

WOLYNN Mark, Seninle Başlamadı: Kalıtsal Aile Travmalarının Kim Olduğumuza Etkileri ve Sorunların Üstesinden Gelebilmeye Yolları, Çev. Mine Madenoğlu, 1.Baskı, Sola Yayınları, İstanbul, 2016

YÖRÜKOĞLU Atalay, Çocuk Ruh Sağlığı, 30.Basım, Özgür Yayınları, İstanbul, 2011

YAVUZER Haluk, Çocuğu Tanımak ve Anlamak, 13.Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2003

YAVUZER Haluk, Ana Baba ve Çocuk, 26.Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1989

MAKALELER

AKÇA PEKŞEN Raziye, Ana Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları, Akademik Bakış Dergisi, 2012, Cilt:29, s.1-13

ALTUNTAŞ Serkan ve ATLI Abdullah, Eş Seçme Stratejileri Envanterinin Geliştirilmesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2015, Cilt 12, Sayı 32, s. 123-135

AVCI HASKAN Özlem, Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilerde Problem Yaşadıkları ve Eğitim Almak İstedikleri Konular, Ege Eğitim Dergisi, 2014, Cilt 15, Sayı 1, s. 279-299

AYTAÇ Serpil ve BAYRAM Nuran, Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) ile Analizi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010, Cilt 16, s. 89-100

BACANLI Hasan, Eş Tercihleri, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2001, Cilt 2, Sayı 15, s. 7-16

BADAHDAH Abdallah M. and TIEMANN Kathleen A., Religion and Mate Selection through Cyberspace: A Case Study of Preferences among Muslims, Journal of Muslim Minority Affairs, 2009, Cilt 20, Sayı 1, s. 83-90

BAYOĞLU Ferhat ve ATLI Abdullah, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri, Ege Eğitim Dergisi, 2014, Cilt 15, Sayı 2, s. 397-415

BENER Özgün ve GÜNAY Gülay, Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2013, Cilt 3, Sayı 1, s. 1-16

BOZGEYİKLİ Hasan ve TOPRAK Emre, Üniversiteli Gençlerin Eş Seçim Kriterlerinin Sıralama Yargılarıyla Ölçeklenmesi, Gençlik Araştırmaları Dergisi, 2013, Cilt: 1, 68-87

BUGAY Aslı ve TEZER Esin, Üniversite Öğrencilerinin Evlenecekleri Eşlerde Aradıkları Özellikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt 23, s. 36-40

BUSS David M., Human Mate Selection, American Scientist, 1985, Cilt 73, s. 47-51

BUSS David M., The Evolution of Human Intrasexual Competition: Tactics of Mate Attraction, Journal of Personality and Social Psychology, 1988, Cilt 54, Sayı 4, s. 616-628

BUSS David M., Sex Differences in Human Mate Preferences: Evolutionary Hypotheses Tested in 37 Cultures, Behavioral and Brain Sciences, 1989, Cilt 12, s. 1-49

BUSS David M., SHACKELFORD Todd K., KIRKPATRICK Lee A. and LARSEN Randy J., A Half Century of Mate Preferences: The Cultural Evolution of Values, Journal of Marriage and Family, 2001, Cilt 63, s. 491-503

BUUNK Bram P., DIJKSTRA Pieternal, KENRICK Douglas T. And WARNTJES Astrid, Age Preferences For Mates as Related to Gender, Own Age and Involvement Level, Evolution and Human Behavior, 2001, Cilt 22, s. 241-250

ÇALIŞKAN Zekeriya, TİMUR TAŞHAN Sermin, ORHAN İlksen ve NACAR Gülçin, Partneri Olan ve Olmayan Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Tercihlerinin Karşılaştırılması, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2005, Cilt 4, Sayı 1, s. 6-10

ÇAPULCUOPLU Uğur ve GÜNDÜZ Bülent, Öğrenci Tükenmişliğini Yordamada Stresle Başa Çıkma, Sınav Kaygısı, Akademik Yetkinlik ve Anne Baba Tutumları, Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2013, Cilt 3, Sayı 1, s.201-218

ÇOŞKUN Yemliha ve BAŞ Arife, Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, Cilt 12, Sayı 2, s.195-210

DARLING Nancy and STEINBERG Laurence, Parenting Style as Context: An Integrative Model, Psychological Bulletin, 1993, Cilt 113, Sayı 3, s.487-496

DEMİRBİLEK Melahat, Aile Danışmanlığı: Bir Uygulama Örneği, Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 2016, Cilt 10, Sayı 2, s. 109-112

DEMİRİZ Serap ve ÖĞRETİR Ayşe Dilek, Alt ve Üst Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2007, Cilt 15, Sayı 1, s.105-122

DERMAN Meral Taner ve BAŞAL Handan Asude, Okul Öncesi Çocuklarda Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerin Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2013, Cilt 2, Sayı 1, s.115-144

DOKUYAN Merve, 12.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, Cilt 2, Sayı 2, s.1-21

EMOND Allison and EDULJEE Nina B., Gender Differences: What We Seek in Romantic and Sexual Partners, Universal Journal Of Psychology, 2014, Cilt 2, Sayı 2, s. 90-94

ERBİL Nilüfer, DİVAN Zeynep ve ÖNDER Perihan, Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerin Tutum ve Davranışlarının Etkisi, Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 2006, Cilt 3, Sayı 10, s.7-15

FREEMAN Linton, Homogamy in Interethnic Mate Selection, Sociology and Social Research, 1955, Cilt 39, Sayı 6, s. 369-377

GAZİOĞLU İŞMEN Esra, Genç Yetişkinlerin Evlilik ve Aile Hayatına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2006, Cilt 23, s. 107-123

HAMARTA Erdal, BALTACI Önder, ÜRE Ömer ve DEMİRBAŞ Elif, Lise Öğrencilerinin Utangaçlıklarının Algılanan Anne Baba Tutumları Ve Problem Çözme Yaklaşımları Açısından İncelenmesi, Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 2010, Cilt 6, Sayı 22, s.73-82

HART Craig H., NELSON David A., ROBINSON Clyde C. And MCNEILLY CHOQUE Mary Kay, Overt and Relational Aggression in Russian Nursery-School-Age Children: Parenting Style and Marital Linkages, Developmental Psychology, 1998, Cilt 34, Sayı 4, s. 687-697

HAYES Andrew F., Age Preferences For Same and Opposite Sex Partners, The Journal of Social Psychology, 1995, Cilt 135, Sayı 2, s. 123-133

KALYENCİOĞLU Derya ve KUTLU Yasemin, Ergenlerin Aile İşlevi Algılarına Göre Uyum Düzeyleri, İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi, 2010, Cilt 18, Sayı 2, s.56-62

KASAPKARA Alaeddin ve KASAPKARA Betül, 20-30 Yaş Grubu Erkeklerin Eş Seçimine Yönelik Tutumları ve Eşten Beklentilerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Journal of International Social Research, 2014, Cilt 7, Sayı 34, 792-800

KAYA Ahmet, BOZASLAN Hasan ve GENÇ Gülten, Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 2012, Cilt 18, s.208-225

KENDİR Merve Elif ve DEMİRLİ Cihad, Evlilik Doyumu Üzerinde Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi, Education Sciences, 2016, Cilt 11, Sayı 3, s.96-113

LAIBLE Deborah, CARLO Gustavo, TORQUATI Julia, Children's Perceptions of Family Relationships as Assessed in a Doll Story Completion Task: Links to Parenting, Social Competence and Externalizing Behavior, Social Development, 2004, Cilt 13, Sayı 4, s. 551-569

MANAP Jamiah, KASSIM Arena Che, HOESNI Suzana, NEN Salina, IDRIS Fazilah and GHAZALI Fatihah, The Purpose of Marriage Among Single Malaysian Youth, Procedia- Social and Behavioral Sciences, 2013, Cilt 82, s. 112-116

MASOUMEH Alavi, ALAHDAD Rezvan and SHAFIQ Syed Mohamed, Mate Selection Criteria Among Postgraduate Students in Malaysia, Procedia Social and Behavioral Sciences, 2013, Cilt 116, Sayı 2014, s. 5075-5080

MALIKI Agnes Ebi, Determinants of Mate Selection Choice Among University Students in South- South Zone of Nigeria, Edo Journal of Counselling, 2009, Cilt: 2, Sayı 2, s.165-174

ÖZBEN Şüheda ve ARGUN Yasemin, Okul Öncesi Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 2002, Cilt 14, s.18-28

ÖZYÜREK Arzu ve ÖZKAN İsa, Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, International Journal of Science Culture and Sport, July 2015, Issue 3, www.iscsjournal.com

PALUT Birsen, Düşünme Stilleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt 24, s.1-11

PINAR Gül, Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı, Aile ve Toplum, 2008, Cilt 4, Sayı 14, s. 49-60

SAK Ramazan, ŞAHİN SAK İkbal Tuba, ATLI Sibel ve ŞAHİN Betül Kübra, Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2015, Cilt 11, Sayı 3, s.972-991

SEÇER Zarife, SARI Hakan ve OLCA Y Oya, Anne Tutumlarına Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Bilgilerinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2005, Cilt 16, 539-557.

SEZER Özcan, Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2010, Cilt 7, Sayı 1, s.1-19

SÜLEYMANOV Abulfez, Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri, Aile ve Toplum, 2009, Cilt 5, Sayı 17, s. 7-17

ŞAHİN Fatma Tezel, Mother- Child Relation and Factors Affecting This Relation, International Journal of Science Culture and Sport, 2014, Cilt 2, Sayı 3, s.79-88

ŞANLI Deniz ve ÖZTÜRK Candan, Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 2012, Cilt:32, s.31-48

SÜMER Nebi ve GÜNGÖR Derya, Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerinde Etkisi, Türk Psikoloji Dergisi, 1999, Cilt 14, Sayı 44, s. 35-58

SÜMER Nebi, AKTÜRK GUNDOĞDU Elçin ve HELVACI Elif, Anne Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış, Türk Psikoloji Yazıları, 2010, Cilt 13, Sayı 25, s. 42-59

TUFAN Enver ve GÜDEK Bahar, Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2008, Cilt 6, Sayı 1, s.25-40

TÜRKARSLAN Nesrin ve SÜLEYMANOV Abulfez, Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evlilik Konusundaki Görüş ve Düşünceleri-Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırması, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 5, s. 54-66

USLUOĞLU Feyruz, ATICI Meral ve VURGEÇ AVCIBAY Burcu, ‘Kadınların Eş Seçimi Hakkındaki Görüşleri, International Journal of Human Sciences, 2015, Cilt 12,Sayı 2, s. 1484-1502

YALÇIN Fulya ve TÜRNUKLÜ Abbas, Algılanan Anne Baba Davranışları ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki, Journal of New World Sciences Academy, 2011, Cilt:6, Sayı 1, s.717-735

YEŞİLYAPRAK Binnur, Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma, Aile ve Toplum, 1993, Cilt 1, Sayı 3, s. 3-16

YILMAZ Ayşen, Çocukların Algıladığı Anne Baba Arasındaki Uyum, Anne Baba Tutumu ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkiler, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 2001, Cilt 8, Sayı 2, s. 85-93

YILMAZ Ayşen, Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar, Aile ve Toplum, 2001, Cilt 1, Sayı 4, s. 1-10

YILMAZÇOBAN Muhsin, Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 1, s. 178-195

KONGRELER

BOZASLAN Hasan ve KAYA Ahmet, Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme, Sosyal Kaygı ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi”, II. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Bildiriler, 27-29 Nisan 2011, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011

TEZEL Fatma Şahin ve CEVHER Fatma Nilgün, Türk Toplumunda Aile Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış, XXXVIII. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Bildiriler, 10-15 Eylül 2007, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 2007.

TEZLER

AKTAŞ Seniye, 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2011, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

AKTÜRK Fatma Merve, Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden (5 Yaş Grubu) Ebeveynlerin Anne Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2015 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

AYYILDIZ Tülay, Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak, 2005 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

BİLDİRİCİ Asiye, Evlilik Süresinin, Cinsel Yaşama ve Evlilik Uyumuna Etkisi ve Sonuçların Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

BOLATTEKİN Alper, Anne-Baba'nın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2014 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÇELİK Metehan, Evlilik Doyum Ölçeğini Geliştirme Çalışması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, İstanbul, 2006 **(Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi)**.

ÇINAR Serpil, İlköğretim 3. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarına İlişkin Algılarının Problem Çözme ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

DİNÇER Burcu, Alt ve Üst Sosyo-ekonomik Düzeyde Lise İkinci Sınıfa Devam Eden Ergenlerin Anne-Baba Tutumlarını Algılamaları ile Arkadaşlık İlişkilerinin İncelenmesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2008 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

DOKUZLU Ezgi, 18-25 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Anne Baba Tutumunun Kişinin Kaygı Düzeyleri ve Bağlanma Tipi ile İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

DURSUN Aylin, Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2010 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

DURMAZKUL DURSUN Aysel, Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçim Tercihleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1991 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

EFE Esin, Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Eğilimleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2013 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

EKER Osman, Ortaokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sınav Kaygısının Nedenleri ve Anne Baba Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkisi: Merzifon Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

FARAJZADEH Naimeh, Türk ve İnanlı Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi ile İlgili Görüşleri, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

GÖKKAYA Merve, Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Sosyal Kaygı, Depresyon ve Anne Baba Tutumları ile Mükemmeliyetçilik Eğilimleri ve Üniversiteye Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KAHVECİOĞLU Cenk, Eş Seçiminin Terkedilme Şeması, Baskın Nöral Sistemler, Evlilik Mitleri ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2014 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KELDAL Gökay Keldal, Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KÖKSAL Buse, Özel Bir Okulda Okuyan 2-6 Yaş Arası Çocukların Saldırganlık Düzeyleri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

MADEN Halime, Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2015 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

MIZRAKÇI Şule, Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir, 1994 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

OĞUZ Nihan, Genç Yetişkinlerde Anne Baba Tutumu Anksiyete ve Benlik Saygısı İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ONDAŞ Barış, Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimiyle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZKAFACI AKTAŞ Aysun Aktaş, Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu ile Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2012 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZTEKE Hatice İrem, Bağlanma, Eş Seçiminde Sınırlandırıcı İnançlar ve Beden İmgesi Baş Etme Stratejilerinin Romantik İlişkilerde Mükemmeliyetçiliği Yordaması, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 2015 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

PAMUK Seda, Farklı Anne Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Kendini Toparlama Gücüne, Problem Çözme Becerilerine ve Karar Verme Davranışlarına Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SAĞIR Dinçer, Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağ Üniversitesi, Mersin, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SATILMIŞ Mustafa, Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik Tutumları ile Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmalı İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ŞANLI Deniz, Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2007 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÜREDİ Işıl, Algılanan Anne Baba Tutumlarının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Öz Düzenleyici Öğrenme Stratejileri ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2005 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

YILMAZ Ayşen, Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2000 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

YÜCEL Yunus, Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik ile İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arel Üniversitesi, İstanbul, 2013 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

İNTERNET

AYTAÇ Serpil ve BAYRAM Nuran, “Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahp) ile Analizi, 2001, Cilt 3, Sayı 1, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, <http://www.isguc.org/?p=article&id=97&cilt=3&sayi=1&yil=2001> (Erişim tarihi: 10.02.2017)

ÖZYÜREK Arzu ve ÖZKAN İsa, Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, International Journal of Science Culture and Sport, http://www.iscsjournal.com/Makaleler/1638088963_si3_6_259.pdf (Erişim tarihi: 12.01.2017)

T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (Erişim Tarihi: 07.02.2017)

T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, "Büyük Türkçe Sözlük",
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58fcdc8b088429.82233318 (Erişim Tarihi: 23.04.2017)

T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, "Büyük Türkçe Sözlük",
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58fcdc8b088429.82233318 (Erişim Tarihi: 24.04.2017).

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın katılımcı;

Bu çalışma, Gelişim Üniversitesi Klinik Psikoloji öğrencisi Damla Doğru tarafından Yüksek Lisans Tezi kapsamında yürütülmektedir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin evlilik hakkındaki görüşleriyle ilgili genel bilgi sahibi olmaktır. Bu anket formundan elde edilecek bilgiler bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Ankette katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemektedir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Klinik Psikoloji öğrencisi Damla Doğru (E-posta: psikologdamladogru@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

İsim Soyad
İmza

Tarih

----/----/-----

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaşınız:

Cinsiyetiniz: [] Kadın [] Erkek

Bölümünüz:

ALGILANAN ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ					
Aşağıda anne babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların <i>annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derece benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu</i> düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.	HIÇ UYGUN DEĞİL	PEK UYGUN DEĞİL	BİRAZ UYGUN	ÇOK UYGUN	TAMAMEN UYGUN
	1.Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4
2. Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
6. Arkadaşlarımı eve çağırılmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	1	2	3	4	5
7. Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	1	2	3	4	5
9. Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	1	2	3	4	5
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14. Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16. Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5

17. Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.	1	2	3	4	5
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	1	2	3	4	5
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21. Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırırdı.	1	2	3	4	5
25. Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.	1	2	3	4	5
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5
28. Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5
29. Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.	1	2	3	4	5
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	1	2	3	4	5
32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	1	2	3	4	5
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

EŞ SEÇME STRATEJİLERİ ENVANTERİ										
<p>Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyarak, katılma derecenizi en iyi yansıtan rakamın üzerine (X) işareti koyunuz. Bazı maddelere cevap vermek zor olabilir. Ancak her bir maddede sizi en iyi yansıtan rakamı işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkür ederim.</p>	HİÇ KATILMIYORUM									TAMAMEN KATILYORUM
	1. Evleneceğim kişinin güzel/yakışıklı olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. Evleneceğim kişinin benimle aynı mezhepten olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
3. Evleneceğim kişinin aşka inanması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
4. Evleneceğim kişinin saygın bir meslek sahibi olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
5. Evleneceğim kişinin benimle aynı etnik kökenden olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
6. Evleneceğim kişinin cinsel yönden çekici olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
7. Evleneceğim kişinin ev işlerinden anlaması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
8. Evleneceğim kişinin daha önce cinsel ilişkide bulunmamış olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
9. Evleneceğim kişinin fiziksel olarak çekici olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
10. Evleneceğim kişinin benimle aynı kültürel yapıdan olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
11. Evleneceğim kişinin çocukları sevmesi benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
12. Evleneceğim kişinin iyi bir maddi gelire sahip olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
13. Evleneceğim kişinin bana aşık olması benim için	1	2	3	4	5	6	7	8	9	

önemlidir.									
14. Evleneceğim kişinin, aileme saygı duyması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15. Evleneceğim kişinin daha önce evlenmemiş olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16. Evleneceğim kişinin çocuk bakımından anlaması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
17. Evleneceğim kişinin dürüst olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
18. Evleneceğim kişinin bana ekonomik güvence sağlaması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
19. Evleneceğim kişiyle aynı siyasi görüşten olmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
20. Evleneceğim kişinin güvenilir olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
21. Evleneceğim kişinin sadık olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
22. Evleneceğim kişinin sevgisini ifade etmesi benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
23. Evleneceğim kişinin bakir/bakire olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
24. Evleneceğim kişinin bana saygılı davranması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
25. Evleneceğim kişinin evliliğe önem veren biri olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
26. Evleneceğim kişinin, sosyal statüsü yüksek bir mesleğe sahip olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
27. Evleneceğim kişinin aile kurumuna önem veren biri olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
28. Evleneceğim kişinin evine bağlı olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

İNÖNÜ EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ					
<p>Aşağıda evliliğe ilişkin ifadeler yer almaktadır. Hiç bir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sadece sizin nasıl düşündüğünüz önemlidir. Sizin görüş ve düşüncelerinize karşılık gelen seçeneği ölçek üzerinde (X) işareti ile belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.</p>					
	Hiç	NADİREN KATILYORUM	BİRİZ	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1. Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.	1	2	3	4	5
2. Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
3. Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	1	2	3	4	5
4. Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
5. Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	1	2	3	4	5
6. Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
7. Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	1	2	3	4	5
8. Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	1	2	3	4	5
9. Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	1	2	3	4	5
10. Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
11. Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	1	2	3	4	5
12. Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
13. Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	1	2	3	4	5
14. Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	1	2	3	4	5
15. Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	1	2	3	4	5

16. Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	1	2	3	4	5
17. Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5
18. Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	1	2	3	4	5
19. Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5
20. Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	1	2	3	4	5
21. Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 22.12.2016
TOPLANTI SAYISI : 2016-31

KARAR NO:2016-31-13: Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Damla DOĞRU tarafından, "Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Anne ve Babaların Tutumlarının, Eş Seçme Stratejileri ve Evlilik Tutumu İle İlişkisi" konulu tezi için hazırlanan anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 07.12.2016 tarih ve 2016-29 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan anket uygulamasının etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

ASLI GİRİŞİ
Prof.Dr.Nuri KURDOĞLU
Rektör Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

- **İsim:** Damla Doğru
- **Doğum Yeri:** Ankara/ Çankaya
- **Doğum Tarihi:** 20.02.1992
- **E.posta:** psikologdamladogru@gmail.com

İŞ TECRÜBELERİ

- Psikolog & Aile Danışmanı (17.12.2016-14.05.2017) – Ayşe Bay Anaokulu (çocuk gözlemleri yapıldı, çocuk testleri uygulandı, veli görüşmeleri yapıldı ve velilere her ay düzenli olarak çocuk gelişimine dair seminerler verildi.)
- Eğitim Danışmanı Ve Halkla İlişkiler Sorumlusu (04.2016-05.2016)- Gelişim Üniversitesi (çeşitli öğretmen ve öğrenci gruplarına sınav danışmanlığına dair seminerler verildi.)
- Psikolog & Aile Danışmanı (10.2015-04.2016) – Yuvam İstanbul Anaokulu (çocuk gözlemleri yapıldı, çocuk testleri uygulandı, veli görüşmeleri yapıldı ve velilere her ay düzenli olarak çocuk gelişimine dair seminerler verildi.)
- Psikolog & Aile Danışmanı (02.2015-10.2015)- 'Ankara Aile Danışmanları Derneği' bünyesinde danışan görmek, bireysel ve aile görüşmeleri yapmak
- Stajyer Klinik Psikolog- Prof.Dr.Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi –(06.2016-07.2016)

EĞİTİM BİLGİLERİ

- **Üniversite- Lisans:** Atılım Üniversitesi/ Fen- Edebiyat Fakültesi / Psikoloji (İngilizce- %100 burslu) – (09.2010-01.2015)- (3,46/4,00)
- **Üniversite- Lisans:** Anadolu Üniversitesi/ Açıköğretim Fakültesi/ Felsefe – devam etmekteyim.

KURS VE SERTİFİKALAR

- **Aile Danışmanlığı Eğitimi-** Hasan Kalyoncu Üniversitesi (475 saat/YÖK onaylı – 04. 2015)
- **Rational Emotive and Cognitive Behavioral Therapy** (Akılcı Duygusal Bilişsel Davranış Terapisi)- Albert Ellis Instute- 04. 2015
- **Çocuk Değerlendirme Testleri ve Psiko-Pedagojik açıdan çocuk resim analizi-** Klinik ve Adli Psikoloji Derneği- 05. 2015
- **Oyun Terapisi-** Klinik ve Adli Psikoloji Derneği- 05. 2015
- **TA 101-** Olgu Psikolojik Danışma Merkezi- 10.2012

UYGULANAN TESTLER

MMPI- Beier Cümle Tamamlama Testi- Mini Mental Test- Beck Depresyon& Kaygı Envanteri- Durumluluk Sürekli Kaygı Ölçeği-Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği- **Çocuk Testleri:** Metropolitan Okul Olgunluğu- Bender Gestalt- Amerika Hiperaktivite Ölçeği-Catel 2A zeka testi- Porteus Labirentleri Zeka Testi- Goodenough Harris İnsan Çiz- Luisa Duss Psikanalitik Öykü Tamamlama- Kent E.G.Y- AGTE

